إن الْحَمْد لِلَّهِ نحمده و نَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسنَا ومن سيئات أعمالنا مَـــنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَا هَادِيَ لَهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْـــدُهُ وَرَسُولُهُ

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ)

(ال عمران **102**)

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا)

(النساء **1**)

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَـــنْ يُطِعْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا)

(الأحزاب **70 – 71**)

أما بعد

فإن أصدق الحديث كتاب الله ،وخير الهدي هدي محمـــد(صـــلى الله عليـــه وســـلم)و شـــر الأمورمحدثاتها وكل محدثة بدعة ،وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار.

پێشەکی نوسەر:
سوپاس و ستایش شایستەی خوای پەروەردگارە ستایش کردنمان و داواکاری ویارمەتیمان و لێخۆش بوونیشمان هەر لەخوای گەورە داوادە کەین، پەنا دەگرین بەخواله شەڕی نەفسمان وە لە کردەوەی خراپمان ئەوەی کەخوا هیدایەتی بدات گومڕای ناکات ئەوەشی کە گومڕا بوو هیدایەت نادرێت شایەتی دەدەین کە بێجگە لەخوای گەورە هیچ خوایەك نییە بە راستی شیاوی پەرستن بێت وە شایەتی دەدەین کە محمد(صلی اللە علیە وسلم) بەندەو نێردروای خوایە.

لە پاشان دا: بە دڵنیایی و بە بێ هیچ گومانێك دەڵێین ڕاستترین قسەو گوفتار فەرمودەی خوایە، وە باشترین ڕەو ت و ڕێباز هەڵگرتنی شوێن پێی(محمد)ە درودی خوای لەسەر بێت، وە خراپترین کاریش کاری داهێنراوو هەڵبەستراوە لە ئایندا،وە هە موو تازە داهێنراوێکیش لە ئایندا بیدعەیە، وە هەموو بیدعە یەکیش سەرلێ شێواوی و گومڕاییە وە هە موو گومڕاییە کیش بۆ ئاگرە. وائەم جارەش بە کۆمەڵێك چەپکە گوڵی بۆن خۆشی شەریعەتە پاك و بێگەردەکەی ئیسلامەوە هاتمەوە خزمەتی خوێنەرانی بەڕێزو خۆشەویست، پەڕتوکی ئەمجارەمان پێك هاتوە لە کۆمەڵێك بابەتی فیقهی و شەرعی و کۆمەڵێك بابەتی هەمە ڕەنگ وبەسوود کە لەچەندین پەڕتوك و ماڵپەڕو ووتاری مامۆستایانی بەڕێزو ڕاستگۆوە دەرم هێناون هیوام وایە کە خوای گەورە لێم ڕازی بێت ولە هەڵەو پەڵەو کەم و کوڕییەکانم ببورێت چونکە من لێرەدا تەنییا وە ك ئەهلی نقلْ ئەم بابەتانە دەنوسم لە ژێر ڕۆشنایی ئەو فەرموودە پیرۆزە ی پێغەمبەری خوا(صلی اللە علیە وسلم) کە دەفەرموویێت: لە منەوە بگەیەنن ئەگەر تەنییا ئایەتێکێش بێت. هەربۆیە بەپێویستم زانی ئەو ئەرکە ئاینی یە پیرۆزە بخەمە سەر شانم و هەوڵ بدەم کەم تا زۆر بە پێی ئەو توانایەی کە خوای گەورە پێی بە خشیوم بەوپەڕی دڵسۆزییەوە بەشێك لەو بانگەوازەی کە دەیبیستم و دەیخوێنمەوە بیگەیەنم بەوکەسانەی کە تامەزرۆی زانستی شەرعین لەگە ڵ ئەوەش دا چەندێك بخوێنمەوە لە زانستی شەرعی هێشتاهەرخۆم بەکەم شارەزاوکەم تەرخەم دەزانم لە ئاست بانگەوازەکەم دا، داواکارم لەخوای گەورە شارەزاییم زیاد بکات و بم کاتە خزمەتکارێکی

ڕاستەقینەی ئیسلام و مسوڵمانان و دڵم پاك بکاتەوە لە دووڕووی و کردەوەکانیشم بپارێزێت لە ڕووپامایی وە ئەم بابەتانەشم بۆ بکات بە توێشوی دواڕۆژم هیوام وایە تۆی خوێنەریش سود مەند بیت لەم بابەتە نەدا خوا ی گەورە پاداشتی ئەوکەسانەش بداتەوە کە یارمەتی دەرم بوون لەم پەڕتوکەدا کە کۆکراوەی ئەو بابە تەشەرعییانەمە لە سایتەکاندا پێشتر دام بەزاندووە لێرەدا بە کۆکراوەیی دەیخەمە بەردەستی خوێنەران،کە بریتی یە لە کۆمەڵێك بابەتی فیقهی و شەرعی و لێکۆڵینەوە و چەند باسێك کە پەیوەستن بە نیشانەکانی قیامەت کە خزمەت بە ڕابوونی ئیسلامی دەکات لەم چەرخی نەفامییەدا کە لاوانی تازە پێگەشتوو ئەوەندەی گرنگی دەدەن بە شتی بێ سوودەوە ئەوەندە هەوڵی فێربونی زانستی شەرعی نادەن هەربۆیە پێویستە لەسەرمان هەوڵی ڕاستە قینە بدەین بۆ فێربوونی زانستی شەرعی تاوەکو بتوانین خزمەت بە خۆمان و میللە تیشمان بکەین و براوەی دوونیاو دواڕۆژیشمان بین إن شاألله

باوکی ئه سماء

20ی ربیع الاول/1431

2010/3/6

بابەتی یەکەم(فیقهی)
((الوصیة - وەسیە ت نامە))

لێرەدا بەکورتی پێناسەی وەسییەتم نوسیوەلەخوارەوەچی لەڕوی زاراوەیی چی لەڕوی شەرعەوەوەپاشان هاوەڵانی پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم) چۆن وەسییەتیان نوسیوە کردووەو, وەسیەت چۆن هەڵدەوەشێتەوە،داواکارم لەخوای گەورەلەبەندەچاك خوازو هیدایەت دراوەکانمان بژمێرێت. اللهم آمین.

پێناسەی وەسیەت لەڕووی زاراوەییەوە: واتە:- گەیاندن ، دەڵێی(**وصي الشيء بغیرەوصیآ**) واتە: ئەوشتەی گەیاند بەشتێکی تر،وەکابرای وەسیەت کەر(**الموصي**) واتە: ئەو شتەدەگەیەنێت، کەلەپێش دا لەژیانی دا هەبووە،بۆ پاش مردنی خۆی.

وەلەشەرعیشدا(**وصیة**) ئەو بەخشینەیەکەئینسان لەپاش مردنی خۆی بەکەسێکی تری دەبەخشێت.

وەسیەت کردن واجبەلەسەر هەر کەسێك شتێکی هەیەوەسیەتی پێ بکات خوای گەورەلەقورئانی پیرۆزدا دەفەرموویێت(**كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ ٱلْمَوْتُ إِن تَرَكَ خَيْرًا ٱلْوَصِيَّةُ لِلْوَٰلِدَيْنِ وَٱلْأَقْرَبِينَ بِٱلْمَعْرُوفِۖ حَقًّا عَلَى ٱلْمُتَّقِينَ**)(١٨٠))سورەتی(البقرة-180)

واتە: پێویست کراوەو نوسراوەلەسەر هەر کەسێك لەئێوەچی کاتێك مەرگی نزیك بویەوە، ئەگەر ماڵێکی لەپاش خۆی بەجێ هێشتبوو وەسیەت بکات بۆ دایك و باوکی و نزیکانی خۆی ، ئەمەش حەقەو ئەرکەلەسەر باوەڕدارەخۆ پارێزەرەکان دەبێت ئەنجامی بدەن.

زانایان دەفەرموون : ئایەتەکانی میرات کەدابەزین(**نسخ**)ی واجب بوونی وەسیەتی نەکردوەبۆ ئەوانەی کەمیراتیان بەر ناکەوێت ،(**ابن عمر**)خوایان لێ ڕازیبێت ئەفەرمووێ کەوا پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم) فەرمووی(**ماحق إمريء مسلم يبيت ليلتين ولەشيء يريد أن يوصي فيەإلا ووصيتەمكتوبة عند رأسە**)واتە: حەق نیەبۆ هیچ مرۆڤێکی مسوڵمان کاتێك شتێکی هەبێت بیەوێت وەسیەتی تێدا بکات دوو شەو بەسەریدا بخەوێت مەگەر وەسیەتەکەی نو سیبێتەوەولەلای سەر ی خۆی دابنابێت.[رواەالبخاري(2738/355/5)و مسلم(1627/1249/3) و أصحاب السنن].

سوونەتەپێشەکی وەسیەتەکەبەم شێوەیەدەست پێبکات:

ئەنەس(خوای لێ ڕازیبێت) دەفەرمووێ : هاوەڵان لەپێشەکی وەسیەتەکانیان دا ئەمەیان دەنوسی:

بسم اللەالرحمن الرحیم

هذا ماوصی بەفلان إبن فلان ، یشهد أن لاإلەإلا اللەوحدەلاشریك لەوأن محمدآ عبدەورسولەوأن الساعة آتیة لاریب فیها وأن اللەیبعث من في القبور.

واتە: ئەمەڕاسپاردەی فلانی کوڕی فلانەشایەتی ئەدات هیچ پەرستراوێکی بەهەق نیەکەشایستەی پەرستن بێت جگەلەپەروەردگاری بێ هاوبەش،وەشایەتی دەدات کەمحمد بەندەو نێردراوی خوایە، وەشایەتی دەدات کەڕۆژی دوایی دادێت و هیچ گومانی تێدا نیە، وەخوا هەر چی لەگۆڕەکاندایەزیندوویان دەکاتەوە.

وەڕاسپاردەی دەکرد بۆ ئەوانەی بەجێی ئەهێشتن کەلەخوا بترسن و لەنێوان یەکدا چاك بن و مل کەچی خواو پێغەمبەرەکەی (صلی اللەعلیەوسلم) بن ئەگەر باوەڕدار بن و وەسیەتی بۆ ئەکردن بەو وەسیەتەی کەئیبراهیم و یەعقوب بۆ کوڕەکانیان دەیان کرد (**إِنَّ ٱللَّهَ ٱصۡطَفَىٰ لَكُمُ ٱلدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسۡلِمُونَ**) (١٣٢)سورەتی(البقرة-132)

واتە: بەڕاستی خوا خۆی ئاینی بۆ هەڵبژاردوون کەواتەنابێت بمرن بەمسوڵمانی نەبێت.

لە فەرموودەیەك داکەئیبن ماجەلەجابیرەوەدەگێڕێتەوەکەپێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم) فەرموویەتی:(**من مات علی وصیة مات علی سبیل وسونة ومات علی تقی وشهادة ،ومات مغفورآ لە**) رواەإبن ماجە(2701)

واتە:هەر کەس مردوو وەسیەتی کردبوو ئەوەلەسەر ڕێبازو سوننەت و لەخواترسی و بەشەهیدی مردووەو خوا لێی خۆش بوە.

لەدوای ئەوەی کەئینسانی مسوڵمان بەو پێشەکیەدەستی بەوەسیەت کردن کرد ئەوکات لەپاش ئەمەهەرچی حەقێك لەسەریەتی یان حەقی لای خەڵکی بێت دەینوسێت ئیتر ئە و حەقەقەرزێک بێت کەلەژیاندا توانای دانەوەی نەبێت یان ئازار دانی کەسێك بێت و کەسی وەسیەت کەر لەژیاندا بەو کەسەنەگاتەوەئەم وەسیەت بکات بۆ کەس و کاری کەئەگەر دۆزیانەوەداوای گەردن ئازایی لێ بکەن بۆی یان زۆر شتی تر،کەپێویستەئینسانی ئیماندار بەردەوام وەسیەتی ئامادەبێت، وە حەرامەو درووست نیەئەگەر مەبەستی بەو وەسییەتەزیان لێدان بێت،

خوای گەورەلەقورئانی پیرۆزدا دەفەرموویت: **(مِن بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهَآ أَوْ دَيْنٍ غَيْرَ مُضَآرٍّ وَصِيَّةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ)** (سورة النساء-12) واتە: وەئەم میرات دابەش کردنەش پاش جێبەجێکردنی هەر وەسییەت کردن و قەرزاری دانەوەیەك دەبێت،بەو مەرجەی بۆمیرات بەرەکان زیانی نەبێت،ئەمەوەسییەتیەکەلەلایەن خوای گەورەوەوەخوای گەورەخۆی زاناو دانایە.

لەفەرموودەیەکیش دا إبن عباس(خوای لێ ڕازیبێت)دەفەرمووێ(**الإضرار في الوصية من الكبائر**) واتە: زیان گەیاندن لەوەسییەت کردندالەتاوانەهەرەگەورەکانە
[رواەسعید بن منصور(343/109/1)والدارقطني(7/151/4)وإبن كثير في تفسيره(471/1)وقال:والصحيح موقوفا،وهوكما قال.بڕوانە(الروضة الندية باب الوصية]وقال بعدها:(**وقد روای جماعة من الأئمة الإجماع علی بطلان وصية الضرار**)واتە:ڕیوایەتێك هەیەلەکۆمەڵێك لەپێشەوایان بەتێکڕایی لەسەر بەتاڵ بوونە وەی وەسییەتی زیان بەخش.

وەنموونەی زیان گەیاندن ئەوەیەکەوا کابرای وەسییەت کەرڕقی لەهەندێك میرات بەرەکان بێت ، جا بۆ ئەوەی بێ بەشیان بکات لەمیراتەکەیدا ،وەسیەت دەکات بۆ نموونەدەڵێت نیوەی ماڵەکەم بکەنەمزگەوت، یان دابەش بکرێت بەسەر هەژاران دا، یان هەر شتێك کەوا ئەوان لەو پارەیەبێبەش بکات،یان وەسییەت بەتاوان بکات خواپە نامان بدات،لەفەرموودەیەکدا ئەبو هوورەیرە(ڕەزای خوای لێبێت) دەگێڕێتەوەکەوا پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم) فەرمووی:(**إن اللەتصدق عليكم عندوفاتكم بثلث أموالكم زيادة لكم في أعمالكم**) وفي رواية(**زيادة لكم في حسناتكم ليجعلها لكم زيادة في أعمالكم**)واتە: خوای گەورەلەکاتی مردنتاندا سێ یەکی ماڵی پێبەخشیون کەوا کردەوەچاکەکانتانی پێ زیاتر بکەن).[رواەابن ماجە(2709/904/2)والبيهقي(269/6)ورواەأحمد(441-440/6) أيضآ من حديث أبي درداء.وهو حسن بڕوانەالإرواء(1641) وصحيح ابن ماجة (2190)].

وەدروستیش نیەئەو وەسییەتەبۆ کەسێك بکات کەمیراتی بەربکەوێت،لەبەر فەرمودەکەی **(عمروبن خارجة)**خوای لی ڕازیبێت کەوا فەرمووی: پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم)فەرمووی:(**إن اللەأعطی كل ذي حق حقەولا وصية لوارث**) واتە:بەڕاستی خوای گەورەمافی هەموو خاوەن مافێکی داوە وەئەوەی،

میراتـــــی بـــــەر دەکـــــەوێت وەســــییەتی بـــۆ نییـــــە. [رواه ابـــــن ماجـــة(2742/905/2)وابـــوداود (8/رقـــم2853)والترمـــذي(2203/293/3)وهوصـــحيح بڕوانەصحيح ابن ماجة(2194)والإرواء (6/88-89)ورواەابن ماجەمن حديث(أبي أمامة الباهلی وأنس بن مالك)بڕوانەصحيح ابن ماجه].

ئەمەش لەبەر ئەوەیەنەوەك ئەو كەسەی كەمیرات بەری دەكەوێت شەیطان تەفرەی بدات یان شوێن هەواو هەوەس بكەوێت و وەسییەتەكەوەك خۆی نەگەیەنێت خوای گەورەش زاناترە

وەنابێت لەسێ یەكی ماڵەكەی زیاتر بكاتەوەسییەت،لەفەرمودەیەكدا (سعد بن أبي وقاص)خـوای لـێ ڕازیبێـت دەفـەرمووێ:ووتـم، ئـەی پێغەمبـەری خـوا(صـلی اللەعلیەوسلم)دەمـەوێت وەسـییەت بكـەم بەهـەمو ماڵـەكـەم لـەو كاتەداسـەعد نەخۆشـییەكی زۆر گرانـی گرتبـوو لەوەڵامـدا فـەرمووی:(نـەء)ووتـم:سـێ یـەكی؟ فەرمووی(**فالثلث والثلث كثير،إنك إن تدع ورثتك أغنياء خير من أن تدعهم عالة يتكففون الناس في أيديهم،وإنك مهما أنفقت من نفقة فإنها صدقة حتى اللقمة ترفعها إلى في إمرأتك وعسى اللهأن يرفعك فينتفع بك ناس ويضربك آخرون،ولم يكن لەيومئذ إلا إبنة**)واتـە:دەسـێ یـەكی بكەبەوەسـییەت ،وەسـێ یـەكیش زۆرە،چوونكـەتۆ میـرات بـەرەكانت بەدەوڵەمەنـدی بـەجێ بهێڵیـت باشـترەلەوەی بەهەژاری بـەجێیان بهێڵیت،دەست لەخـەڵكی پان بكەنـەوە وسواڵ بكـەن وەتـۆ هـەر بەخشینێك ببەخشیت ئـەو چاكـەو خێرە،هـەتا ئـەو تیكەیـەی كەبـەرزی دەكەیتـەوەبۆ دەمی ژنـەكەت،بەڵكو خوای گەورەبەرزت بكاتـەوە،تەمەنت درێژ بكـات جا خـەڵكانێك بەهۆی تۆوەقازانج بكەن كەمسوڵمانان بوون وەلەو ڕۆژەدا منالی نەبوو تـەنها كچێك نەبێت.

[رواەالبخاری(5/رقم/2742)وهذا الفظەومسلم(1628/250/3)وغيرهما].

لەفەرموودەیەكی تردا ئیبن(عباس)خوایان لێ ڕازیبێت دەفەرمووێ:

ئەگـــەر خـــەڵكی وەســـییەت كردنیـــان كـــە م بكردایەتـــەوەبۆ چواریـــەك ئەوەباشتربوو،چوونكەپێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم) فەرمووی: (**فالثلث والثلث كثير)واته:** واتە:دەسێ یەكی بكەبەوەسییەت ،وەسێ یەكیش زۆرە.

[رواەالبخاری(5/رقم/2743)ومسلم(1629/1253/3)]].

کەواتەلەپاش باس کردنی ئەم فەرموودەپیرۆزانەوەبۆمان ڕون بۆیەوەکەوا وەسیيەت کردن نابێت وەسیيەتێك بێت کەزیان بەخش بێت یان هەمووماڵ و سامانی بکات بەخێرکەهیچ بۆ خێزانەکەی نەهێڵێتەوە.

ئەوەی کەماوەباسی بکەین لەم بەشەداسەبارەتبەوەسیيەت چەند خاڵێکی گرنگە،کەپێویستەمسوڵمانان ئاگادار بن لێی لەکاتی نوسینی وەسیيەت دا یەکێك لەو شتانەئەوەیەکەدەبێت: پاشدانەوەی هەموو قەرزێك ئیتر ئەو قەرزەقەرزی خوا بێت یان ئینسان دەبێت جێ بەجێ بکرێت بەڵگەشمان بۆ ئەم ووتەیەچەند فەرمودەیەکی پێغەمبەری خوایە(صلی اللەعلیەوسلم)کەلێرەدا دووانیان باس دەکەین:

یەکەم: ئەو فەرموودەیەیەکە(**سەعدی کوڕی الأطول**)خوای لێ ڕازیبێت،برایەکی مردوو سێ سەد (300) درهەمی بەجێ هێشتبوو،منداڵیشی بەجێ هێشتبوو،دەڵێت:جاویستم لەسەرمناڵەکانی خەرجی بکەم،جا پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم)فەرمووی:(**إن أخاك محتبس بدينەفاقض عنە**)واتە:براکەت گیر دراوەبەهۆی قەرزارییەکەیەوە،جابۆی بدەرەوە،جاووتی:ئەی پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم)!بۆیم داوەتەوەجگەلەدوودینارنەبێت،ئافرەتێك داوای دەکات و هیچ بەڵگەیەکی نیە!فەرمووی:(**فأعطيهافإنها محقة**)واتە: دەبیدەرێ،چوونکەئەوەڕاست دەکات.

[رواەابن ماجە(2433/813/1)وهو صحيح بڕوانەصحيح ابن ماجە(2195)]

دووەم: ئەو فەرموودەیەی ئیمامی علی یەڕەزای خوای لێبێت کەدەفەرمووێ:پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم) بڕیاری دا کەوا قەرز پێش وەسیيەت بدرێتەوە،وەئێوەلەقورئان دا دەخوێننەوە(**مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ**)(سورة النساء(12))

واتە: وەئەم میرات دابەش کردنەش پاش جێبەجێکردنی هەر وەسیيەت کردن و قەرزاری دانەوەیەك دەبێت.

[رواەابن ماجە(2715/906/2)والترمذي(2205/294/3)وهو حسن بڕوانەالإرواء(1667)وصحيح ابن ماجە(2195)] لەم فەرمووداپیرۆزانەی سەرەوەدا

بۆمان دەرکەوت کەقەرز حەقێکی قورسەبەسەر بەندەوەتەنانەت شەهید کەخوای گەورەلەیەکەم دڵۆپەخوێنی کەدەیرژێت لەپێناوی خوای گەورەدا خوای گەورەلەهەموو تاوانێکی خۆش دەبێت بەڵام لەسەر قەرزاری دەیوەستێنێت تا بۆی دەداتەوەکەواتەخوشك و برای بەرێزم با هەوڵ دەین پێش گەرانەوەمان بۆ لای خوای گەورەقەرزەکانمان بدەینەوەخاوەنی یان ئەگەر نەمان بوو کەس و کاری لێ ئاگادار بکەینەوە ئەمەبەنسبەتی قەرزەوە،پاشان دێینەسەر ئەو شتانەی کەوەسیەتی لەسەر دانامەزرێت وەوەسیەتەکەپووچەڵ دەکاتەوە.

1- ئەگەر وەسییەت کەرشێت بوو بەتەواوی و هەتا مردن چاك نەبووەوە.

2- ئەگەر وەسیەت بۆ کراو مرد پێش مردنی وەسیەت کەر.

3- ئەگەر ئەو شتەی وەسیەتەکەی لەسەر کراوەدیاری کراو بێت وپێش ئەوەی وەسیەت بۆ کراو قەبووڵی بکات لەناو بچێت.

هەروەها خاڵێکی زۆر گرنگ هەیەکەدەمەوێت لەکۆتایی بابەتەکەدا بیری خووشکان و برایانی بەرێزم بخەمەوەئەویش بەداخەوە ئەوەیەئەمرۆکەدەبینین خەڵکی لەئاین دا شتی تازەزۆر دادەهێنن کەبەزمانی عەرەبی پێی دەوترێت(**يبتدعون في الدين**) بەتایبەت لەمەسەلەی یاساکانی جەنازەدا،بۆیەپیویست مسوڵمان وەسییەت بکات کەوائامادەکردنی هەر لەشۆردنەوەوکفن کردن و نوێژ لەسەر کردن و دفن کردنی هەمووی لەسەر سوونەت بکرێت وەپاش دفن کردنیش گۆرەکەی بەرز نەکەنەوەوچیمەنتۆ و گەچی نەکەن یان بیرازێننەوەیان بیکەنەمزگەوت گومەزی لەسەر دروست بکەن یان هەڵبەستنی بۆ بکەن و سەری بگرن بەکەپر وەك خانووی لێبێت یان کارەبای بۆ رادەکێشن بەجۆرەها گڵۆپ دەیرازێننەوەلەکاتێکدا زیندووەکان کارەبایان نیەبەڵام مردووەکان گۆرەکانیان بەگوڵ و گوڵزار دەرازێنرێنەوە، خوای گەورە لەقورئانی پیرۆزدا دەفەرمووێ:(**يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ**)(سورة التحريم(6))

واتە: ئەی ئەوانەی کەباوەڕدارن خۆتان و کەس و کارتان لەئاگرێك بپارێزن کەسووتەمەنیەکەی خەڵکی و بەردەچەند فریشتەیەك بەسەریەوەن،درژوتوندو

تیژن،هیچ بێ گوێی خوای گەورەناكەن، لە وفەرمانانەی كەپێیان دەكات،وەئەوەجێ بەجێ دەكەن كەفەرمانیان پێ دەكات.
جا هاوەڵانی پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم) و پیاو چاكەپێشینەكانی ئەم ئوممەتەوەسییەتیان بەمەكردوە،وە(أثر)یش لەم بارەیەوەزۆرە،لەوانە(عامری كووڕی سعدی كووڕی أبي وەقاص) خوای گەورەلەسعد ڕازیبێت و لەعامریش خۆش بێت دەگێڕێتەوە: كەوا باوكی لەو نەخۆشییەیداكەتێیدا وەفاتی كردفەرمووی:**(الحدوالي لحدآوأنصبواعلي اللبن نصبآكماصنع برسول اللە(صلی اللەعلیەوسلم)**
واتە: ئەلحەدم بۆ بكەن و خشتم لەسەر بچەقێنن وەكو بۆ پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم)كرا.[بڕوانەالأحكام الجنائزللألباني(ل8)]
داواكارین لەخوای گەورەئەم بابەتەگرنگەی بۆ كردبێتینەتوێشوی قیاممەتمان دەسا تۆش براو خووشكی بەڕێزم **(حاسبوا أنفسكم قبل أن تحاسبوا)** لێپرسینەوەلەخۆت بكەپێش ئەوەی كەلێت بپرسنەوەبا بەردەوام وەسییەتتان ئامادەكراو بێت نەوەك پێش وەسییەت بگە ڕێیتەوەبۆ لای خوای گەورە، ئەگەر هەڵەیەكم كردبێت داوای لێبوردن لەخوای گەورەدەكەم ئەگەر پێكابێتیشم لەخوای گەورەوەیەخوا زمانمان پاراو بكات بۆ خزمەتی ئاینی پیرۆزی ئیسلام.

بابەتی دووەم(فیقهی)
(واتای نوێژوو جیاوازی زانایان بۆ كەسێك كەنوێژ نەكەربێت)

سەرەتا بزانین واتای نوێژ چییە؟
نوێژ یەكێكەلەگرنگترین پایەكانی ئیسلام پاش شایەتمان بەبەڵگەی ئەم فەرموودەیەی كە**(عبد اللە ابن عمر)** خوایان لێ ڕازی بێت فەرمووی:- پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم) فەرمووی:- **(بني الإ سلام علی خمس شهادة أن لا إلەإلا اللەوأن محمدآ عبد ەورسولەوإقام الصلاة وإیتاء الزكاة وحج البیت وصوم رمضان)**
واتە:- ئیسلام لەسەر پێنج پایەدامەزراوە:شایەتی دان بەوەی كەهیچ پەرستراوێك

نیەشایەنی پەرستن بێت بەڕاستی جگەلە(ألله) وەموحەممەدیش(صلی اللەعلیەوسلم) بەندەو نێردراو و پەیام بەری (ألله) یە،وەنوێژکردنە،وەزەکات دانە، حەج کردنی ماڵی خوایە، وەڕۆژوو گرتنی مانگی ڕەمەزانە.
[رواەالبخاری(8/49/1) ومسلم (20/45/1)واللفظ لە،وغیرهما]
بۆیەهەرکەسێك باوەڕی پێی نەبێت و ئینکاری بکات ،ئەوەکافرەو لەئیسلام دەرچووەبەیەکڕای زانایانی ئیسلام ،بەلاّ م زانایان جیاوازن لەبارەی کەسێکەوەنوێژناکات لەبەر تەمەڵی و باوەریشی بە(واجب)بونی هەبێت ،هۆی ئەم جیاوازییەش دەگەرێتەوەبوچەند فەرموودەیەکی پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم).

یەکەم: ئەو فەرموودانەی کەوا نوێژ نەکەر بەکافر ناو دەبات
هەندێك فەرموودەهەن کەوا نوێژ نەکەر بەگشتی بە کافر ناودەبات ، لەوانەفەرمودەکەی (بریدە)خوای لێ رازیبێت کەوا پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم)فەرمووی:-[**العهد الذی بیننا و بینهم الصلاة فمن ترکها فقد کفر**]
واتە:پەیمانی نێوان ئێمە - موسوڵمان و- ئەوان- کافران- نوێژەجا هەر کەسێك نەیکات ئەوە کافرە[رواە ابن ماجە(1097/342/1)والنسائي (231/1)والترمذي(2756/125/4)وهوحدیث صحیح بروانەصحیح ابن ماجە(884)]
وەفەرموودەکەی (**جابر**)یش (خوا لێی رازی بێت)کەوا پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم) فەرموی:[**إن بین الرجل وبین الشرك والکفرترك الصلاة**]
واتە:- لەنێوانی شیرك و بێ باوەڕیدا ،وازهێنانەلەنوێژکردن [رواەمسلم (82/88/1)وهذاالفظەو أبو داود (12\رقم/4653)مع العون والترمذي (2751/125/4) ابن ماجە(1078/342/1)]
هەروەها لە عەبدوڵای کوڕی عەمری کوڕی عاصەوە هاتوە: کە پێغەمبەری خوا(صلی اللە علیە وسلم) ڕۆژێك باسی نوێژی کرد فەرمووی(**من حافظ علیها کانت لە نورا وبرهانا ونجاة یوم القیامة، ومن لم یحافظ علیها لم تکن لە نورا ولا برهانا ولا نجاة وکان یوم القیامة مع قارون و فرعون وهامان و أبي بن خلف**)واتە: هەرکەس نوێژەکانی پاراست و بە ڕێك و پێکی کردنی بۆی ئەبن بە ڕووناکی و بە ڵگە و ڕزگاری لە ڕۆژی دواییدا وە هەرکەس نەی پاراستن نە ئەبنە ڕوناکی ونە بەڵگەو نە

ڕزگاربوون،وەلـه ڕۆژی دواییـدا لـەگـەڵ قـارون وفیرعـەون وهامـان و ئوبـەی كـوری خـەڵەفداحـەشـردەكرێت.[رواه أحمد والطبرانـي وابـن حبـان، وإسناده جيد]هـەر بۆیـە هـەندێك لـه زانایان دەفەرموون: مادام ئەو كەسەی پارێزگاری لـه نوێژەكـانی نـەكات لـەگەڵ سەرانی كوفردا بێت لـه ڕۆژی دواییدا، مانای وایە كافره

وەلـەقورئـانی پیرۆزیشدا خوای گەورەدەربارەی شەریك پەیدا كەرەكان (الموشركين) دەفـەرموێت:(**فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَإِخۡوَٰنُكُمۡ فِي ٱلدِّينِ**)(سورة التوبة/11)

واتـه:- (ئـەگەر كافرەكان و موشریكەكان تۆبـەیان كرد و پەشیمان بوونـەوەو نوێژیـان كرد و زەكاتیان دا ئـەوەبراتانن لەدینی ئیسلامدا , وەزانای پایەبەرز(محمد بن صالح العثيمين)دەر بارەی تـەفسیری ئـەم ئایەتەدەفـەرموێت ئەگـەر پەشیمان نـەبوونـەوەو نوێژیـان نـەكرد و زەكاتیـان نـەدا ئـەوەبراتان نـین چوونكـەخوای گەورەدەفـەرموێت:- **(إنما المؤمنون إخوة)** واتـه:- كـەسانی ئیماندار برای یـەكترین. ئاشكرایە كه پێناسـەی **ئیمـان لـەڕووی زمانـەوانی یـەوە**: بریتـی یـه لـه:**(الإعتقـاد بالقلـب والإقـرار باللسـان والعمل بالجوارح)** واتە: چەسپاندنی لـه نێو دڵ دا وه دەربڕینـی بـەزمان وه ئـەنجام دانـی بەلاشە، نابێت تەنییا مرۆڤ بـاوەڕ بـەدڵ بێنێت و تـەواو! چونكـه بـاوەڕ تـەنها تێڕوانینێكی بێ بەرهەم و ڕاو سەرنجێكی ساردو سڕ نییـه دەربـارەی ڕاستـی یـەكان

دووەم: چەند فەرموودەیەكی تریش كەدوا ڕۆژی نوێژنـەكەر دەگەڕێنێتـەوەبۆ ویستی خـوا لـەوانـه فەرموودەكـەی: (عبـادة بـن صـامت) خـوای لـێ ڕازیبێـت كـەوا فـەرمووی بیستم پێغەمبـەری خـوا(صلـی اللـهعلیـهوسلـم) دەیفـەرموو :- **(خمـس صلـوات كتـبهن اللـهعلـى العباد ،من أتـى بهن لـم يضيع منهن شيئآ إستخفافآ بحقهن كـان لـهعنـد اللـهعهد أن يد خلـهالجنة ، ومن لم يأ ت بهن فليس لـهعند اللـهعهد ،إن شاء عذبـهوإن شـاء غـفر لـه)**واتـە:- پێـنج نـوێژ خـوای گەورەلـەسـەر بـەنـدەكانی فـەڕز كردووەهـەر كەسێك بـەجێی بهێنێت و هیچی لێنەفەوتێنێت –سوكایەتی كـردن بەحـەقیان- ئـەوەخوای گەورەلای خۆیەوەپەیمانی داوەكـەوا بیخاتـەبەهەشتـەوە،وەهـەر كەسێكیش بـەجێی نـەهێنێت ئـەوەخوای گـەورەلای خۆیـەوەهیچ پـەیمانێكی پێنەداوە،ئـەگـەر ویستـی بـوو سـزای دەدات ،وەئـەگـەریش ویستـی بـوو لێـی خـۆش دەبێـت .

[رواهأحمد (82/234/2)و أبوداود (421/93/2)وإبـن ماجـة (1401/499/1)و غيـرهم وهـو حديث بڕوانەصحيح إبن ماجة(1150)]
جا هەندێك لـەزانایان دەڵێن :-

لـەبـەر ئـەوەی پێغەمبـەری خـوا (صلـی اللـەعلـی وسلم) دوا ڕۆژی ئـەو نـوێژ نـەکـەرەی گێڕاوەتـەوەبۆ ویستی خـوای گـەورە،دیارە(کافر)بوونـی نوێژ نـەکـەر کـوفری بچووکـەنـەك کـوفری گـەورەکـەلـەئیسلام دەری کـات ئـەم ڕایـەش ڕای (ئیمـامـی شـافیعی و ئیمـامـی مالیـك و ئیمـامـی حەنـەفی و چەنـد زانایـەکی تـرە لـە سـەلـەف و خـەلـەف) کـەنوێژ نەکەر بـەکافر نازانن بـەڵکوو بـەکوفری بچووك یان فاسقی دەزانن یان بـەدەرچوون لـەفـەرمانـی خـوای گـەورەی دەزانـن دەفـەرموون لـە(**دارل إسلام**) دا دەگیرێـت ئـەبێ داوای تۆبـە کـردن و پەشـیمان بونـەوەی لێبکرێـت تـا پەشـیمان دەبێتەوەئەگـەر پەشیمان نـەبۆیەوە وتـەوبـەی نـەکردئـەوە بـەحـەدی شـەرعی دەکوژرێت وەکوشتنەکەی دەبێتەهۆی پاك بوونـەوەی لـەدونیادا وەلـەئاخیرەت دا سزا نادرێت لـەسەر نوێژەکانی چوونکەحەدی لـەسەر جێبەجێ کراوە وە ئیمـامـی ئـەبو حـە نیفـە ڕایـەکی تـری هـەیـە ئـەویش ئـەوەیـە کـە نـوێژ نـەکـەر ناکوژرێـت بـەڵکو سەرزەنشـت دەکرێـت زینـدانی ئـەکرێت هـەتا دەست ئـەکات بـە نوێژ کردن.

بـەڵام ئـەو ڕایـەی کـەبـەهێز ترە:-

پـاش لێکۆڵینـەوەو تـاوتوێ کردنێکـی زۆری بـەڵگـەکانی ئـەم مەسـەلـەیەوڕای زانایـان لـەبارەیەوەبـەبێ هـیچ دەمارگیریـەك بـەپشـتیوانی خـوای گـەورە،بۆمان ڕوون بۆتـەوەکـەوا بـەڵگـەکانی ئـەو زانایانـەی کـەدەڵـێن نـوێژ نـەکـەر (کـافرە) و لـەئیسـلام دەردەچێت زۆر بـەهێزن و واتاکانیشیان ڕوونترە،لـەبـەڵگـەی ئەوانـەی دەڵـێن کـوفری بچووکـە،وەفەرموودەکـەی (عبـادە) یـش بۆکەسێك نیەبەهەمیشـەیی نـوێژ نـەکات ، بـەڵکوو بـۆ کەسێکەکەمتەرخەمی تێدا بکـات ،بـەجوانی پارێزگـاری لێنـەکات ،وەك لـەڕیوایـەتـەکانی تریدا دەردەکەوێت ،ئـەگەر بـەووردی تـەماشای بکەی،ئـەمەش ڕای

(شـــێخ الإســـلام إبـــن تـەیمیـــة)[بڕوانەمجموعـــة الفتـــاوى (ج22ل 33،32)]
وە(إبـن حـزم) ڕەحمـەتـی خـوای لێبێـت یـەککڕایـی (ئیجمـاع)ی هـاوەڵانـی (صـحـابـة) پێغەمبەری خوا دەگێڕێتەوەلەسەر ئەوەی کەوا:
(هـــەر کەســـێك یـــەك نـــوێژ نـــەکات بەقەســـتەوەتا کاتەکـــەی تێدەپـــەڕێت ئەوەکافرەوەهەڵگەڕاوەتەوەلەئیسلام[بڕوانـەالمحلى لإبـن حـزم(2152،153/ألمسـألة رقم:279)]
وە(إبـــــن القـــــیم) ڕەحمــــــــەتی خـــــوای لێبێـــــــت دەفــــــەرمووێت:- ئەوکەسـەی کـەپارێزگاری لەنوێژناکات،یامالەکـەی مەشغوڵـی دەکـات یامۆڵکەکـەی یاسەرۆکایەتییەکەی یابازرگانییەکەی ،جاهەرکەس ماڵەکەی مەشغوڵی کرد لە نـوێژ ئـەوە لەگـەڵ قارونـدا ئـەبێت،وە هەرکـەس مولکەکـەی مەشـغوڵی کـرد ئـەوە لـەگـەڵ فیرعەون دەبێت،وە هەرکەس کاربەدەستی و سەرۆکایەتی مەشغوڵی کردئەوەلەگەڵ هامـان دەبێت،وەهەرکـەس بازرگانییەکـەی مەشـغولی کردئـەوە لـەگـەڵ ئوبـەی کـوڕی خەڵەف دەبێت.
قال أبو محمد بن حزم : (وقد جاء عن عمر، و عبد الرحمن بن عوف ،ومعاذ بن جبل،و أبي هريرة ،وغيرهم من الصحابة رضي اللهعنهم ،أن ترك صلاة فرض واحدة متعمدآ حتى خرج وقتها فهو كافر مرتد،قالوا أي المكفرون لتارك الصلاة ولا نعلم لهؤلاء مخالفآ من الصحابة وقد دل على كفر تارك الصلاة الكتاب والسنة وإجماع الصحابة)
واتـە: **ئیبنو حەزم دەفەرمووێت**: لـە ئیبن و عومەرو عبدالرحمن ی کـوڕی عـەوف و مـە عازی کوڕی جەبەل وئەبی هورەیرەو صەحابە ی تر هاتووە کە:(هەرکەس یەك نوێژی فـەرز بـە ئەنقەسـت نـەکات هـەتا کاتەکـەی بەسـەر دەچێت،ئەوکەسـە کـافرو هەڵگەڕاوەیەلـە ئیسلام،وەنازانین کەسـێ هـەبێ پێچەوانـەی ئـەو هاوەڵـە بەڕێزانـە بێت،وە ئەمـەش بەڵگەیـە لەسەربێباوەڕی نوێژنەکـەر لـە قورئـان و سوننەت دا وە کۆڕایی هاوەڵان.[بڕوانەکتاب الصلاة لإبن القيم (ل15)]**یـان منـذري کـە لـە(ترغیب و الترهیب)**دا ئـەمەی باس کردوە .
پاشـان فـەرمووییـەتی:کۆمـەڵێك لـەهاوەڵان وکۆمـەڵێك دوای ئـەوان بـۆ ئـەوە چـوون کەهەرکەس واز لە نوێژ کردن بهێنـێ کـافر ئـە بـێ، ئـەگـەر بـە ئەنقەست نـەیکاهـەتا هەموو کاتەکەی بەسەر ئەچێت،لەوانەعومەری کوڕی خەطاب و عبداللە ی کوڕی

مەسعودوعبداللە ی کوڕی عەباس ومەعاذی کوڕی جەبەل و جابیری کوڕی عبداللە وئەبودەرداء خوا لێ یان رازیبێت،وەجگەلە صەحابە ئیمامی ئەحمەدی کوڕی حەنبەل وئیسحاقی کوڕی راهویە و عبداللە ی کوڕی موبارەك ونەخەعی و حەکەمی کوڕی عوتەیبە وئەبو ئەیوبی سەختییانی و ئەبو داودی طیالیسی وئەبوبەکری کوڕی ئەبو شەیبەو زوهەیری کوڕی حەرب و جگە لەوانیش ڕەحمەتی خوایان لەسەر بێت.
وە(**إبن تيمية**) ڕەحمەتی خوای لێبێت بۆ چوونی پێشینان (**مذهب السلف**) لەم بارەیەوەدەگێڕێتەوەلە(**مجموع الفتاوى**) دا ، و دەفەرمووێت :-(**جیاوازی خستنەنێوانی ئەوەی دان بەواجب بوونی نوێژدا بنێت ،لەگەڵ نکوڵی ئەو کەسەی نکوڵی لێ دەکات ،وە(کافر) کردنی دووەمیان و ،(کافر) نەکردنی یەکەمیان ، لەڕاستیدا ئەمەفروعێکی بەتاڵ و فاسدن ،چوونکەلەهاوەڵانەوەشتی وا نەگێڕدراوەتەوە**).[بڕوانەمجموعة الفتاوى(ج22ل32)].
وەئەو (**کوفر**)و(**شرك**)ە،(**کوفرو**)و(**شرك**) ی بچووك نیە، چوونکەلەفەرموودەکەی (**جابر**)دا بە(**معرف بأل**)هاتوە، هەر (**کوفر**) ێکیش لەقورئان و سوننەت دا بە(**صيغه**) ی (**معرف بأل**) بێت ئەوە(**كفر**) ی گەورەیە(**أكبر**) ەنەك بچووك (**أصغر**)، چوونکە(**الف واللام**) بەڵگەیەلەسەر ئەوەی کەوا ئەو(**إسم**)ە(**إستغراق**) ی واتاکەی هەموو کردوەئەمەش (**أهل اللغة**) جیاوازیان تێیدا نیە.
لەکۆتاییدا خوێنەری بەڕێز ئەوەبزانەکەئەگەر (**ويل**) هاوارو ناڵەبۆ کەسێك بێت کەکەمتەرخەمەلەنوێژەکانیدا نەك نایان کات دەبێت نوێژ نەکەران چیبکەن لەناو دۆڵێ (**صقر**) دا پەنا بەخوای گەورەلەعەزابی بەئێش و بەئازاری.
ئیمامی شەوکانی دەفەرمووێت: ئەوەی ڕاست بێت نوێژنەکەر کافرە وئەبێ بکوژرێت: ئەمما کوفرەکەی لەبەر ئەوەیە کە چونکە فەرموودەکان بە صە حیحی هاتون کە شەرع دانەر نوێژنەکەری ناوبردوە بەکافر،وەئەو پەردەیەی دایناوە لە نێوان مرۆڤ و لە نێوان ناونانی بە کافر نوێژە،کەواتە: وازهێنان لە نوێژ ئەوە ئەگەیەنێ کەدروست بێت بەو نوێژنەکەرە بوترێت کافر،ئیتر هیچ پێویستیمان بەو ڕەددانە نییە کەلایەنە بەرهەڵستەکان ئەیهێنن، چونکە ئێمە **ئەڵێین** : مانع نییە لەوەی کە هەندێك لە جۆرەکانی کوفر ڕێ ناگرێ لەوەی کە مرۆڤ لێخۆش بوونی بۆ هەبێ یان شایستەی شەفاعەت بێ، وەك کوفری هەندێك لە ئەهلی قیبلە بەهۆی هەندێك

تاوانەوە كەشەرع دانەر(**شارع**) ناوی ناوە كوفر،كەواتە شتێ نییە كەناچارمان بكات بكەوینە ئەو تەئویلاتەوە كە خەڵكی تێی كە وتون.[فقه السنة ی سید سابق/ وەرگێڕراو بۆ كوردی بەرگی یەكەم(ل176)] ئو مێد دەكەم توانیبێتم سودم بەخۆشم و بەرامبەرەكەشم گەیاند بێت وەخوای گەورەبیخاتەسەر میزانی حەساناتمان هەموو مامۆستایانی ئاینیمان بۆ پارێزراو بكات كەجێگەی متمانەن لەنێومان دا اللهم امین **(وصلی اللەعلی حبیبنا محمد(صلی اللەعلیەوسلم) وعلی الەو أصحابەومن تبعەبإحسان إلی یوم الدین)**

بابەتی سێ یەم(فیقهی)
بانگدان و دابەستنی نوێژ(الأذان والإقامة)

بانگدان ئەوهێماجوانەیە كە تا ئێستا لە هیچ رێچكەو رێبازێك دا وێنەی نییە و ناشبێت ،بانگدان رەمزی سەروەری مسوڵمانانە كە لە ماوەی شەو رۆژیكدا پێنج جار بەو بانگە بانگەوازدەكرێت لە مزگەوتەكانەوە تاوەكو مسوڵمانان بڕۆن بۆ خواپەرستی و لەو كاتانەدا كە مێك واز لە دوونیا بهێنن و قسە لەگەڵ خالقی خۆیان دا بكەن هەربۆیە دەبینین هەر ووڵاتێك بانگی تێدا نەدرێت وەك ووڵاتێكی مردوو دێتە پێش چاو بۆ باوەڕداران كە حەزو ئارەزووەكانییان دەستە بەر نابێت هەرلەبەر ئەو هۆیە بە پێویستم زانی لە روانگەی شەرعەوە تیشكێك بخەمە سەر مێژووی بانگدان وحوكمەكەی و چۆنییەتی بانگدان و قامەت كردن وئەو شتانەی كە دروست كراون وپێچەوانەی شەریعەتن، بەم شێوەیەی خوارەوە:-

1- بانگدان بۆ هە رپێنج فەرزەكە فەرزی(كیفایەیە).

فەرزی(**كیفایە**) واتە:- ئەوەیە كە والە هەر ولاتێكدا یان هەرشوێنێكدا كۆمەڵێك كەس بیكات و كارەكەیان پێ ئەنجام بدرێت، ئەوەلەسەر خەڵكی تری ئەو ولاتە یان ئەوشوێنە لادەچێت،بەلام ئەگەركەس نەیكات،یان كەسانێك بیكەن، بەلام كارەكەیان بەتە واوەتی پێ ئەنجام نەدرێت،ئەوە خەڵكی ئەو ولاتە یان ئەو شوێنە هەموویان تاوانباردەبن بەهۆی ئەوكەمتەر خەمییەوە.

2- بەوشێوەیەی كەلە سوننەتداهاتوە بەبێ كەم وزیادلەكاتی خۆیدا.

چۆنیەتی بانگ لەسەردەمی پێغەمبەری(خوا) صلی الله علیه وسلم بەم شێوەیەبوو.

(عبداللەی کوڕی زەیدی عبد ربە)خوای لێ رازیبێت دەگێڕێتەوە و دەڵێت کاتێك پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم)بڕیاریدا زەنگ لێ بدرێت بۆبانگ کردن بۆنوێژ،کەخۆیشی حەزی لێ نەدەکرد چوونکەلە کاری گاوورەکان دەچوو،جالە خەومدا پیاوێك بەدەورمدا دەسوڕایەوە دووجلی سەوزی لەبەردابوو وەزەنگێکیشی بەدەستەوە بوو،منیش پێم ووت: ئەی بەندەی خوا،ئایا ئەو زەنگە نافرۆشیت؟ووتی: تۆبۆچیتە؟ووتم: بانگی خەڵکی پێ دەکەین بۆنوێژ! ئەویش ووتی: ئایا شتێکت پیشان نەدەم لەوە چاکتربێت؟ووتم بەڵێ،جا ووتی: بڵێن: **(اللەاكبر اللەاكبر ،اللەاكبر اللەاكبر،أشهد أن لاإلە إلااللە، أشهد أن لاإلە إلااللە،أشهد أن محمدآرسول اللە،أشهد أن محمدآرسول اللە،حي علی الصلاة،حي علی الصلاة،حي علی الفلاح،حي علی الفلاح، اللەاكبر اللەاكبر،لاإلە إلااللە)**پاش ماوەیەك دوورکەوتەوە جارێکی تر گەڕایەوە و ووتی: ئەگەرنوێژدابەسترابڵێن :**(اللەاكبر، اللەاكبر، أشهد أن لاإلە إلااللە، أشهد أن محمدآرسول اللە، حي علی الصلاة، حي علی الفلاح،قد قامت الصلاة،قد قامت الصلاة، اللەاكبر اللەاكبر،لاإلە إلااللە)**جابەیانی هەستام و هاتم بۆلای پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم)و هەواڵی ئەو خەوەم پێ دا ئەویش فەرمووی:**((إنها لرؤيا حق إن شاء اللە))** واتە: ئەم خەوە راستە،ئەگەرخوا ویستی لەسەر بێت.پاشان فەرمانی بە بانگ دان کرد،جا **(بیلال)**ی**(مولی)**ی**(أبوبکر)**بەوە بانگی دەدا.

3-سوننەتە لە بانگی یەکەمی بەیانی بانگدەر(تثويب)بکات.

(تثويب)ئەوەیە پاش**(حي علی الفلاح)**لە بانگی یەکەمی بەیانی بانگدەر بڵێت: **(الصلاة خير من النوم)**دووجار،تاوەکوخەڵکی لە خەوهەڵسن. پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم) یەکێک لە هاوەڵان کە ناوی**(أبومحذورة)**بوو رەزای خوای لێبێت بەم شێوە فێری بانگدانی کرد کە تێیداپاش**(حي علی الفلاح،حي علی الفلاح)**بڵێت**(الصلاة خير من النوم،الصلاة خير من النوم)**وە پاشان بڵێت**(اللەاكبر اللەاكبر،لاإلە إلااللە)**

تێبینی:ئەمە تەنیا لەبانگی یەکەمی بەیانیدا دە وترێت کە بۆ ئاگادارکردنەوەی خەوتووەکانە کە لە خەوهەڵسن.

4- واجبە لەسەر هەر کەسێک گوێی لە دەنگی بانگ وقامەت بێت وەڵامی بداتەوە.

بەم شێوەیە عمری کوڕی خطاب(ڕەزای خوای لێبێت)دە گێڕێتەوە کەپێغەمبەری

خوا (صلی اللهعليهوسلم) فەرمووی ئەگەربانگدەرووتی (اللهاكبر اللهاكبر) یەکێکتان بڵێن (اللهاكبر اللهاكبر) پاشان ووتی (أشهد أن لاإله إلاالله) ئەویش بڵێت (أشهد أن لاإله إلاالله) پاشان ووتی (أشهد أن محمدآرسول الله) ئەویش بڵێت (أشهد أن محمدآرسول الله) پاشان ووتی (حي على الصلاة) ئە ویش بڵێت (لا حول ولاقوة إلابالله) پاشان ووتی (حي على الفلا ح) ئەویش بڵێت (لا حول ولاقوة إلابالله) پاشان ووتی (اللهاكبر اللهاكبر) ئەویش بڵێت (اللهاكبر اللهاكبر) پاشان ووتی (لاإله إلاالله) ئەویش بڵێت (لاإله إلاالله) لە دڵیەوە ئەمە بڵێت ئەوە دەچێتە بە هەشتە وە .

5- لەکۆتایی بانگەکەشداسەڵاوات دان ودوعای دوای بانگ وهەر دوعایەکی تر کە سوننەتە بیخوێنیت .

عبدالله کوری عمر(خوایان لێ رازیبێت) دەڵێت بیستم لە پێغەمبەری خوا (صلی اللهعليهوسلم) فەرمووی: ئەگەر بیستتان بانگدەر بانگی دا ئە وە وەکو ئەو و بیڵێنەوە،پاشان سەڵاواتم لە سەر بدەن،چونکە هەر کە سێك سەڵاواتێک لە سەر من بدات خوای گەورە (10) جارسەڵاواتی لەسەردەدات،پاشان داوای (**الوسيله**)م لە خوای گەورە بۆبکەن کە پلەوپایەیەکە لە بەهەشتدا تەنها بۆیە ك بەندەیە لە بەندەکانی خوا، هیوام وایە ئەو بەندەیە من بم،جاهەرکەسێك داوای(الوسيله)م بۆ بکات ئە وە (**شفاعة**)کردنی من بۆ خۆی حەڵاڵ دەکات .

وە هەروەها (**جابر**)رەزای خوای لێبێت دەڵێت پێغە مبەری خوا (صلی اللهعليهوسلم)فەرموویەتی: هەر کەسێك کاتێك دەنگی بانگ دەبیستێت لەدوای بانگ بڵێ: (**اللهم رب هذه الدعوة التامة والصلاة القائمة آت محمدآ الوسيلة والفضيلة والفضيلة وابعثه مقاماً محموداً الذي وعدته**) ئەوە شەفاعەت کردنی من بۆ خۆی حەڵاڵ دەکات.

وە هەروەها (**أنس**)خوای لێ رازیبێت دە ڵێت بیستم لە پێغەمبەری خوا (صلی اللهعليهوسلم) فەرمووی:(**الدعاء لايرد بين الأذان والإقامة**) واتە: دوعای نێوان بانگ و قامە ت ناگەڕێتەوە،واتە بێ گومان وەردەگیرێت.

تێبینی:
1- بەداخەوە ئێستا لە وڵاتی ئێمەدا بەسەر بانگ دەری مزگەوتەکاندا سە پێنراوە کە وا لە پاش هەموو بانگێك جگە لە بانگی شێوان
(**مغرب**) سێجاربڵێن:(**ألف صلاة وسلام عليك وأصحابك يارسول الله**) پاشان
بڵێن:(**على روح فلان وفلان..... ألفاتحة**) وە هەندێ شتی تریش کە ئە مانە هەموویان
دروست کراون(بیدعة)ن هیچ ئەسڵی نیە لە شەرعدا.
2- وە هەر لە وڵاتی خۆماندا ئەو سوننەتەی کەوا دووبانگ بۆ نوێژی بەیانی بدرێت
مرێنراوە چونکە تەنها یەك بانگ دەدرێت وە(**الصلاة خير من النوم**) لەو بانگەدا
دەڵێن ،جا ئەمە لە لایەکەوە مراندنی سوننەتێکە ،وەلە لایەکی تریشەوە زیاد
کردنی بیدعەیەکیشە چونکە بانگی یەکەم سوننەتە، بۆهەڵساندنی خەڵکیە لە
خەو،وە ئاگاداریشە بۆ ئەوانەی کە واشەونوێژدەکەن، کەواخۆیان ئامادە بکەن بۆ
نوێژی بەیانی،چونکە کاتەکەی نزیك بۆتەوە،وە ئەگەر نییەتی ڕۆژووگرتنیشییان
هەبێت با پارشێو بکەن.

بابەتی چوارەم(نیشانەکانی قیامەت)
چۆنیەتی خۆ پاراستن لە دەجال

بابەتی ئەم جارە دەربارەی چۆنییەتی خۆ پاراستن لە فیتنەی دەجالە لە ڕێگەی فەرموودە پیرۆزەکانی پێغەمبەری خۆشەویستمان (عليه الصلاة والسلام) خوای گە ورە بمان پارێزیت لە فیتنەی ئەم دەجالە و هە موو دەجالە کانی سەردەم(أللهم أمين)،گرنگترین ئەو خاڵانەی دەربارەی خۆ پاراستن لە دەجال بریتین لە چوار خاڵی گرنگ کە پێویستە هە موو مسوڵمانێکی ڕاستگۆ ئاگاداری بێت (إن شاء لله)، چونکە ئە گەر پێغەمبەرانی پێش ئیسلام -سەلامی خوایان لێبێت- ئوممەتەکانیان لێ ئاگادار کردبێتە وە ئە بێت ئێمە زۆر زیاتر شارەزای دەجال و فیتنەکانی و چۆنیەتی خۆپاراستنمان بین لێی.
وە ئە بێت ئە و ڕاستیەش باش بزانین کەوا پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) چۆن پێشتر بە خەم هاوەڵە بە ڕێزە کانیەوە بووە، بە وە شە وە نە وەستاوە بە ڵکوو خە مخۆری شوێنکەوتە کانی دوای خۆشی بووە هەتا ڕۆژی قیامە ت.

گرنــــگ تــــرین ئــــە و خــــا ڵانــــەی کــــە دە بێتــــە هــــۆی پاراســــتنمان :-

1- پە یوە ست بوون بە ئیسلامەوەو خۆ چەکدارکردن بە چەکی باوەڕ وناسینی خوای تاك و تەنها و زانینی ناو سیفە تە پیرۆزە کانی، وە بزانین دەججال مرۆڤ ێکە دەخواو دەخواتەوەو پا شەڕۆی هەیە خوای گە ورەش پاك و بێ عەیبە لەو سیفەتانە، هەروەها دەججال چاوی سە قەت و کوێرە ئە گەر خوا بووایە هەڵبەتە پێش هەموو شتێك چاوی خۆی چاك دەکردەوەو نەیدەهێشت خودی خۆی عەیبدار بێت، وەبزا نین هیچ کە سێك خوای گەورە نابینێت تا نەمرێت، بە ڵام دەججال هە موو کەس بە کافرو مسوڵمانەوە دەیبینن.

2- دوعاو پە ناگرتن لە دەججال بە تایبەتی لە نوێژدا وە ك لە چەندین فەرموودە ی سەحیحدا هاتووە، هەروە ها ئە بووهورەیرە -خوا لێی ڕازی بێت- دە گێڕێتەوە کە پێغەمبەری خوا (صلى اللە علیە وسلم) فەرموویەتی:- (**إذا تشهد أحدكم فليستعذ بالله من إربع أللهم إني أعوذبك من عذاب جهنم ،ومن عذاب القبر، ومن فتنة المحيا والممات،ومن شر فتنة المسيح الدجال**)واتە :- هەر کە سێکتان شایەتمانی هێنا لە نوێژدا (**واتە لە تە حیاتدا**)) با دوعا بکات و پەنا بەخوا بگرێت لە چوار شت، بڵێت: خوای گەورە پەنا بە تۆ دەگرم لە ئازاری دۆزەخ، وە لە ئازاری گۆڕ، وە لە فیتنەی زیندوبونەوەو مردن، وە لە خراپەی فیتنەی مەسیحی دەججال. بۆیە پێویستە مسوڵمان ئەم دوعایە بکات لە نوێژداو لە دوای شایەتمانی تەحیات وە هەوڵ بدات لە بیری نەچێت، جونکە پیاو چاکانی پێشین زۆر پەیوەستبوون پێوەی، تەنانەت پیاوچاکێکی (**تابیعی**)وەك ئیمام (**طاوس**) ئە گەر کوڕەکەی لە نوێژدا ئەو دوعایەی لە بیر بکردایە، نوێژەکە ی پێ دووبارە دەکردەوە.

3- لە بەرکردنی دە ئایەتی یەکەمی سەرەتای سورەتی (**کە هف**)، وە خوێندنی ئەو ئایەتانە لە کاتی ڕوبەڕوبونەوەی دەججالدا، هەروە ك لە فەرموودە درێژەکە ی (**نە واسی کوڕی سە معان**)دا هاتووە کە تێیدا دەڵێت پێغەمبەری خوا (صلى اللە علیە وسلم) فەرموویەتی: (**فمن أدركه منكم فليقرأ عليه فواتح سورة الكهف**)واتە:- (هەر کەسێکتان گەشت بە دەججال با سەرەتاکانی سورەتی (**کە هف**)ی بە سەردا بخوێنێت .

وە (أبـو الـدرداء)یش -خـوا لێـی ڕازی بێـت- دە ڵێـت كـە پێغەمبـەری خـوا (صـلـى اللـه علیه وسلم) فەرموویيـە تـی :- (**من حفظ عشر آیات من أول سورة الكهف عصم من الدجال**) واتە:- هەركەسێك دە ئایەتی یەكەمی سورەتی (كـە هف) لـە بـەر بكـات لـە فیتنەی دەجـال پارێزراو دەبێت.

4- هەڵهاتن وە دووركەوتنە وە لـە دەجال و ئە گەر توانرا پە نا ببرێتە بەر شاری (**مە ككە**)و (**مە دینە**) چونكە لـە فەرموودەكانـی پێغە مبـەری خـوادا (صلـى اللـه علیـه وسلم) باس كراوە كە دە جـال نا توانێت بچێتە ناویان، وە پێویستە مسولْمان هـەوڵ بدات بە هیچ شێوەیەك بەرەو ڕووی دە جال نـەڕوات و خـۆی لـە بینین و قسـەكردن لـە گەڵیـدا بپارێزێـت، چونكـە وەك لـە فـەرموودە كـە ی (**عمـران ی كـوڕی حصـین**)دا هـاتووە كـە پێغەمبـەری خـوا (صلـى اللـه علیـه وسلم) فـە رموویيـەتی:- (**مـن سـمع بالدجال فلینأ عنه فواللـه إن الرجل لیأتیه وهو یحسب أنه مؤمن فیتبعه مما یبعث بــــــه مــــــن الشــــــبهات أو لمایبعــــــث بــــــه مــــــن الشــــــبهات**).

واتـە:- هە ر كەسێك هەواڵـی هاتنـی دە جالـی بیست با خۆی لـێ لا بـدات و دوور بكـە وێتـەوە لێـی، چوونكە سوێند بە خوای گە ورە پیاوی وا دێتە لای خۆی زۆر بە ئیماندار دەزانێـت كەچی شوێنـی دە كـەوێت، بـە هـۆی ئـەو كـارە گومانیاویانـەی كـە ئـەنجامی دەدات.

لە كۆتاییدا دە ڵێم: (**سـبحـان اللـه**) ئەمرۆكـە دەجـا ل نـەهاتوە ئـەو هـە مـوو مـە لا ئـاڵقـە لـە گوێیـە دینییـان بـە دوونیایـان فرۆشـتوە و شـوێن سـەركردە طاغوتـە كـان كـەوتوون و خـەڵكـی گـومڕا دە كـەن ئـە ی ئـەبێت دەجـال بێـت ئـەو خەڵكـە چـی هەڵوێستێكـی هـەبێت -خوا پەنامان بدات- لـە گومڕایی. أللهم أمین

بابـەتـی پێنجـەم(فیقهی)
سزای ئەوكەسانـەی لـەگەڵ خواو پێغـەمبـەری خوادا
(صلـى اللـهعلیـهوسلم)دەجـەنگن!!!

ئاشـــكرایەلەكۆنەوەتا ئەمڕۆلەهەرجێیەكــدا یـــان بـــۆ هـــەر قـــەومێك خـــوای گەورەپێغەمبـەرێك ی نـارد بێـت كەپـەیامی ئاسمانـی هێنـا بێـت بـۆ ڕزگـار كردنـی بەندەلەبەندایەتی كردنـی بەندەوەبۆ بەندایەتی كردن بۆ دروست كەركە(**اللـه**)

یە،ئەوا کۆمەڵەخەڵکێکیَ زاڵم و ستەم کار ڕووبەڕوی ئەم پێغەمبەرەو پەیامەئاسمانییەکەی خوا بونەتەوەبەدڕندەترین شێواز جەنگاون لەگەڵ شوێنکەوتەی پێغەمبەران و پیاو چاکانی ئەم پەیامەئاسمانییەدا هەر بۆیەلەبەرامبەر ئەم دەست درێژی کردنەدا خالقی مەخلوقیش سزای بۆ ئەو جۆرەکەسانەداناوەهەم لەدونیا هەم لەدوارِۆژدا، زانایان یەك دەنگن لەسەر ئەوەی ئەگەرکۆمەڵێك لەفەرمانی خواو پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم)دەرچوون و لەوڵاتی ئیسلا مدا و مەترسی بخەنەڕێگای هاتو چۆکردنی مسوڵمانانەوە، ئەوا سزای ئەوانەئەوەیەبکوژرێن یان هەڵبواسرێن و لەسێدارەبدرێن یان دەست و پێیان ڕاست و چەپ ببڕێتەوە،یان شار بەدەر بکرێن ودوور بخرێنەوەلەکەس و کاروو وڵاتی خۆیان سەبارەت بەم کۆمەڵەش خوای گەورەلەقورئانی پیرۆزدا دەفەرموویت: **(إِنَّمَا جَزَٰٓؤُاْ ٱلَّذِينَ يُحَارِبُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَسۡعَوۡنَ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَسَادًا أَن يُقَتَّلُوٓاْ أَوۡ يُصَلَّبُوٓاْ أَوۡ تُقَطَّعَ أَيۡدِيهِمۡ وَأَرۡجُلُهُم مِّنۡ خِلَٰفٍ أَوۡ يُنفَوۡاْ مِنَ ٱلۡأَرۡضِۚ ذَٰلِكَ لَهُمۡ خِزۡيٞ فِي ٱلدُّنۡيَاۖ وَلَهُمۡ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ (٣٣))(المائيدة-33)**

واتە: بەڕاستی تەنها سزای ئەوانەی کەلەگەڵ خواو پێغەمبەرەکەی دەجەنگن وکۆشش دەکەن بۆ خراپەکاری لەسەر زەوی دا ئەوەیەکەوا بکوژرێن یان هەڵ بواسرێن، یان دەست و پێیان ڕاست و چەپ ببڕێتەوەیان دووربخرێنەوەو دەربەدەر بکرێن لەزەوی دا،ئەمەسەر شۆڕیەبۆیان لەدوونیادا وەلەدوارِۆژیش سزایەکی زۆر گەورەیان بۆ هەیە.

وەهەروەها پێغەمبەر ی خوا (صلی اللەعلیەوسلم)لەفەرمودەیەکدا کە(**ئەنەس**)خوای لێ ڕازیبێت، بۆمانی دەگیڕێتەوەدەفەرموێت: خەڵکانێك لە(**عرينة**)هاتن بۆ(**مەدينة**)بۆ خزمەتی پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم)جا پێیان ناخۆش بوو لەمەدینەدا بمێننەوەبەهۆی نەخۆشییەکی ناو سك ئێشە،جا پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم) پێی فەرموون:**(إن شئتم أن تخرجوا إلى إبل الصدقة فتشربوا من البانها وأبوالها)** واتە: ئەگەر ویستتان هەبوو بچن بۆ لای ووشترەکانی زەکات لەدەرەوەی مەدینەجا لەشیرو میزەکەی بخۆنەوە.

جا ئەوانیش وایان کرد ئەوجا چاك بونەوەلەنەخۆشی ناوسك ئێشەکەلەمەدینەتووشیان بوو،پاشان دایان بەسەر شوانی ووشترەکان داو هەموویان کوشتن وەهەڵیش گەڕانەوەلەئیسلام،وەووشترەکانی پێغەمبەری خوایان

(صلى اللهعليهوسلم) لەگەڵ خۆیان دا برد،پاشان ئەم ڕوداوەگەشتە وەپێغەمبەری خوا(صلى اللهعليهوسلم)ئەوجا ئەویش بەشوێنیان دا هێزێکی ناردو هەمویانیان هێنایەوەبۆ مەدینەئەوجا پێغەمبەری خوا(صلى اللهعليهوسلم)دەست و قاچی بڕینەوەو چاویانی کوێر کرد چونکەئەوان چاوی شوانەکانیان کوێر کردبوو وەلە(الحرة)دا بەجێی هێشتن تامردن.[رواەالبخاري(1/رقم/233)ومسلم(1671/1296/3)و غيرهما]

(عرينة) قەومێکن لە(**بجيلة**)، وە(**الحرة**) زەوییەکەلەمەدینەبەردەکانی ڕەشە.

ئەم ڕوداوەی کەباسمان کرد تەنیا دەست درێژی کردنێك بوو بۆ سەر شوان و حوشترەکان، پێغەمبەری خوا (صلى اللهعليهوسلم)ئاوەهای بەسەر هێنان ئەی ئەبێت ئەوانەی کەحوکمی خوایان وەلاناوەو ڕۆژتا ئێوارەلەرۆژنامەکانیان دا سوکایەتی دەکەن بەرامبەر بەئیسلام چی حوکمێکیان هەبێت!

بەداخەوەمامۆستایانی ئاینی هەر لەباسی ڕەحم و بەزەیی پێغەمبەری خوادان نازانم چی کاتێك غیرەت دەیان گرێت وەك غیرەتی پێغەمبەری خوا(صلى اللهعليهوسلم)هەڵوێست دەنوێنن بەرامبەر بەو هەموو بێ ئەدەبییەی کەبەرامبەر خواو پێغەمبەرەکەی دەکرێت؟

بۆ جێ بەکردنی ئەم حوکمەشەرعییەی کەباسمان کرد پێشەوای ئیمان داران سەرپشك کراوەتا یەکێك لەم سنورانەیان بەسەردا جێ بەجێ بکات کەخۆی بەشیاوی بزانێت، چوونکەئایەتەکە(**إختيار**)ی داوەلەنێوان ئەم جۆرانەدا وەهیچ بەڵگەیەکی تریشمان نیەکەوا دیاری بکات بۆیەپێشەوا خۆی (**سەرپشك**)ە،هەرکام لەم سزایانەبەشیاو تر بزانێت بۆ بن بڕ کردنی ئەو کارەخراپەیەو چاو ترساندنی خەڵکانی تر بۆ ئەوەی نزیکی ئەو کارەنەبنەوە، ئەو ئەوەیان بەکار دێنێت.

وەهەر کەسێکیش پەشیمان بێتەوەپێش ئەوەی توانای مسوڵمانانی بەسەردا هەبێت ئەوەئەو سنورەی لەسەر دەکەوێت، سەبارەت بەمەخوای گەورەدەفەرموویێت:(**إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُواْ مِن قَبۡلِ أَن تَقۡدِرُواْ عَلَيۡهِمۡۖ فَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ ‌(٣٤)**)(المائيدة-34)

واتە: تەنها ئەوانەیان نەبێت کەوا پەشیمان دەبنەوەپێش ئەوەی تواناتان هەبێت بەسەریان دا جا بزانن کەوا خوای گەورەلێبوردەو بەبەزەیی یە.

بابەتی شە شەم(لێکۆلینەوە)
شەمشەمەکوێرەقەت حەز بەهەڵهاتنی تیشکی خۆر ناکات

دایك و باوکمان بەقوربانی ڕێگاکەت بێت ئەی خۆشەویستی خوا(صلی اللهعليهوسلم)

لەژێر ناونیشانی: پشت گیریەك لەخۆشەویستی خوا(صلی اللهعليهوسلم)وبەدەمەوەچوونی ئاگاداریەکەی برای بەڕێز کاك **(صهيب جميل علی)** كە تێیدا هاتووە:

((ئەمجارە و بۆ جارێکی تر کۆمەڵێك بەناو نووسەری سەرلێشێواو کەوتوونەتەوە خۆ و جارێکی تریش هێرشی ناڕەوا و بێ بنەما دەکەنە سەر پێغەمبەر و عائیشەی خێزانی و دایکی باوەڕداران، وەک دیارە ئەمجارەیان لەسایتی (کوردستان نێت) کەسێکی سەرلێشێواوو هەڵخەڵەتاو بەبیری تەسکی رۆژاوا بەناوی (عەلی مەحمود) لەمیانەی بابەتێکی دا زۆر بێ ئەقلانە و بێ ویژدانانە هێرشی گلاو دەکاتە سەر قودسیەتی موحەممەد صلی الله عليه وسلم و دەیان بوختان و جنێو ئاراستەی ئەو پێغەمبەرە ئازیزە دەکات و بە سێکس باز و دەیان تۆمەتی تر تۆمەتباری دەکات))،

لەم بەدەمەوەچوونەدا دەکرێت بلێین شتێکی ئاساییەکەوا هەمیشەشەمشەمەکوێرەکان ڕقیان لەتیشکی خۆربێت! تەنانەت نەوەك تیشکی خۆری پرشنگدارکەهیچ هێزێك نیەبەری ئەو ڕووناکیەبگرێت چوونکەبەئەمری خالقەکەی کە**(أللە)**یەهەڵدێت و ئاوا دەبێت بەڵکوو شەمشەمەکوێرە بەهەموو ڕووناکیەکی کەش بێتاقەت دەبێت وەلەگەڵ بینینی ڕووناکیدا پشت هەڵ دەکەن و بەپەلەوبێ دواکەوتن و لەترساندا خۆیان حەشار دەدەن چوونکەتواناى بەرەنگار بوونەوەی ڕووناکیان نیە،،،سەرەتا پێم باشەڕوون کردنەوەیەك لەسەر ئەم نووسەرەنەخوێندەوارا نە بنوسم ئەویش ئەوەیەزۆرم بەلاوەسەیرە! کەسێك ئەوەندەدژا یەتی بەرنامەیەك بکات و خۆشی ناوی یەکێك لەو سەرکردانەبێت کەئەو دژایەتی بەرنامەو ڕێبازی بکات کە **(علی)** ناو بێت! کەئیمامی علی ڕەزاو ڕەحمەتی خوای لێبێت هەم زاوای پێغەمبەری خوایە(صلی اللهعليهوسلم)

وەهەم چوارەم خەلیفەی ڕاشیدینیش بووە،، جا کەسێك ئەوەندەداخ لەدڵ بێت بەرامبەر بەڕێبازو مەنهەجێك سەرەتا دەبێت لەخۆیەوەدەست پێ بکات و ناوی خۆی بگۆڕێت بۆ نموونەناوی خۆی بنێت **(فرۆید یان مارکس یان لینین یان هتد...)** لەپاشاندا بچێت کتێبێك بنوسێت هەر وەك ئەو بێ ئەدەبییەی کەبەرامبەر بەئیسلام ومسوولمانان دەکرێت کەتۆش یەکێکی لەوکەسانە و درێغیتان نەکردوەلەبێ دینیدا ،هەربۆیەخوای گەورەدەربارەتان دەفەرموویێت :(**وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ ٱلْجِنِّ وَٱلْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَّا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ ءَاذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَآ أُوْلَٰٓئِكَ كَٱلْأَنْعَٰمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْغَٰفِلُونَ (١٧٩)) سورة الأعراف (179)**

واتە:- سوێند بەخوا بێگوومان ئێمەزۆر لەجن و ئینسانمان بۆ دۆزەخ دروست کردوە،ئەوانەدەزگای دڵیان هەیەو کەچی حەقی پێ تێناگەن،چاویشیان هەیەکەچی حەقی پێ نابینن،گوێیان هەیەکەچی حەقی پێ نابیستن، ئائەوانەوەکوو ئاژەڵ وان(**لەشووێنکەووتنی ئارەزوودا**)،بەڵکوو لەئاژەڵ یش زیاترن،ئائەوانەهەر غافڵ و بێ ئاگان لەحەق.

کەواتەبۆ ناچیت کتێبێك بنوسیت بەم شێوەیە **(علی مەحموود)** لەتەرازووی بێ ئەقڵیدا کەپێم وایەپڕاو پڕ دەیپێکیت.

بەڕاستی خوای گەورەلەم ئایەتەپیرۆزەی سەرەوەدا زۆر بەجوانی سیفەتتانی باس کردوەکەدڵتان هەیەوبەڵام دڵێکی ڕەش دڵێکی لەکار کەوتو چاووتان هەیەو بەڵام کوێرن لەئاستی حەقدا گووێتان هەیەو بەڵام کەڕن، زمانتان هەیەو بەڵام زمان درێژن لەئاستی ئیسلام و بەرنامەکەیداو لاڵیشن لەئاستی ڕووبەڕووبونەوەی مسوولمانادا لەمناقەشەو لەجەنگیشدا! هەربۆیەلەئایەتێکی تردا خوای گەورەسەبارەت بەم جۆرەکەسەبێباوەڕوگوومڕاو سەرلێشێواوانەدەفەرموویێت :(**أَمْ تَحْسَبُ أَنَّ أَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ أَوْ يَعْقِلُونَ إِنْ هُمْ إِلَّا كَٱلْأَنْعَٰمِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ سَبِيلاً (٤٤))**سورة الفرقان(44) واتە:- ئایا وا دەزانیت زۆربەی ئەوانەڕاستیەکان دەبیستن، یان بیرو هۆشیان دەخەنەکار،ئەوانەئاژەڵ نەبن هیچی تر نین، بەڵکوو گومڕاتریشن لەئاژەڵ.

کەواتەخوای پەروەردگار زۆر بەجوانی سیفەتی ئەم جۆرەکەسانەی بۆ باس کردوین،

وەنموونـــەی دەیـــان و هەزارانیشـــیان هەبووەكەپێشـــتریش دژا یـــەتی ئـــەم پێغەمبەرەخۆشەویستەیان كردوەتاوەكو ئەمرۆكەش هەر بەردەوامن ئەمەسوونەتی خـــوای گەورەیەكـــەدەبێت ئـــەم جۆرەخەڵكەنـــەفس نزمـــەو بـــێ ئەدەبانـــەبژین لەسەرزەویدا تا كۆتایی تەمەنی دوونیاش هەردەمێنن و وەجڵەویان بۆ شل دەكرێت تـاوەكو زیـاتر بـرەو بـدەن بەفەسـادیان بۆئـەوەی لـەدوارۆژداخوای گـەورەئاگری دۆزەخیان لێ پڕ بكات وبیان كات بەناخی دۆزەخدا ئەو كاتیش چەندێك هاواری خوا بكـەن گوییـان پـێ نادرێـت چوونكەكۆمەڵەفریشـتەیەك سـەر پەرشـتی ئـەو دۆزەخەدەكەن كەخوای گەورەپەردەیەكی داوەبەسەر بیستنیان دا كەهیچ نابیستن.

لەكۆتایـدا: بـەو جۆرەكەسـەنەفس نـزم و بێباوەڕانـەدەڵێم زۆر لەئێوەدژایـەتی ئـەم ئیسـلامەپیرۆزەی كردوەبەدەست ودەم و نوسـین بـەڵام پێم نـاڵێن كاتێـك كەتووشـی نارەحەتیەك دەبن بۆ یەكسەر هـاوار دەكەنەئـەو خوایـەی كـەبڕواتان پێـی نیـە؟ یـان گێل و نەفام و گەمژەو بێ ئاگا ن لەوەی كاتێك خوای گەورەئینسـانی دروست كرد وەك لەقوورئـان دا ئیشارەی پێداوەكەدەفەرموویێت:-(**وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنۢ بَنِىٓ ءَادَمَ مِن ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُواْ بَلَىٰ شَهِدْنَآ أَن تَقُولُواْ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَـٰذَا غَـٰفِلِينَ** (١٧٢)) واتـە:- یادی ئـەو كاتـەش بكەرەوەكەپـەروەردگارت پشتاو پشتی نـەوەی ئـادەمی كۆكردەوەولـە(**لـەجیهانی نهێنـی و شـاراوەدا پـەیمانی لێـوەرگرتن**)وكردنـی بەشـایەت بەسـەر خۆیانـەوەپێی فـەرموون ئایـا مـن پـەروەردگاری ئێـوەنیم؟!هـەموو ووتیان: نابێت تـۆ خـوای ئێمەنـەبیت ،بـەڵێ شـایەتیمان داوەكـەتۆ پـەروەردگارمانیت ئەمـەش بـۆ ئـەوەی نەوەكولـەڕۆژی قیامەتـدا بڵـێن: بەڕاسـتی ئێمەلەمـەبێ ئاگـا بووین!!.

كەواتەخووێنەری بەڕێز لاتان شتێكی سەیر نەبێت كاتێك كەماركس كەوت بەدەمدا ووتـی یاأللە! كاتێك كچەكەی پرسیاری لێكرد ئەوەووتت چی؟ئـەویش لەوەڵامدا ووتـی هـیچ نـەبوو لـەخۆوەبوو ئـەی بـۆ ناڵێیـت درۆم فـەرموو لەناخـدا شـتێك هەیەكـەبم هـەژێنێت یـان پێشـتر ئـەم بەڵێنـەم داوەو ئێسـتا سـەركەش و یـاخیم تـۆش (**علـی مەحموود**) و هاووشێوەی تۆ كاتێك كەدەتانەوێت بیروباوەڕێكی گەندەڵ ودۆڕاو

بانگەشـــەبکەن وەرن لەرێگـــەی بەڵگـــەوەبا قســـەبکەین نـــەك ســـووکایەتی بەمووقەدەساتێك کەهـەر زانایـەکی ڕۆژ ئـاوایی کاتێك لەسـەر فەرموودەیـەکی ئـەم پێغەمبەرەبـەڕێزەی ئیسـلام (صـلی اللـەعلیەوسـلم) زانیاریـەکی دەسـت دەکـەوێت یەکسەر باوەڕی پێ دێنێت بـەڵام ئێوەوەك شـەم شـەمەکوێرەوان کاتێك ڕووناکیـەك ببینن دەبێت بەپەلـەخۆتان بئاخننـەناو کونـەکانتان یـان وەك نەعامەسەر دەکـەن بەناو خۆڵ دا .ئەوەندەبەسە!!

خوای گەورەش هەموو ئەو نووسەرانەپارێزراوبکات کەلەخزمەتی ئەم ئیسلامەهەوڵ دەدەن وەپەنجـەی ئـەو کەسـەش بشـکێنێت کەسـووکایەتی دەکـات بەپیرۆزیـەکانی ئیسلام (اللـهم امین)

تێبینـی: ئەو نووسینـەی کەکردومەتەناو دووکەوانـەکەئەوەئاگاداریەکەی کـاك (**صـهیب جمیل علـی**)یە.

سبحانك اللهم وبحمدك أشهدو الاإلهإلا أنت أستغفروك وأتوب إليك

بابەتی حەوتەم(لێکۆلینەوە)

عە لمانیە ت چیت بۆ ئافرە ت کردووە تا باسی فرە ژنی دە کە یت؟

بە ڕای من سە بارە ت بە گووتاری عە لە مانیە ت بە رامبە ر بە فرە ژنـی لای مـن و زۆرێک لە مسوڵمانان تـە نیا شـتێکی پڕوپووچ و بێماناـیە چوونکـە خۆمـان ئێستاکە لە ئە وروپا دە ژین لـە نـاو گە رمە ی سیستـەمی دە سە ڵاتـی عەلمانییەتدا دە بینین کە چۆن ئازادیە کانـی ئافرە ت تە نیا لـە بە ڕە ڵایی دایە ئە گینا ئە رکـە لـە سـە ر شانـی وە ك پیاو هە وڵ بدات بۆ پە یدا کردنـی بژێوی ژیانـی تە نانە ت لـە دە رە وە و ماڵیشدا ئە رکێکی زۆری لە سە ر شانە لە گە ڵ ئـە وە شدا کاتێك منداڵیشیان دە بێت ئە و منداڵە نـازی دایکایـە تیش لـە دە ست دە دات وە سۆزوو ڕە حمیان بۆ یـە کتری نیـە ئـافرە تیش بێبـە شـە لـە پـە روە ردە کردنـی منداڵـە کـانی دا هـە ر لـە منداڵیە وە دە خرێتە حە ضانە پاشان بۆ ڕە وزە لـە وێشـە وە بـۆ قوتابخانـەو تـا ئـە ویش برادە رێك بدۆزێتە وە و لـە دە ست دە ربچێت ئـە مە ژیانـی ئـە ورووپیە کانـە کـە وایان لـێ دێت ئافرە ت و پیاو گە ر چوارساڵیش بـە یە کە وە بن متمانـە یـە ك

درووست نابێت بۆ دروست کردنی گرێبە ستی هاوسە رێتی چوونکە خیانە ت کارن لە بە رامبە ر یە کتردا هە ریە کێکیان خاوە نی چە ندە ها برادە ری کە ن لە بە ر ئە وە ی ترسی خوا لە دڵیان دا نیە هە ربۆیە ئە مە وا لە پیاوە کانیان دە کات کە هاوسە رێتی دروست نە کە ن من بۆ خۆم پرسیارم کردوە لە مامۆستایەکی ئافرە تیان کە خەڵکی وولاتی پۆڵۆنیا بوو کە دەکەوێتە خۆرهەڵاتی ئەورووپاوە بۆ هە وڵ نادە یت ئە و کە سە ی لە گە ڵتە بیکە یتە هاو سە ری ژیانت لە کاتێکدا تۆ مامۆستایت پە روە ردە کە ری دەیان و سە دان گە نج و منداڵیت لە وە ڵامدا دە یووت ئاخر من ڕازیم شووبکە م بە برادە رە کوورە کە م بە س ئە و ڕازی نابێت! منیش لێم پرسی دەزانی بۆ؟ وتی: نازانم!ووتم: چوونکە دوایی ناتوانێت بە ئاشکرالەگەڵ چەندین ئافرەتی تردا ڕابوێرێت یان ئافرە تی کە بێنێت یان دە ڵێت ئێستا سە ربە ستم کە لە گە ڵ چە ند ئافرە ت دا بم، ئە مە لە ڕووی ژیانی ڕۆژئاواوە کە دە توانم بە دە یان بە ڵگە ی واقیعی باس بکە م کە خۆم بینیومە کە چۆن خۆیان ئینتیحار دە کە ن!

لە ڕوی عیلمیشە وە دە بێت ئە وە باش بزانرێت کە وا ئە گە ر ئافرە تێك چوارشووبکات ئە گە ر منداڵێکی ببێت بە کام لە و چوار پیاوە بڵێت باوك؟بە ڵام ئە گە ر پیاوێك چوارژن بێنێت منداڵی لە هە رکامیان بێت یە کسە ر بێ تە قریر طوبی دە زانرێت هی کام خێزانە یە تی!

ئە گە ر بڵێین ئێستا عیلم پێش کە وتوە و دە توانرێت کە شف بکرێت ئە مە ش بۆ خۆی شتێکی نا مە عقولە لە ڕۆژێکدا زیاتر لە (200)هە زار منداڵ لە دایك دە بێت بە پێی تەقریر طبي جیهانی جا کە وا بێت دە بێت نە خۆشخانە کان بە س خە ریکی دۆزینە وە ی منداڵ بن کە لە کام باووکە لە کاتێکدا نە خۆشخانە کان خۆیان کە وتونە تە زۆر گیرو گرفتی نە خۆش کە بۆیان چارە سە ر ناکرێت ئێستە خە ریکی ئە وە دە بن کە سە ریان نائێشێت و پە ڕۆی تێوە بە ستن؟

وە دە مە وێت ئە وە ش بیری خوێنە رانی خۆشە ویست بخە مە وە کە لە وڵاتێکی وە ك عێراق دا لە ساڵی(1985) دا سە رژمێریە ك کرا کە وا هە ر پیاوێکی عێراقی پێنج ئافرە تی بە ردە کە وت ئە مە لە کاتێکدا بوو هێشتاجە نگی نێوان عێراق و ئێران کۆتایی پێ نە هاتبوو وە ئە نفال و کیمیا یی باران نە کرابوو وە جە نگی کە نداوو ڕوی نە دابوو!

شه ڕی ناو خۆی کوردستان ڕووی نه دابوو داگیر کردنی عێراق له لایه ن ئه مریکا وه ڕووی نه دابوو وه چه نده ها نموونه ی له م جۆره که وا زۆربه ی قووربانی له لایه ن پیاوه وه ده درێت !

له کۆتاییدا ده ڵێم: ئه گه ر پیاوێك ژنێك بێنێت ئه و ئافره ته ی ده مێنێته وه پرچی سپی ده هۆنێته وه ده بێت چی بکات؟ هیوادارم عه لمانیه کان پرسیار بکه ن چیتان کرد له و هه موو کچه شه هیدوو ژنه شه هیده ی که وا باسی مافی فره ژنی ده کەن؟

ئایا تەنیا هه ر بۆ خراپ کردنی کۆمەڵگەی کوردییه؟ وه ك به ده یان ئافرەتتان فاسد کرد یان ئه مه ش کوفرێکی نوێتانه که وا خه ڵکی مسوڵمانی پێ له دین ده ر بکه ن تا وه کو زیناو فه سادی زیاتر بڵاو بکه نه وه.

ئه مه ته نیا وه ڵامێکی کوورت بو ئه گینا هه ر ئه و ئایه ته تان به سه که خوای گه وره ده فه رمووێت:- **(لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ) {الكافرون/6}**

ئێمه ملمان له موو باریك تره بۆ به رنامه ی خوا به ڵام بۆ نموونه ی وه ك ئێوه ده بێت به ڵگه ی زانستی بهێنرێته وه، جا بزانن ئێمه شه رەفی خێزان و کۆمه ڵگه ده پارێزین یان ئێوه ؟.

بابەتی هەشتەم(لێکۆڵینەوە)
کاتێك ئینسان مرۆڤایەتی خۆی لە دەست دەدات!!!؟

لە ژێر ڕۆشنایی ئەم سێ ئایەتەدا و کۆکردنەوەی چەندین ئایەتی تر لە نێوان تەفسیری ئەم سێ ئایەتە پیرۆزە بۆ زیاتر بەهێزکردنی بابەتەکە وپاڵپشت کردنی یەکترو خۆپاراستنی باوەڕداران لەم کردەوە نا مرۆڤانەیە کە خوای گەورە دەفەرمووێت:

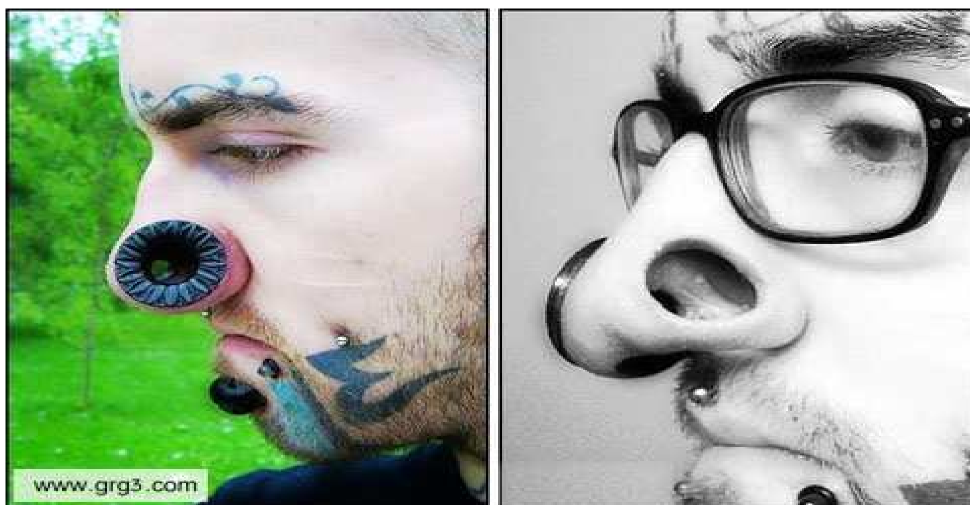
(**إِن يَدْعُونَ مِن دُونِهِ إِلاَّ إِنَاثًا وَإِن يَدْعُونَ إِلاَّ شَيْطَانًا مَّرِيدًا(117) لَّعَنَهُ اللّهُ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا (118)وَلأُضِلَّنَّهُمْ وَلأُمَنِّيَنَّهُمْ وَلآمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ آذَانَ الأَنْعَامِ وَلآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّهِ وَمَن يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِّن دُونِ اللّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُّبِينًا** (119) (سورة النساء) واتە: ئەوانە لەجیاتی خوا هاناو پەنا دەبەنە بەر دوبتی وا کەزۆربەیان بۆخۆیان ناوی مێینەیان لێناون، وەکو: (لات، عوزا، مەنات) دیارە هەرهانا دەبەنە بەر شەیتانێکی دەرکراوو گومڕاو لەسنووردەرچوو، چونکە ئەوە هەڵیان دەنێت بۆئەوجۆرە کردارانە! مەبەست بەم ئایەتە پەرستن و گوێرایەڵی لەشەیتانە، وەك لەسوورەتی (یس ئایەتی (60) دەفەرمووێت: (**أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَن لَّا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ**) واتە: ئەی نەوەکانی ئادەم! ئاخرمن پێشتر وەسیەتم بۆ نەکردن کە شەیتان نەپەرستن، چونکە ئەو بۆئێوە دوژمنێکی ئاشکرایە ؟ یان لەسوورەتی مەریەم دادەفەرموێت: (..**لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ..**) (مريم/ ٤٤) واتە: شەیتان مەپەرستە، گوێرایەلیی مەکە(117) خوای گەورە

لـە رەحمـەت و میهرەبـانی خـۆی ئـەو شـەیتانەی بێبەشکردئەویش بـەملهوڕی خـۆی گوتی بەخوا: شەرت بێت لەبەندەکانی تۆ بەشێك دابڕم بۆخۆم، هەروەك لەسوورەتی (الإسراءئایەتی ٦٢)دا دەفەرموویت: **(قَالَ أَرَأَيْتَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إَلاَّ قَلِيلاً)** واتە: دیسان وتی: ئاخر پێم نالێیت: ئەمە چییە تۆ رێزت بەسەرمندا داوە ؟ ئاخۆ چ جەوهەرێکی بەسەرمدا زیادە ؟! ئە گەرتا رۆژی قیامەت بە زیندوویی بمهێڵیت مەرج بێت منداڵ و نەوەکانی -کەمێکیان نەبێ- هەموو گومڕاو لاڕێ بکەم بۆچۆنیەتی وشێوەی سەرلێشێواو کردنیان هاتووە. وە ك لەسوورەتی (السبأئایەتی ٢٠)دادەفەرموویت: **(وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ)** واتە: بێگومان گومانەکەی شەیتانیش بەرامبەر بەخوا نەناسان بەڕاست گەڕا، چونکە وادابینابوو گومڕایان بکات، کەچی توانیی و سەرکەوت! جا ئیتر دەستەیە ك لەبڕوادارەکان نەبێ؛ هەموو پەیڕەوییان لێکرد،بۆیە دەبینین لێرەداهاتووە کە: چۆن شەیتان بۆچوون و گومانەکەی خۆی بردەسەر و خەڵکێکی زۆر شوێن قسەی کەوتن، هەروەها لەسوورەتی (الحجرئایەتی ٣٩-٤٠)دەفەرموویت: **(قَالَ رَبِّ بِمَآ أَغْوَيْتَنِي لأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الأَرْضِ وَلأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ * إِلاَّ عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ)**واتە: شەیتان وتی: ئەی پەروەردگاری من! بەهۆی ئەوەوە کە تۆ گومڕات کردم ، واتە: لەسەر سوژدە نەبردن بۆ ئادەم مەرج بێت منیش گوناح و لاساری بۆ وەچەو نەوەکانی ئادەم لەزەویدا شیرین کەم و هەمووشیان لەرێی راست گومڕاو سەر لێشێواو بکەم، مەگین بەندە دڵ و دەروون پاکەکانت، ئەوانەیان لەبەر هەر حیکمەتێ خۆت دەیزانیت بڕیارت داوە کە لەسەر هیدایەت بن، وە لەسوورەتی (النحل ئایەتی ١٠٠)دەفەرموویت: **(إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ هُم بِهِ مُشْرِكُونَ)**واتە: چونکە بێگومانە کە (شەیتان) هیچ زۆرو دەسەڵاتێکی بەسەر ئەوانەدا نیە کە بڕوایان هێناوە تەنها بەپەروەردگاریشیان پشت دەبەستن لێرەدا هاتووە کە: شەیتان هەرگیز دەسەڵاتی بەسەر موسڵمانە راست و دڵسۆزەکاندا نابێ.(118) هەروەها وتوویەتی هەر دەبێت لەراستەرێ سەرلێشێواوییان بکەم و دڵیان پڕکەم لەئاوات و ئارەزووی ناراست و سەرقاڵیان کەم، بۆیە بەو خەڵکەی دەگوت: زیندووبوونەوەو هیچ حیساب و کیتابێ نییە، وە هەروەها مەرج بێ بۆخۆم فەرمانیان پێبدەم، گوێی ئاژەڵ و

مەڕوماڵاتیان دابدڕن، یا ببیڕن و بیكەنە نیشانەی حەرام بوونیان، بەڵێ لەسەردەمی نەفامیدا هەر وشترێك پێنج سكی كردبا،دیارییان ئەكرد بۆ بتەكانیان و گۆشتیان نەئەخوارد وە دەبێ فەرمانیشیان پێبدەم كە: شكڵ و بیچمی دروستكراوەكانی خوا تێك بدەن و بگۆڕن **(ئیبنی عەبباس و، موجاهیدو، زەحاك) دەڵێن:** مەبەست لەم گۆڕین و دەسكاری كردنی خەڵكی خوایە، تێكدان و گۆڕینی دینی خوایە لێیان، **(تەبەریی)**ش هەر ئەمەی پێ باشە. منیش هەروا ئەزانم كە مەبەست بەو گۆڕینە، گۆڕینی دین و **(فیترەت)**یانە، ئەگەرچی هەندێ ماناو مەبەستی تریش بگەیەنێت. وەك هەندێ لەراڤەكەرانی قورئان لەم شوێنەدا ئاماژە بەهەندێ شتی تر ئەكەن، وەك كوتانی خاڵ و، ڕێكوپێككردن و هەڵگرتنی برۆو، شاش كردنی ددان و، هەڵكێشانی مووی روخسارو ڕوومەت، بۆ پشتگیری قسەكەیان ئەم فەرموودەیەش دەهێنن: ((**نەعلەتی خوا لەو ژنانە كە: خاڵ دەكوتن بۆ ژنانی تر، لەو ژنانەش خاڵیان بۆ دەكوتن، لەو ژنانەش روخسار هەڵدەگرن و، لەوانەش روویان بۆ هەڵدەگرن، لەو ژنانەش ددانەكانیان باریك و شاش دەكەن و بەوە خۆیان لەخەڵك دەگۆڕن**)). بوخاریی/ كتاب اللباس/ ٥٩٣١. موسلیم / كتاب اللباس والزينه /١٦٧٨.
لەسورەتی (الروم: ٣٠): **(فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ)** واتە: جاكەواتە (ئەی ئینسان) زۆر بەپاكیی و دروستیی ڕوو هەر لەم ئایینە پاك و بێگەردەی ئیسلامە بكە لەسەر ئەو خیلقەتە بن خوا خەڵكانی لەسەر دروستكردووە، واتە: پەیڕەوی ئاینی یەك خواپەرستی بكەن نابێ هیچ جۆرە گۆڕانكارییەك لە دروستكراوی خوادا بكرێ كە خەڵكی لەسەر دروستكردووە هەر ئەوەیشە دینی رێك و راست بەڵام زۆربەی ئاپۆڕەی مرۆڤ نازانن هەقیقەتی ئەوە بەراشكاوی پشتگیری ئەو راستییە ئەكات كەدەڵێ: ئەو گۆڕینە شێواندن و گورینی دین و فیترەتە جا هەركەسێ لەباتی خوا شەیتان بكاتە دۆست و یارمەتیدەر بۆخۆی و واز لەئایینی خوا بێنێ بەڕاستیی زەرەرو زیانێكی ئاشكرای كردووە، چونكە قیامەتی لەكیس دەدا.

پاش ئـەوەی کـە باسـی ئـەو چەنـد ئایەتـە پیرۆزەمـان کـرد ئـەوجا ڕوو دەکەمـە تـۆی خۆشەویست : براو خوشکە نازدارە کانم ئاشکرایە کە خوای پە روە ردگار خـالقی مە خلوقە و دروست کاری بونە وە رە جابە و هۆیە وە ئێمە ی بە بە نـدە ی خـۆی ژماردوە و دە بێت گوێڕایـە ڵـی و مل کـە چـی و پابـە نـدبوونمان تـە نیا بـۆ ئـە و خوایـە بێت کـە دە مـان ژییـە نێت و ڕۆزیمـان دە دات و هـە ر ئـە ویش دە مـان مرێنێت تا .....هتد

کە وا بوو دە بێت هە وڵ بدە ین زیاتر خۆمان لە خوای گە ورە نزیك بکە ینە وە و ڕە زامە ندی ئە و خوایە بە دە ست بێنین تاوە کو بمان خاتە ناو بە هە شتە پان و بە رینە کە یەوە إن شاألله کە نە چاو بینوییە تی نە گوێ

بیستوییە تی نە بە دڵی هیچ کە سێکیش دا هاتوە جا ئێمە هەرچۆنێك باسی خۆشییەکانی بە هەشت بکە ین پەی پێ نابە ین بە هە رحاڵ ئەو بەهە شتە چواردە وری بە درك و تە لی دڕکاوی تە نراوە هە روا بە ئاسانی دەست ناکەوێت!

دە بێت هە وڵ و کۆشش و ماندوبونی لە پێناودا بۆ بخە یتە گە ڕ ئە وە ی کە مە بە ستمە لێرە دا باسی لێوە بکە م ئە و وێنانە بوو کە لە سایتێکی ئە نتە رنێت دا بینیم کە کۆمە ڵە ئینسانێك کە لە جیاتی خوا پە رستی شوێن هە واو ئارە زووەکانی خۆیان کە وتون! دیارە ئە م مە سە لە یە لای هە مووان ئاشکرایە لە سە ردە می ئادە م تا خاتە م ژیان بە دوو کۆمە ڵگە دا تێپە ڕ دە بێت کۆمە ڵگە ی ئیسلامی وە کۆمە ڵگە ی جاهیلی هە ڵبە تە هە ر کە س شوێن کۆمە ڵگە ی ئیسلامی بکە وێت هە رگیزاو هە رگیز نە لە دونیا نە لە دوارۆژدا توشی نارە حە تی نابێت کە دە ڵێین نارە حە تی مە بە ستمان نارە حە تی فیکرو ئایدیاو کلتوری رە سە ن دوور لە هە واو ئارە زوی نە فس ،بە لام بە پێچە وانە وە هە ر کە س شوێن کۆمە ڵگە ی جاهیلی بکە وێت ئە و کات ژیانێکی دە ردە سە ری توش دە بێت چونکە تە سلیم نە بوە بە خوای تاك و تە نیا بە ڵکو شوێن هە واو ئارە زوە کانی خۆی یان خە ڵکانێك کە بۆ خۆی دروست کراوە و عە قڵی پە ی بە هە موو شتێك نابات ئاوها وە ك ئاژە ڵی لێ دێت بە ڵکو زیاتریش لە ئاژە ڵان وە ك

خوای گەورە لە قورئانی پیرۆزدا وە سفیان دە کات و دە فە رموویت:- (**أَمۡ تَحۡسَبُ أَنَّ أَكۡثَرَهُمۡ يَسۡمَعُونَ أَوۡ يَعۡقِلُونَ إِنۡ هُمۡ إِلَّا كَٱلۡأَنۡعَٰمِ بَلۡ هُمۡ أَضَلُّ سَبِيلاً**)(الفرقان (44)

واتە:- ئایا وا دەزانیت زۆربەی ئەوانەڕاستیەکان دەبیستن، یان بیرو هۆشیان دەخەنەکار،ئەوانەئاژەڵ نەبن هیچی تر نین، بەڵکوو گومڕاتریشن لەئاژەڵ.
پاکی و بێگە ردی بۆ خوای تاك و تە نیا کە ڕێگای ڕاستی پیشان داین سە یری ئە م وێنانە بکە ئە و کات دە زانیت کە تۆی ئیماندار چە ندێك ئاقڵیت و کە سی بێباوە ڕیش چە ندێك بێ ئە قڵ تە نانە ت بێ ئە قڵـێ کە یان گە شتۆتە ڕادە یە ك کە بە بڕوایە کی پتە وە دە توانین بڵێین: بە ڕاستی ئـە ی خوای گە ورە ڕاستت فە رمووە کە نمونە ی کۆمە ڵگە ی جاهیلی وە سف دە کە یت بە وە ی کە لە ئاژە ڵیش زیاترن پە نا بە گە ورە یيە کە ت دە گرین لە ڕێبازی نە فامی و گومڕایی جا خوێنە ری بە ڕێز بزانە کە وا نیعمە تی خواپە رستی و لە خوا نزیك بونە وە چۆن ڕزگارت دە کات لە ژییانی ئاژە ڵی لە کۆتاییدا پرسیارێك لە گە ڵ داواکارییە کت لێ دە کە م ئە ویش ئە وە یە ئە گە ر تۆ ڕێگە ی هیدایە تت نە گرتبایە تە بە ر پێت وا نە بو تۆش وە ك ئە م جۆرە کە سانە بۆ خۆت نە دە کە وتیتە شوێن هە واو ئارە زووە کانی خۆت؟ لە دوای خوێندنە وە ی بابە تە کە و بینینی وێنە کان سوجدە یە کی شوکر ببە بۆ ئە و خوایە ی کە تۆی خستۆتە سە ر ڕێگە ی هیدایە ت،

هیوادارم ئه م بابه ته ببێته هۆی ڕاچڵه کاندنی دڵه کانمان و زیاتر پابه ند بونمان به شه ریعه تی پیرۆزی ئیسلامه وه.

هەندێك لەو وێنانە ببینە

بابەتی نۆیەم(فیقهی)

لە ئیسلام دا چۆن میرات بە سە ر(نێرەموو ك)دا دابە ش دە کرێت

ئیمامی عە لی(ڕە زاو ڕە حمە تی خوای لێبێت)فە رموویە تی بۆ کە سێك کە **(نێرە موك)** بێت واتە سیفەتی نێرینەو مێینەی تێدا بێت لە بە شی میرات دا بە م شێوە یە کە سە کە دیاری دە کرێت و میراتی پێ دە درێت:

ئە گە ر كە سە نێرە موكە كە بە شی پیاو زاڵ بوو بە سە ریدا وە لە بە شی نێرینە وە میز بكات ئە وە لە میراتدا وە ك پیاو بە شی دە كە وێت ،وە بە پێچە وانە وە ئە گە ر بەشی ئافرە ت زاڵ بوو بە سە ریدا وە لە بە شی مێینە وە میز بكات ئە وە حسابی ئافرە تی بۆ دە كرێت و وە میراتی وە ك ئافرە ت بە ر دە كە وێت.

بە لام ئە گە ر هاتوو بە میز دە ر نە كە وت ئە وە دە چێتە سە ر پە راسوە كان حسابی دە كە یت چوونكە ئافرە ت پە راسوی لە پیاو كە مترە وە پیاو پە راسوی زیاترە ئە وە بە وە دا جیای دە كە ینە وە كە پیاو بێت یان ئافرە ت یان سە یری ڕوخساری دە كە یت وە ك ئە وە ی سنگ و مە مكی هە بێت و ڕیشی نە بێت ئە وە بە ئافرە ت حساب دە كرێت ئە گە ر بە پێچە وانە شە وە بوو ئە وە بە پیاو حسێب دە كرێت ،زانایان دە فە رموون سە یریش بكرێت ئایا زیاتر لە ناو ژنان دا دادە نیشێت یان لە ناو پیاوان دا.

ئە گە ر هاتوو نێرە موكە كە لە دایك بوو هیچ كام لە سیفە تانە ی تێدا نە بوو تە نانە ت دایكیشی نە یدە زانی! ئە وە لە میراتدا حسابی كوڕ و كچی بۆ ناكرێت بە ڵكو بە م شێوە یە میرات بە سە ریدا دابە ش دە كرێت

بۆ نموونە (225) دینارمان هە یە دە مانە وێت دابە شی بكە ین بە سە ر سێ منداڵ دا یە كیان كووڕبێت و یە كیان كچ بێت و یەكێكیشیان نێرە موك بێت كە نە بە شی پیاو بە سە ریدا زاڵە نە ئافرە تیش ئە وە بە م شێوە یە میراتە كە دا بە ش دە كرێت.

كوورە كە(100)دینار

كچە كە (50)دینار

نێرە مووكە كە ش(75)دینار

واتە نە وە ك كچە كە ی بە ر دە كە وێت نە وەك كوڕە كە ش.

بابەتی دەیەم(نیشانەکانی قیامەت)
مردنی زانایان و نەمانی زانستی شەرعی

ئەوەی کە هاندەرم بوو بۆ نوسینی ئەم بابەتە وەفاتی بە لێشاوی زانایان و بانگخوازانی گەورە و بە ڕێزن کە لە ڕاپۆرتێکدا بەرچاوم کەوت کە تەنیا لە ساڵی(2009) دا ئەوەی کە زانراوە و باس کراوە لە ڕاگەیاندنەکانەوە (18) زاناوبانگخوازی بە ناو بانگ وەفاتییان کردووەو گەڕاونەتەوە لای خوای گەورە داواکارم لە خوای گەورە لێیان خۆش بوبێت، هەر بۆیە دەڵێم:

زانا ڕێپیشان دەری ڕێگایەبۆ ڕێبواران،زانا چرای ڕوناکی ناو کۆمەڵگایە،زانا ئاوی تینوان وخواردنی برسییەکانە،زانا چەتری ئوممەتە،زانا زانا زانا،،،هترو هتدەتاکۆتایی ،،،بەنەمانی زانا ڕێگاکان وون دەبن و ڕێبواران زۆر بەنارەحەتی ڕێگا دەبڕن،بەنەمانی زانا چرای ڕوناکی ناو کۆمەڵگا دەکوژێتەوەو تیشکی نامێنیت،بەنەمانی زانا تینوان تینێوێتیان ناشکێت و برسییەکان تێرسکی خۆیان خواردن ناخۆن،بەنەمانی زانا چەتری ئوممەت هەرەس دێنێت کەم کەس دەتوانێت شان بخاتەژێر ئەو چەترەکەڕزگار کەری هەموو ئینسانە،تازانا لەناومان دا بێت قەدری نییە!کاتێك دەمرێت قەدری دەزانین،بەهەرحاڵ ئەوەی کەمن لێرەدا دەمەوێت تیشکی بخەمەسەر مەسەلەی کەم بونی زانست و زۆربوونی نەزانینەکەمەبەستمان زانست و زانیاری شەرعی یە،بەداخەوەجاران ئیمامی بوخاری دوومانگەڕێی دەکرد تا فەرموودەیەکی سەروەری مرۆڤایەتی وەرگرێت(صلی اللهعلیەوسلم) بەلاّم ئەمڕۆکەسوپاس بۆ خوای گەورەکەنیعمەتێکی ڕشتوەبەسەرمرۆڤایەتی دا کەتەنیا لەگۆگلە بنوسەئیسلام بەهەرزمانێکیش کەخۆت پێت خۆش بێت لەماڵەکەی خۆشتەوەبەبێ ماندو بوون بەدەیان ماڵپەڕی ئیسلامی بەسود دێتەبەردەمت کەپڕن لەزانست و زانیاری شەرعی تەنانەت لەخیلافێك و ئیجتیهادێکی زانایانیش بۆ دەقێکی شەرعی دەتوانی ئەو بەڵگەیان بەدەست خەیت کەبەهێز ترەبەلاّم بەداخەوەدیارەکرپاری زانستی شەرعی زۆر کەمن بەلاّم لەزانست و زانیاری و تەکنەلۆجیای سەردەم لەزۆر شت دەزانین هەر لەگۆڕینی جوانترین مۆبایل بۆ کۆمپیوتەر بۆ زۆر شتی تر!

زوو هـەوڵـی ئـەوەدەدەین فێـر بـین ئەگـەر خۆشـمان نـەتوانین بەپەلەمامۆسـتایەك دەگـرین فێرمـان بکـات!بـەڵام زانایـانی ئـاینی تـا نـەمرن ئاخیـان بـۆ هەڵناکێشـین کـەبڵێین ئاهــ .... بریا پێش ئـەوەی بمردایەبەخزمـەتی بگەشتمایەزۆرێك لـەقسـەی تر.... لێرەدا مەبەستی من ئەوەنییەکەتۆ هەوڵـی ئەوەنەدەیت کەخۆت فێری زانست و زانیاری سەردەمبکەیت!بـەڵام دەڵـێم ئەوەنـدەی هـەوڵی زانسـتی عیلم و تەکنەلۆجیا دەدەیت لـەکاتێکدا ئـەمەتـەنیا بۆ دوونیایەتەنانـەت ناتوانێت بێتـەناو گۆڕەکەشتەوە! وەئـایـا تائێسـتا پرسیوتەلەخۆت کەچەنـدێك بـۆ زانسـتی شـەرعی هـەوڵ دەدەیـت؟ لەکاتێکـدا ئـەمـەیان ڕزگارکـەری دوونیـاو قیامەتیشتـە!؟وەئایا زانیوتەکەپێغەمبـەری خوا(صلی اللـەعلیەوسلم) نـەمانی زانستی شـەرعی بەیـەکێك لـەنیشانـەکانی قیامـەت لـەقەڵـەم دەدات؟ کەلـەفەرموودەیەکی صـەحیح دائەنـەسـی کـوڕی مالیك(ڕەزای خـوای لێبێـت) دەگێڕێتەوەکەپێغەمبـەری خـوا(صلـی اللـەعلیەوسلم) فەرمویـەتی:**(من أشراط الساعة أن يرفع العلم ويثبت الجهل)**واتـە:لەنیشـانەکانی قیامـەت ئەوەیەکەزانست هەڵدەگیرێت و نەزانین دەچەسپێت.

[صحيح البخاري(178/1- مع الفتح)وصحيح مسلم(222/16- مع شرح النووي)]

لێرەدا زانست مەبەست زانسـتی شـەرعی یەکەباسـی لێوەدەکرێت لـەفەرمودەکـەدا وەهەروەها لـەفەرمودەیەکی تردا کـە**(شقيق)**بۆمـان دەگێڕێتـەوەو دەڵێت لـەگـەڵ**(عبد الله و أبو موسا)**دا بـووم ووتیـان:پێغەمبـەر(صلـی اللـەعلیەوسلم)فەرمویـەتی:**(إن بين يدي الساعة لأياما ماينزل فيها الجهل ويرفع فيها العلم)**واتـە:لـەپێش قیامـەتدا ڕۆژانێك دێن نەزانینی تێدا دادەبەزێت و زانستی تێدا هەڵ دەگیرێت.

[صحيح البخاري(13/13- مع الفتح)]

بەڕاستی ئەگـەر چاوێك بـەمێژوی ئیسلام دا بخشێنینەوەلەسەردەمی هاوەڵانـەوەتا تـــابیعین و تـــابیعی تـــابیعین و تـــا ئـــەمڕۆش بەتـــەواوەتی هەســـت بـــەو بۆشـاییەگەورەیەدەکرێت لـــەناو مســـوڵمانان دا کەلــەڕۆژگاری ئەمڕۆدابەدەگمـــەن زانایـــەك پەیـدا دەبێـت یـان ئەگـــەر پەیـداش بـوو تـا نـــەمرێت پێـــی نـــازانین ئەوەندەزانســـت و زانیـــاری کـــەم بۆتەوەلـــەناو خـــەڵکی مســـوڵمان دا پـــەنا بەخوا،هەربۆیەلەفەرمودەیەکی ترداکەعبد اللـەکوڕی عەمری کوڕی عاص

(ڕەزای خـوای لێبێـت)بۆمـان دەگێڕێتـەوەدەڵێت: گـوێم لـەپێغەمبـەری خـوا بـوو(صلـی اللـهعليـهوسلم)دەيفـەرموو:(**إن اللــهلايقبض العلـم إنتزاعـاً ينتزعـهمن العبـاد ولكـن يقبض العلم بقبض العلماءحتى إذالم يبق عالمـاً اتخذ النـاس رءوسـاً جهالا فسئلوا فأفتوا بغير علم فضلوا وأضلوا**)واتـە:خـوای گەورەزانسـت هـەڵناگرێت بـەلێکردنـەوەی لەدڵـی بـەندەکانی بکاتـەوە،بـەڵام زانسـت ناهێڵێت بـەنەهێشتنی زاناکـان ،هەتا کاتێك کـەوای لێهـات زانـا نـەما ،ئیتـر خـەڵکی کەسانێکی نـەزان دەکـەن بەگـەورەی خۆیـان وپرسـیاریان لــێ دەکەن،ئــەوانیش بەنــەزانی فتوايـان بـۆ دەدەن،ســەر لەخۆشـيان و ئەوانیش دەشێوێنن.

[صحيح البخـاري(194/1- مع الفتح) وصحيح مسلم(224-223/16 مع شرح النووي)]

کەواتـەلێرەبــەدواوە بۆمــان دەکــەوت ئــەم زانستەشــەرعی يەلــەنێو دڵمــان دا دەرناکرێتەدەرەوەبەڵکو هەرکاتێك زانايەك وەفات دەکات کۆمەڵێك زانستی شـەرعی لەگەڵ خۆی دا دەباتـەژێر گڵ کەتا لەدونيادادەبێت کەم کەس هەيەئەو زانستەی لـێ وەربگـرن کـاتێکیش دەمرێـت بەدەگمـەن ئـەو زانستـەدەسـت دەکـەوێت خـوا پـەنامان بدات،وەئيمام عبد اللـهکوڕی موبارەك لەکتێبی(**الزهد**)دا کەنوسراوی خۆیەتی لە(**ابـي اميــة الجمحــي**) ڕەزای خــوای لێبێــت دەگێڕێتەوەکەپێغەمبــەری خــوا(صلـی اللـهعليـهوسلم)فەرموويەتی:(**أن من أشراط الساعة ثلاثا:إحداهن أن يلتمس العلم عند الأصـاغر**)واتـە: سـێ شـت لەنيشـانەکانی قيامـەتن يـەکيان ئەوەيەکەخـەڵکی لـەلای کەسانـی بچوك بەدوای زانست دا دەگەڕێن.

[صــحيح رواەالطبرانــي وإبــن مبــارك فــي(الزهــد)ص -61،وذکرەالألبــاني فــي صحيحـەرقم(695)]

سـەبارەت بـەم فەرمودەيەپرسـياريان لەعبـد اللـەی کـوڕی موبـارەك کـرد مەبەسـت لەکەسـانی بچـوك کـێ يـە؟ فـەرمووی(**الــذين يقولــون بــرأيهم ،فأماصــغير يــروي عنەکبير،فليس بصغير**)واتـە:ئەوانـەی کەبەڕەئـی خۆيـان قسـەدەکەن وفتوادەدەن،نـەك ئەوەی کەبەتەمەن منداڵە.

وەلەحاشیەی کتێبی(**الزهد**)یشدا دەڵێت مەبەست لەکەسانی بچووك ئەهلی بیدعة واتەئەو کەسانەی کەدروست کراو دادەهێنن لەدیندا خوا پەنامان بدات،وەهەر سەبارەت بەنیشانەکانی قیامەت ئیمامی علی(ڕەزای خوای لێبێت)دەگێڕێتەوەلەپێغەمبەری خواوە(صلی اللەعلیەوسلم)کەفەرموویەتی:(**إذاكثر خطباء منابركم وركن علماؤكم إلى ولاتكم فأحلوا لهم الحرام وحرموا عليهم الحلال فأفتوهم بما يشتهون**)واتە: ئەگەر ووتار بێژی سەر مینبەرەکانتان زۆر بون و،زاناکانتان پاڵیان دابەسەرکردەکانتانەوەو بون بەپیاوی ئەوان و حەرامیان بۆ حەڵاڵ کردن و حەڵاڵیان لێ حەرام کردن و بەئارەزوی دڵی بەرپرسەکان فتوایان بۆ دان،ئەواچاوەڕوانی قیامەت بکەن،وەهەر لەهەمان فەرمودەدا کەئیمامی عەلی دەیگێڕێتەوە(**من إقتراب الساعة إذا تعلم علماؤكم ليجلبوا بەدنانيركم ودراهمكم وأتخذتم القرآن تجارة**)واتە: لەنیشانەکانی نزیك بونەوەی قیامەت ئەگەر زاناکانتان بۆ ئەوەفێری زانست دەبوون کەدینارو درهەمی پێ کۆبکەنەوە،وەقورئانیشتان کرد بەبازرگانی.
جزء من حديث طويل رواەابو الشيخ وعويس والدليمي،كلهم عن علي كرم اللەوجهە.

هەربۆیەشێخ (محمد بن رسول)ی بەرزنجی خاوەنی کتێبی(الإشاعة لإشراط الساعة)دەفەرمووێت(**مەبەستی فەرموودەکەئەوەیەقورئان بەپارەدەخوێنن نەك بۆ خوا**).

[الأشاعة لأشراط الساعة للشيخ محمد بن رسول البرزنجي.ص112].

بەڕاستی وابزانین هیچ کام لەم فەرمودەپیرۆزانەپیویست بەڕون کردنەوەناکات چونکەهەرکەس خوای گەورەجوتێك چاوی پێ بەخشیبێت،ڕاستی هاتنەدی فەرمودەکان بەچاوی خۆی دەبینێت، خۆزگەئەو بەناو زانایانەی کەدینیان بەدونیایان فرۆشتوەو قورئانیان کردۆتەدەست مایەبۆ پارەپەیدا کردن وەبەردەوام لەبەردەم دەرگای بەرپرسەکان و سەرکردەکان دا کەوتون و قیامەتیان بەدونیای ئەوان دەفرۆشن گیرفانیان پڕیەتی لەفەتوای لۆك و ئامادەکراو بۆ ڕەزامەندی سەرکردەکان و خزمەت کردنی بەرژەوەندییەکانیان،

خۆزگــەچاوێکیان بــەم فەرمودانــەدا دەخشــاندەوەو هۆشــێکیان وەبــەر خۆیــان دا دەهێنایەوەو بیرێکیان لەحالی خۆیان دەکردەوەو بەڵکو شەرم بیان گرێت و چی دی لــەوەزیاتر نــەبن بەمشــەخۆر لەســەر ئیســلام و ئیسـلام ناشـرین نەکــەن وەزانسـتی شەرعی بەخەڵك نەفرۆشن،لەم ڕۆژانەی پێشودا برایەکمان باوکی وەفاتی کرد خوا لیی خۆش بێت لەبەر دڵی دایکی مەلایەکی دین فرۆشیان هێنابوو قورئانی خوێند بو لەپرسەکەیدا خوا ئاگادارە(**3000هــەزار**) دۆلاری لــێ سەند بون لەشاری هــەولێر برایــەکیش وتــی منــیش ژمارەی مەلاکــەم وەرگـرت پەیوەنـدیم پێـوەکرد وتـم لــەخوا بترســەبۆ وا ئایەتــەکانی خــوا دەفرۆشـیت کــەچی وتــی لەوەڵامــدا وتــی بابەچەنـد ڕۆژەقورئان دەخوێنم قورگم وویشك بو خۆی ئاسایی خوا پەنامان بدات.

لەکۆتاییدا براو خوشکی بەڕێزم با کەمێك بەخۆمان دا بچینەوەوهیچ نـەبێت کـەمێك بتــوانین شــارەزابین لەئاینەکــەمان دا لــەبواری بیــرو باوەڕوبەتەنیاناسـینی خــوای گــەورەو فیقهــی شــەرعی وپەروەردەوبانگــەوازوپاك کردنــەو ی نــەفس وسیاســەتی شــەرعی گرنگــی زانینــی ژیــانی پێغەمبــەری خــوا(صــلی اللەعلیەوســلم)...هتــد چونکەزانایانی ئیسلامی تا سەر بۆ مان نامێنن وەناشبێت ئێمەبۆ خۆمان حـەزمان لــەچی بــوارێکی شــەرع بێـت زیــاتر هــەوڵ بــدەین لــەوەدا شــارەزایی وەرگــرین بــۆ نمونەهەندێك کەس حەزیان لەبواری پەروەردەییەئەمەندەهەوڵ دەدەن لـەو بـوارەدا ئاگایان لەحاکمییەتی خوای گەورەنامێنێت یان زۆر شتی تر دەبێت باوەڕدا لەهەموو بوارێکی شەرع داهەوڵ بدات وەك:

پێغەمبەرەکەی(صلی اللەعلیەوسلم) خۆی فێری زانستی شەرعی بکـات داواکـارین لــەخوای گەورەیارمــەتی دەرمـان بێـت و شـارەزامان بکـات لەدینەکــەمان کــەڕزگاری دونیاو قیامەتیشمانە.

بابەتی یانزەیەم(لێكۆلینەوە)
مشەخۆرەكانی ئوممەتی ئیسلام بناسە!

برایان و خووشكانی خوێنەری بەرێزم لای هەمووان ئاشكرایەكەوا ئاینی پیرۆزی ئیسلام ئاینێكی پاك و بێگەردەو دوورەلەهەموو كەمتەر خەمی و زیا دەرەویەك ئاینێكە كەدەبێت عەقڵ لەگەڵ نەقڵی بێت نەوەك نەقڵی لەگەڵ ئەقڵ بێت چوونكەپەنا بەخوای گەورەئەگەر ئاوها پەیامێكی ئاسمانی نەبێت ئەوكات هەر ئەقڵەو پێی وایەئەو دەبێتەرزگار كەری مرۆڤەكان! لەكاتێكدا خوای گەورەكەدروست كەری ئاسمان و زەوی ومرۆڤ و جن وهتدە....

سەرەتا: لەم وەڵامەدا پێویستەرون كردنەوەیەك بدەین!ئەو یش ئەوەیەدەبێت بە باشی بزانین كەخوای گەورە خاوەنمانەو دەزانێت چی لەگەڵ ئێمەدا دەگونجێت ،كەوابوو تاكەی بیر ناكەینەوەوناگەڕێینەوەسەر ئەم نەقڵەجوانەكەقورئان و سوننەتەزۆر گرنگە خۆمان فێری زانستی قورئان و فەرموودەشیرینەكانی پێغەمبەرەپایەبەرزەكەمان (صلی اللەعلیەوسلم) بكەین كەبەراستی رزگار كەری دوونیاو قیامەتیشمانە،ئاشكرایەخوای گەورەحەلاڵ و حەرامی دیاری كردووەو مرۆڤی باوەرداری پێوەپابەند كردووەو بەرنامەی سەر لەبەری ژیانی بۆ نەخشەبەند كردوە،ئنجا ئەوەی لەسەر باوەڕدار بێت تەنها مل كەچ كردن و پیادەكردنی ئەو شەریعەتەخوایی یەیە بەهیچ جۆرێك و بەهیچ پاساوێك بۆی نیەئەم لاو ئەولابكات و پشتی لێ بكات چوونكە:

1- خوای گەورەكار بەجێ یەو فەرمانەكانی رەواو دروستن دوورن لەئارەزووكاری.

2- وەك مرۆڤی دروست كردووەفەرمانیشی پێ دەكات و دەزانێت چی لەگەڵ سروشتی دەگونجێت.

3- خاوەنی شارەزایی و زانایی تەواوەو ئاگای لەرابردوو ئێستاو داهاتوە.

خوای كار بەجێ لەقورئانی پیرۆزدا دەفەرموویت:(**فَٱحۡكُم بَيۡنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُۖ وَلَا تَتَّبِعۡ أَهۡوَآءَهُمۡ عَمَّا جَآءَكَ مِنَ ٱلۡحَقِّۚ لِكُلّٖ جَعَلۡنَا مِنكُمۡ شِرۡعَةٗ وَمِنۡهَاجٗاۚ**) سورة المائدة(48)

واتە:- ئەی محەمەد(صلی اللەعلیەوسلم) حوكمی نێوانیان بكەبەو پەیامەی كەخوا ناردویەتی و شوێن ئارەزوەكانیان مەكەوەلەجیاتی ئەو راستیەی كەبۆت هاتوە،بۆ هەر گەلێك لەئێوەرێبازوبەرنامەیەمان داناوە.

یاخود دەربارەی دووروەكان دەفەرمووێت: **(وَيَقُولُونَ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَبِٱلرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِّنْهُم مِّنۢ بَعْدِ ذَٰلِكَ ۚ وَمَآ أُو۟لَـٰٓئِكَ بِٱلْمُؤْمِنِينَ (٤٧) وَإِذَا دُعُوٓا۟ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُم مُّعْرِضُونَ (٤٨)** سورة النور(47-48)

واتە:دەڵێن باوەڕمان بەخواو بەپێغەمبەر هێناوەوگوێڕایەڵین،پاشان هەندێكیان دوای ئەوەپشت هەڵدەكەن،ئەوانەهەرگیز باوەڕ دار نین،وەئەگەر بانگ بكرێن بۆ لای خواو پێغەمبەرەكەی بۆ ئەوەی حوكمی نێوانیان بكەن ئەو كاتەدەستەیەكیان پشت هەڵدەكەن.

هەروەها سەبارەت بەجولەكەو دیانەكان دەفەرمووێت:**(ٱتَّخَذُوٓا۟ أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَـٰنَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ ٱللَّهِ)** التوبة (31)

واتە: مالوم و قەشەكانیان كردوەبەخوا كانیان بێجگەلەخوای گەورەشوێنیان دەكەون.

كاتێك**(عدی)** ی كوڕی **(حاتم)** ڕەزای خوای لێبێت لەشام گەڕایەوەو مسوڵمان بوو،پێغەمبەری خوا(صلی اللهعلیهوسلم)ئەم ئایاتەی دەخوێندەوە،**(عدی)** وتی: ئەی پێغەمبەری خوا نەمان دەپەرستن ؟ فەرمووی**(ألیس یحلون لكم ماحرم اللهفتحلونه،ویحرمون ما أحل اللهفتحرمونه؟)** (رواەالترمذی وهو صحیح)

واتە: ئایا ئەوەی خوا قەدەغەی كردوە،بۆیان حەڵاڵ نەدەكردن و ئێوەش بەحەڵاڵتان دەزانی و ؟ئەوەی خوا حەڵاڵی كردوەبۆیان قەدەغەنەدەكردن ؟ئێوەش بەقەدەغەتان دەزانی وتی: بەڵێ پاشان فەرمووی:**(فتلك عبادتهم)**واتە: ئا ئەوەپەرستنیانە.

پاش ئەوەی كەئەم ئایەت و فەرموودانەمان باس كرد بۆمان دەر كەوت كەوا مەسەلەی ئەم گومڕاییەی كەئەم شێخانەی تێكەوتوەكەوا خۆشیان سەر لێشێواو وخەڵكیش گومڕا دەكەن شتێكی تازەنیەتاوەكو بڵێین تەنیا لەسەردەمی ئیسلامدا ڕویداوە! وەهەروەها ووشەی **(شێخ)** بەكار دەهێنرێت بۆ چەند كەسێك: لەوانەبۆ كەسێك كەسەرۆك عەشرەت بێت یان بۆ زانایەك یان بانگخوازێكی ئیسلامی كەشارەزایەلەبواری شەرعیدا یان ئەم شێخانەی كەوا پێیان وایەئەمان جێنشینی خوای گەورەن لەسەر زەویدا پێیان وایەكەدەبێت خوا لەئاسمان دا حوكم بكات و ئەمانیش لەسەرزەویدا!

کەبەڕاستی ئەمەپێچەوانەی ئەو شەریعەتەپیرۆزەیەکەخوای گەورەناردویێتیەسەر زەوی وەلەکۆن و نوێدا ئەمانەبوونەتەمشەخۆر بەسەر ئەم ئیسلامەوەچوونکەهەر دەسەلاتێك هاتبێت ئەگەر دووژمنی ئیسلامیش بوو بێت ئەمان بوونەتەپاڵپشت و موفتی ئەو دەسەلاتەگەندەڵەبەئارەزوی ئەوان خەڵکیان گومڕا کردوەلەڕێگەی ئەو سیحرو جادوانەی کەئەنجامی دەدەن کەچاو بەست لەخەڵکی دەکەن بەوەی کەوا ئەمانەهەمووی کەراماتن تەنانەت دەگێڕنەوەجارێکیان **دەروێشێکی یەکێك لەم شێخانەئەوەندەزیادەڕەوی کردبوو لەشێخەکەیدا کەدەیوت شێخ دەفڕێت تا کۆمەڵێك خەڵك هاتن بۆ لای شێخ و ووتیان یاشێخ ئەم قسەیەزۆر لەسەر بەڕێزتان دەکەوێت فلان دەروێشت وا دەڵێت! شێخیش لەئیحراجیدا وتی نا من نافڕم پاش ئەوەچوونەوەبۆ لای دەروێش ووتیان کاك دەروێش لەمەودوا وا مەڵێ چوونکەپرسیارمان کرد لەشێخ ووتی لەخۆیەوەوا دەڵێت شتی وا نیەمن نافڕم کاکی دەروێشیش وتی: شێخ بۆ خۆشی درۆ دەکات چوونکەمن بینیومە،** قەومێك هاتنەلای پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم) سەرەتا زۆر هاتن بەباس و گەورەی پێغەمبەری خوا لەناکاو پێغەمبەری خوا ڕێی لێگرتن و فەرمووی من ئەوەندەگەورەنیم کەئێوەبم خەنەڕیزی خوای گەورەوە، جا پێمان نالێن لەچی شوێنێکی ئەم ئیسلامەباس لەوەدەکات کەوا لەدوای پێغەمبەری خواوە (صلی اللەعلیەوسلم) دەست بەدەست ئەو خەلیفاتیەگەشتوەبەم شێخانە؟پێمان نالێن لەچی دەقێکدا هاتوەکەوا هاوەڵەکانی پێغەمبەری خوا دەست و قاچیان ماچ کرد بێت و بەکڕنووش بردن هاتبێتن بۆ لای پێغەمبەرەکەیان ئەگەر خوای گەورە ڕێگەی بدایە هەڵبەتەپێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم) زۆر لەپێش تر بوو لەشێخێکی گومڕا بەلام خوای گەورە ئەو ڕێگەیەی نەدا بەپێغەمبەرەکەی کەهاوەلان ئە مکارەئەنجام بدەن لەئاستیدا تەنانەت پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم)ڕێگەشی نەدا بەوەی باسی بکەن لەبەر چاویدا ئیتر نازانم چۆن لەڕووتان دێت ئاوها دەروێشەکانتان پەروەردەبکەن لەسەر دەست ماچ کردنی خۆتان و پەرستنی خۆتان پەنا بەخوای گەورە! کەسەر لەنوێ کەوتونەتەوەچاندنی تۆوی هاوەڵ پەیدا کردن لەنێو خەڵکی دا بەئارەزوی دڵی خۆتان حەلاڵ حەرام دەکەن و حەرام حەلاڵ دەکەن.

لەکۆتاییدا: شت زۆرەکەباسی بکەم بەڵام هەر کات ووشەی **(من،ئێمە...هتد)**هاتەکایەوەئەوەبزانن هەواو ئارەزوی تێکەڵ دەبێت و ئەو کەسەبەرەو خۆ بەزل زانین و کیبر دەبات پەنا بەخوا کەئەمەش لەشەیطانەوەسەر چاوەی گرتووەوەئەو کارەی کەلەو کاسێتەدا بڵاو کراوەتەوەلەلایەن ئەم شێخەگومڕایەو شوێن کەوتوانیەوە نەخوا باسی دەکات لەقورئان دا نەسوننەتی پێغەمبەری خواشە(صلی اللەعلیەوسلم) وەدەبێت باش بزانین کەوا پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم) دەورو بەری خۆی کردەپێشەوا نەك وەك ئەم شێخانە بیان کاتەدەروێش!

با بگەڕێینەوەسەر قورئان و سوننەت کەبەڕاستی ئەمەڕێبازی پێغەمبەری خوایە(صلی اللەعلیەوسلم) با شەیطان بەرنامەو ڕێگەیەکمان بۆ دا نەنێت کەبەهەواو ئارەزوی خۆمانی تێکەڵ بکەین وەئەو بەرنامەیەشی خوای گەورەدای بەزاندوەبۆ ئەوەیەحوکمی پێ بکرێت نەك لەپەڕۆی سەوز بئاڵێنرێت، خوای گەورەهیدایەتی ئێمەش و ئەو کەسانەش بدات کەڕێگای گومڕای و سەر لێشێواویان گرتۆتەبەر وەبمان گێڕێتەوەسەر ڕێبازی یەکتا پەرستی نەك شێخ پەرستی **(أللهم أمين)**

ئەمەش ئەو لینکەیەکە یەکێك لەو شێخانە کە ناوی حەمەی شێخ عبدالكريم دەستی ماچ دەکرێت و خۆشی داوای دەست ماچ کردنی خۆی دەکات و خۆشی بەخەلیفەت و اللە لەسەر زەویدا حسێب دەکات پەنا بەخوای گەورە

http://www.youtube.com/watch?v=S4GhkahZrdI&feature=related

http://www.youtube.com/watch?v=DqW80asNf8M&feature=related

بابەتی دوانزەیەم(فیقهی)
ئە وانە ی کە تە ڵاقیان ناکە وێت

لەگەڵ ئەوەی ووشەی تەڵاق ووشەیەکە بۆ جیاکردنەوەی ژن و مێردێکە کە نەتوانن ژیانی هاوسەرێتی پێکەوە بەسەر بەرن وە ووشەیەکە کەبە راست و گاڵتەوە هەر بە راست وەردەگیرێت لە شەریعەت دا بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هەندێك کەس هەیە کە تەڵاقییان ناکەوێت بە پێویستم زانی لەم چەند خاڵەی خوارەوەدا تیشکی بخەمەسەر بەم شێوەیە:

1- مناڵ و شێت و خە وتوو.
عائیشە ی دایکی ئیمانداران دە گێڕێتە وە لە پێغە مبە ری خواوە (صلى الله عليه وسلم) کە وا فە رموویە تی:-
((رفع القلم عن ثلاثة، عن النائم حتى يستيقيظ ،وعن الصغير حتى يكبر ،وعن المجنون حتى يعقل أو يفيق))
واتە:- پێنوسی تاوان هە ڵگیراوە لە سە ر سێ کە س ،لە سە ر خە وتوو تا هە ڵدە ستێت، وە لە سە ر مناڵ تا گە ورە دە بێت،وە لە سە ر شێت تا ژیر دە بێتە وە .[رواه إبن ماجه (2041/1)والترمذي رقم (1423)وغيره عن (علي) بألفاظ متقاربة و هو صحيح برِوانه صحيح إبن ماجه (1660)وصحيح الجامع الصغير(3512)والإرواء(297)]

2- زۆر لێکراو و نەزان.
چوونکە لە لای خوای گە ورە نە زان قە ڵە می لە سە ر نیە بە بە ڵگە ی ئە م فە رموودە یە لە لایە ن (**أبوذري الغفاري**)ە وە ڕەزای خوای لێبێت دە گێڕێتە وە کە وا پێغە مبە ری خوا(صلى الله عليه وسلم) دە فە رموێت:-
((**إن الله تجاوز عن أمتي الخطأ والنسيان وماستكرهوا عليه**)) واتە:- بە ڕاستی خوای گە ورە تاوانی هە ڵگرتوە لە سە ر ئوممە تە کە م لە هە ڵە کردن و بیرچوونە وە و ئە وە یشی کە زۆریان لێدە کرێت.

[رواه إبن ماجه (2043/1)والطبراني وغيره بألفاظ مختلفه وهو حديث صحيح بڕوانه صحيح سنن إبن ماجه(1662)وصحيح الجامع(3515)والأرواء (82)]

3- ئه گه ر كه سێك زۆر تووڕه بێت و هه ست نه كات چی ده ڵێت له و كاته دا ته لاق بخوات ئه وه ته لاقی نه كه وتوه.

به به ڵگه ی ئه م فه رمووده یه ی پێغه مبه ری خوا(صلى الله عليه وسلم)كه(**صفية بنت شيبة**)كه وا فه رمووی (**عائيشه**)ی دایكی ئیمانداران (ڕەزای خوای لبێت)بۆی گێڕامه وه كه ده فه رموویێت:-(**(لاطلاق ولا عتاق في إغلاق)**)واته:-ته لاق دان و ئازاد كردنی كۆیله له كاتی (**إغلاق**)دا نیه .

[رواه احمد (276/6)وأبوداود(2193/642/2)وإبن ماجه (046/660/1)وهو حديث حسن بڕوانه صحيح سنن أبي داود (1903)وصحيح إبن ماجه (1665)]

مانای (**إغلاق**)له فه رمووده كه دا به م شێوه یه یه:-

زانایان به تووڕه بوون و زۆر لێكردن و شێتیش ته فسیریان كردوه ،له وانه ئیمامی(**أحمد**) (**إغلاق**)ی له م فه رمووده یه دا به توڕه بوون داناوه،وه(**أبوداود**)یش ده فه رموویێت من وای بۆ ده چم كه توڕه بوون بێت،وەئیمامی (**شافيعی**)ش نه زری توڕه یی به نه زری (**غلق**)ناو بردوه ،

چوونكه توڕەیی ده رگای مه به ست و له یه ك جیا كردنه وه داده خات،وه ئه گه ر زۆر لێكردن (**غلق**)بێت ،ئه وا توڕەبوون له پێشتره كه وا (**غلق**)بێت بۆ زیاتر تێگه شتن له م مه سه له یه ده توانیت سوود له كتێبی [إغاثة اللهفان في طلاق الغضبان)لإبن قيم الجوزية] وه ر بگریت.

كه واته طه لاق خواردن له كاتی توڕەییەكدا ناكەوێت كه وا ئەوكەسەی كه تەلاقەكە دەخوات وەك ئەوەی هەندێك لەزانایان دەفەرموون: دەبێت ئەوەندە توڕە بێت كه هۆشی لای خۆی نەمێنێت ،دەبێت ئه مه ش وا ت لێنه كات ئیتر ته لاق خواردن بكه یته پیشه وه ك ته زبیحی ده ست هه ر كات توڕە بویت یه كسه ر ته لاقێكی پیا بكێشیت بڵێیت قه یناكه خۆ ناكه وێت چونكه ئەم حوكمە هەموو توڕەبونێك ناگرێتەوە.

لە کۆتاییدا برای بە ڕێز م با ووریا بین ووشە ی تە ڵاق ووشـە یـە کـە ڕێـی پێدراوە لە لایە ن خوای گە ورە وە بۆ کۆتا پێهێنانی عە قدی زە واجـی نێوان پیاو ژنـە، ئـە مە ش بۆ چە ند حاڵـە تێکـە کـە وا پیاو ژنـە کـە نـە گونجێن بـە یـە کـە وە نـە وە ك بیکە ینە پیشە ی بە ردە واممان کە وا لـە گە ڵ ڕێـزم دا دە گێرنـە وە **کابرایـە ك ئـە وە نـدە تـە ڵاقـی دە خـوارد تـا وای لێهات کـە س گـوێی لـێ نـە دە گرت دواتـر کـە بیویستایە تە ڵاق بخوات لە ناچاریدا دە یووت بە تە ڵاقی کاکم خوا پە نامان بدات لێیان پرسی ئە وە خێرە بە تە ڵاقی خۆت سوێند ناخۆیت و گۆڕیوتە بە هی کاکت ئـە ویش لـە وە ڵامدا دە یووت ئاخر ئە وە ی خۆم سواوە و کە ڵکی نە ماوە.**

ئە مە تە نیا بۆ زە ردە خە نـە یـە ك بـوو، وە زۆر بـە داخـە وە تائێستا ش لـە زۆر ناوچە ی کوردستان دا تـە ڵاق خواردن بۆتـە شتێکی عادە تی تە نانـە ت بۆ خۆم گـوێم لـە گە نج و منداڵی وا هە بووە ژنیشـی نـە بـووە سوێندی بـە تـە ڵاق خـواردوە خـوا پـە نامان بدات جا ئە م هە ڵانە لە کوێوە ڕودە دات هـە ڵبـە تـە گـە ورە دە ئـاو دە ڕژێت و بچووکیش فە ڕتە ناش دە کات تێیدا ، با هـە وڵ دە یـن سوونـنە تـی خـواو پێغـە مبـە ری خوا(صلی اللـه علیـه وسلم) زیندوو بە رز ڕابگرین وە دروست کـراوو عـورف و عـادە ت وە لانێین ،چوونکە هە ر ئـە مە ڕزگاری کە ری هە ردوولایە.

بابـەتـی سیانزەیـەم(لێکۆڵینـەوە)

هـەواڵێکتان بۆ دێ، بـەوردیی لێی بکۆڵنـەوە!!؟

بـە هۆی دووبـەرەکـی و ڕاجیبیای نێو ماڵـی مسوڵمانان زۆر جـار لێرەو لـەوێ دەبیستین فلان کـەس پیاوی فلان شوێن و فلان جاسوس و فلان چـی و چـی و چـی یـە تـا کۆتـایی دەیان بوختـان و تۆمەتـی بـێ بنـەما کـە بـە ڕاستـی بەداخـەوە خـەڵکانیك بـێ ئـەوەی حسـابێك بـۆ دوارۆژیـان بکـەن ئەمـە بۆتـە پیشـەی هەمیشـەییان تـەنیا لەسـەر گومان!یاخود بڵێین بوغزو قینـی خـۆی یەکسـەر دەکەوێتـە ناوزڕانـدن و شکاندن و لـە کەدارکردنـی بـەرامبـەری تـەنانـەت هیچ لـەخواترسانێکیشی تێدا نابینیت،

لەو ئاستەدا خوا پەنامان بدات هەربۆیە زۆر گرنگە تاکی مسوڵمان لەگەڵ ئەوەی هەواڵێکی بیست خێرا باوەڕی پێنەکات تاوەکو لێپێچینەوە نەکات لەسەری و وە پرسیار نەکات لە کەسی لەکەدار کراو لە ژێر ڕۆشنایی ئەم ئایەتە پیرۆزەی خوارەوەدا کە خوای گەورە دەفەرموویێت: **(يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ أَن تُصِيبُواْ قَوۡمَۢا بِجَهَـٰلَةٖ فَتُصۡبِحُواْ عَلَىٰ مَا فَعَلۡتُمۡ نَـٰدِمِينَ)** (6/الحجرات)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە! ئەگەر کەسێکی متمانەپێنەکراوو (فاسق) هەواڵێکی بۆ هێنان خێرا بڕوای پێ مەکەن، بەڵکو لێی بکۆڵنەوە. ڕاڤەکەرانی قورئان ئەڵێن: پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه و سلم) نوێنەرێکی خۆی ناردەلای **(حاریسی کوڕی ضرار)** بۆ هێنان و وەرگرتنی ئەو بەشەزەکاتەی کەلەخەڵکەکەکۆی کردبوویەوە، جا کاتێ ئەو نوێنەرەرۆیشت و نزیك بوویەوە، لەبەر هەندێ شتی کۆنی نێوانیان ترسی لێ نیشت! پاشان گەڕایەوەبۆ لای پێغەمبەر (صلی الله علیه و سلم) وتی: ئەی پێغەمبەری خوا! زەکاتیان نەداو ویستیشیان بمکوژن! ئینجا ئەویش هاوەڵانی خۆی کۆ کردەوەو مەشۆرەتی پێکردن تا بڕوا جەنگیان لەگەڵ بکات، ئەوسا ئایەتی: **(یا أیها الذین آمنوا إن جاءکم فاسق..)** هات، ئیمامی (ئەحمەد). **(أن تصیبوا قوما بجهالة)** نەوەك بەنەزانی بەخەڵکێکا هەڵبتەقێن و ئازارو بێزاریان بدەن **(فتصبحوا علی مافعلتم نادمین)** ئەوجا لەو کارەی کردوتانەپەشیمان ببنەوە. ئەم ئایەتەچ یادەوەریی و وانەیەکی شیرین و بڵندە، بەتایبەت بۆ سەرکردەو فەرماندەکان؟! هەر بۆیەپاش ئەوەپێغەمبەر (صلی الله علیه و سلم) ئەی فەرموو: **(التبین من الله، والعجلة من الشیطان)** **(تەبەریی)**. واتە: لێکۆڵینەوەلەڕووداوو پێشهاتەکان بەبڕیارو پێخۆش بوونی خوایە، پەلەو لێنەکۆڵینەوەوپەلە کردن لەشەیتانەوەیە.

لێرەدا ئەوەی کەگرنگە باسی لێوە بکەم گەورەی و پیرۆزی ئەم ئایەتە قورئانییە یە کە تەنیا کەسانی خاوەن تەقواو لەخوا ترس لێی تێدە گەن هەر بۆیە بە پێویستم زانی لە گێژاوی فیتنە و ئاژاوەی ئەمڕۆی مسوڵمانان دا لە چەند خاڵێکدا تیشکێکی جوان بخەینە سەر ناوە ڕۆکی ئەم ئایەتە پیرۆزە.

1- ئەگەر بەوردی سەرنجی سەرەتای ئایەتەکە بدەین دەفەرموێت: (**يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ**)واتە: ئەی ئەوکەسانەی بڕواتان هێناوە، کە لێرەدا داواکارییەکە تایبەت دەکات بە کۆمەڵێکەوە و تە نیا تایبەتە بەوانەوە و شمولی هیچ کەسی تر ناکات بێ لە وکۆمەڵەی کەباسییان لێوە دەکات کە ئەویش کۆمەڵی باوەڕدارانە و ئەم ئایەتە نە بێباوەڕان نە دووڕووان ناگرێتەوە،کەوابوو دەبێت ئەو کەسەی خۆی بە باوەڕدار دەزانێت خۆی ئامادە بکات بۆ ئەم داواکارییە گرنگە و بەدڵ و بەزمان و بە کردەوە بیسەلمێنێت بۆ خالقە کەی کە ئەم داواکارییەی لێ دەکات و تەسلیمی بێت.

2- پاش ئەوەی کە تێگەشتین سەرەتای ئایەتەکە بانگەشەی کۆمەڵی باوەڕداران دەکات دەبێت بزانین داوای چیمان لێدەکات؟ وەك دەفەرموێت: (**إِن جَآءَكُمۡ فَاسِقُۢ بِنَبَإٖ فَتَبَيَّنُوٓاْ**) واتە: ئەگەر کەسێکی متمانەپێنەکراوو (فاسق) هەواڵێکی بۆ هێنان خێرا بڕوای پێ مەکەن، بەڵکو لێی بکۆڵنەوە. لێرەدا دە بینین خوای گەورە داوای ئەوەمان لێدەکات کاتێك هەواڵێکمان بۆ دێت یان دەبیستین خێرا بڕوای پێنەکەین بە تایبەت هەواڵەکە لەسەر کەسێکی باوەڕدار ی خاوەن سیقە و لەخوا ترس! کە پێشینەیەکی باشی هە بووبێت لە ناو ڕیزی باوەڕداراندا،وە ئەوکەسەشی کە هەواڵەکەی هێناوە نە ناسراوبێت وخاوەن پێشینە یەك نە بێت لە ناو مسولمانان دا بیەوێت لە پێگەی بەرامبەرە کەی کەم بکاتەوە وناوی بزڕێنێت پەنا بەخوا،هەربۆیە لێرەدا ئەوەمان بۆ ڕوون دەبێتەوە کە سیفەتی باوەڕداری ڕاستەقینە ئەوەیە کە کاتێك هەواڵێکی بۆ هات سەبارەت بە برایەك یان خوشکێکی باوەڕداری یەکسەر بڕوانەکات ،بکۆڵێتەوە لەکەسی هەواڵ هێنەر و بزانێت ئەوکەسە پێشترکێشەی نەبووە یان کێشەیەکی نییە لەگەڵ ئەوکەسەی کە هەواڵەکەی لەسەردەبات، یان پەیوەندی بکاتەوە بەو کەسەی کە هەواڵەکەی لەسەر هاتووە و پرسیاری لێبکات ئایا ئەو هەواڵە ڕاستە یان نا؟.

3- پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) فەرمانمان پێدەكات كەوا دەبێت بزانین پەلە كردن لە وەرگرتنی هەواڵەكە لە شەیطانەوەیە و وە بەدوادا چوون و لێكۆڵینەوە لە هەواڵەكە لە خوای بە خشندەوەیە و وە دە بێت مرۆڤی باوەڕداریش سیفەتی ڕەحمان جێ بە جێ بكات و پەلە نەكات لە بڕیار دانی لەسەر هەواڵەكە.

لە كۆتاییشدا دەبێت ئەوكەسەی كە ئەو هەواڵە ناڕاستانە دێنێت دەبێت سەرزە نشت بكرێت وئەویش دواتر داوای لێبوردن بكات لە خواو پاشان ئەوكەسەشی كە هەواڵە ناڕاستەكەی لەسەر ووتووە چۆن لەبەرچاوی خەڵكدا ئەو هەواڵەی گەیاندووە ئاواش لەبەر چاوی خەڵكیدا لێی پەشیمان بێتەوە چونكە حەقی خوای گەورە و پاشان ئەوكەسەشی لەسەرە كە لە كەداری دەكات و دەیشكێنێتەوە بە لام دەبێت ئەوەشمان لە یاد نەچێت كەسێك ئەگەر خۆشەویستی خوا بێت خوا خۆی سەر بەرزی دەكات و خۆشەویستی دەچەسپێنێت لە نێو باوەڕداراندا.

بابەتی چواردەیەم (لێكۆڵینەوە)

سوكایەتی بەقورئان و ئەركی سەرشانمان بەرامبەری!!؟

لای هەمووان ئاشكرایەلەهەركات و هەرجێیەكدا بێبڕوایان و دوژمنانی ئیسلام كەلەتوانایاندا نەمابێت دژایەتی مسولمانان بكەن ئەوا ئەوكات كەوتونەتەسوكایەتی بە پیرۆزییەكانی ئیسلام لەنێو ئەو دروشمە پیرۆزەش دا سوكایەتی كردنەبە پێغەمبەروئەوپەیامەی كە بۆی هاتووە كەئەویش قورئانی پیرۆزە!دوژمنانی ئیسلام هەرچۆنێك هەوڵ دەدەن ناتوانن پێ بگرن بەو ڕێژەزۆرەبێشومارەی تەوبەكاران كە ڕۆژانەلەسەرانسەری جیهان دا دەگەڕێنەوەبۆ بەندایەتی كردن بۆ خوای تاك و تەنیاو باوەڕهێنانیان بەپێغەمبەرێتی محمد (صلی الله علیه وسلم) ڕازیبونیان بەوەی كەئیسلام ئاینیان بێت و وەبڵاو بوونەوەی ڕاسترین پەیام لەسەر زەوی كە قورئانی پیرۆزە بەزۆربەی زمانی جیهانی! ئەمە لەكاتێكدا یەكەئەمڕۆ تەنیا ئیسلامەلەپاش خوای تاك و تەنیا پێشەوایەكی ڕاستگۆو سەرڕاست دەگمەن بوووەتاكو ئەو خەڵكە بێشومارەلە ژێر ئاڵایەكدا كۆبكاتەوە!

هەر بۆیەکاتێك کەدەبینین بێ ئەدەبی بەقورئان و مزگەوت و پیرۆزییەکانی ئیسلام دەکرێت نەماموستایانی سەرمینبەر ئەوغیرەتەیان ماوە کەخەڵکی هانبدەن دژی ئەم کارەنا مرۆڤانەیە! نەگەنجانی مسوڵمانیش بچوکترین هەڵوێستییان هەیە،ئەویش دەگەڕێتەوەبۆ نەمانی بیروباوەڕی ڕاستەقینەلەنێو کۆمەڵگەی ئێمەدا وەشوێنکەوتنی ئیسلام تەنیا وەك خونەریت و باو ماوەلەکۆمەڵگەی کوردەواریدا هەربۆیەدەبینین هەر قەومێك بەڕاستی دەستیان گرتبێت بەقورئانی پیرۆزەوەئەوا لەلایەن خوای گەورەوە سەرکەوتنی بۆ ناردون و زەلیل و سەرشۆڕی نەکردوون هەروەك پێغەمبەری خوا(صلى اللەعلیەوسلم) لەفەرموودەیەکی قودسیدا دەفەرموێت: **(أبشروا فإن هذا القرآن طرفەبيد اللەوطرفەبأيديكم فتمسكوابەفإنكم لن تهلكوا ولن تضلوا بعدەشيئآ) (صحيح الجامع حديث رقم(24)** واتە: مژدەتان لێبێت ،ئەم قورئانەجەمسەرێکی بەدەستی خواوەیەو جەمسەرێکیش بەدەستی ئێوەوەیە،جاتوند دەستی پێوەبگرن ،چونکەلەدوای قورئان ئیتر ئێوەهەرگیز نافەوتێن و گومرانابن.

کەوابوو لەم فەرموودەقودسیەوەبۆمان ڕون دەبێتەوەئەوەی لەڕێبازی قورئان لابدات و دەستی پێوەنەگرێت وبەئارەزوی خۆی لێکی بداتەوە ئەوە خوای گەورەسەرشۆڕو زەلیلی دەکات لەبەردەم دوژمنانیدا وەك لەم فەرموودەقودسیەدا زیاتر بۆمان ڕوون دەبێتەوەکەپێغەمبەری خوا(صلى اللەعلیەوسلم)دەفەرموێت: **(إن اللەيرفع بهذا الكتاب أقوامآ ويضع بەأخرين) (صحيح الجامع حديث رقم(1896)** واتە: خوای گەورەبەم قورئانەکۆمەڵانێك بەرز دەکاتەوەو کۆمەڵانێکی تریشی پێ نزم و سوك دەکات.

کەوابوو دەبێت بزانین هەرکات سوکایەتی کرا بە قورئان ئەوا لەم کاتەنارەحەتییەدا ئەرکی سەرشانمان چییەبەرامبەر بەقورئان؟کەلەپێنج خاڵدا باسی لێوەدەکەین إن شاأللەبەم شێوەیە:

1- پاراستنی پیرۆزی و ڕێزی قورئان: واتەبەپاکی دەستی لێ بدەین و هەڵی بگرین وەك خوای گەورەدەفەرموێت: (**إِنَّهُ لَقُرْءَانٌ كَرِيمٌ (٧٧) فِى كِتَـٰبٍ مَّكْنُونٍ (٧٨) لَّا يَمَسُّهُ إِلَّا ٱلْمُطَهَّرُونَ (٧٩)) (الوقعة/77 – 79)** واتە: ئەمەقورئانێکی بەڕێزە، لەکتێبێکی پارێزراودایە، تەنها ئەوانەدەستی لێ دەدەن کەخۆیان خاوێن و پاکژ کردۆتەوە.

سەیر لەوەدایەئەمڕۆ کۆمەڵێك کەس هەن کە بەتەسکەرەمسوڵمانن! نەك قورئان ناپارێزن بەڵکو سوکایەتیشی پێ دەکەن لەهەمووی سەیرتر ئەوەیەکەخۆیان پێ لەهەڵگرانی قورئان مسوڵمان ترە! لەکاتێکدا ئەوانەقورئان لەسەریانەنەك لەگەڵیان.

2- خوێندنەوەو لەبەرکردنی : پێغەمبەری خوا (صلى اللەعليەوسلم) دەفەرموێت: **(اقرؤو القرآن فإنەيأتي يوم القيامة شفيعآ لأصحابە) (رواەالمسلم)** واتە: قورئان بخوێننەوە،چوونکەڕۆژی دوایی دێت و دەبێتەتکا کار بۆخاوەنەکەی.

ئەمڕۆکەدەبینین خەڵکی قورئان لەبەردەکات بۆ دەنگ خۆشی و فرۆشتنی پەنابەخوای گەورە! نەك بۆ بەدەست هێنانی پاداشت لەقیامەت و ڕەزامەندی خوای گەورە.

3- فێرکردنی خەڵکی و خۆشەویست کردنی لای کەس و کارو منداڵمان: پێغەمبەری خوا(صلى اللەعليەوسلم) دەفەرموێت: **(خيركم من تعلم القرآن وعلمە) (رواەالبخاري)** واتە: چاکترینتان کەسێکەفێری قورئان ببێت و فێری خەڵکی بکات.

لەجیاتی ئەوەی خۆمان و ماڵ و منداڵمان فێری قورئان بکەین دەیان کتێبی پڕوپووچ و بێ مانا دەخوێنینەوەو دەکڕین بۆ منالەکانمان چوونکەئەو خەڵکەوادەزانێت قورئان بۆ مردوو تەعزییەکانە،بێ ئاگا لەو هەموو ئەحکامەجوانەی قورئان کەلەڕاستیدا بۆ زیندووەئیشی پێ بکات نەك مردوو،کاتێکیش لەجێیەکدا ئایەت دەخوێنیتەوەبەسەر خەڵکی دا پێت دەڵێن ئەمەیان ئیرهابەیان ئاینی تازەیەئەم گەنجانەهێناویانەپەنا بەخوا!.

4- بیرکردنەوەلەواتاکەی: خوای گەورەدەفەرموویت: **(أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ ٱلْقُرْءَانَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَآ (٢٤)) (محمد/24)** واتە: ئایا بۆ لەقورئان وورد نابنەوە؟ یان دڵیان قفڵی لێدراوەو توانای بیرکردنەوەیان نەماوە؟.

ئەگەر کەمێك سەیری زانا ڕۆژئاواییەکان بکەین کاتێك باسی ئایەتێکیان بۆ دەکرێت بەس ئەوەندەبزانن زانستێکی تێدایەچەندین ڕۆژو مانگ و ساڵ دەخەنەسەر یەك تاوەکو لەڕێی ئەو ئایەتەوەناوبانگێك بۆ خۆی بەدەست بێنێت زانیارییەك بدۆزیتەوەکەمرۆڤەکان پەی پێنابەن کەچی ئەوەتا خوای گەورەلەم ئایەتەدا داوا مان لێدەکات وورد بینەوەلەئایەتەکانی قورئان و ئەو قفڵەئاسنەی دڵەکانمان بکەینەوەکەچی زۆر بەداخەوەهەردەڵێی لەگەڵ باوەڕدارانیشی نییەپەنا بەخوا .

5- پیادەو پەیڕەو کردنی فەرمانەکانی: پێغەمبەری خوا(صلى اللهعليەوسلم) دەفەرموویت: **(اقرؤوا القرآن واعلموا بەولا تاكلوا بە) (رواەاحمد وهو صحيح)** واتە: قورئان بخوێنەوەو کردەوەی پێ بکەن و بژێوی و خواردنی پێ پەیدا مەکەن.

سەیرکەلێرەدا چەند بەجوانی بۆمان ڕون دەکاتەوە کەوا قورئان پەیامی خوایەبۆ حوکم پێکردن نێردراوەتەسەرزەوی نەك بۆ پارەپەیدا کردن کە دەبینینئەمڕۆکەزۆرن لەوانەی خۆیان بە زاناو دانای ئیسلامیش دەزانن بەڵام بەقورئانەوەدەخۆن خوای گەورەپەنامان بدات.

کەوابوو خوێنەری بەڕێز: بزانەکەئەم قورئانە موعجیزەیەکی خوای گەورەیە کەلەم سەردەمی زوڵم و ستەمەی سەر زەویدا تەنیا ئەوە زاخاوی دڵی ئیمانداران وەتاکەپەیامەبتوانێت کێشەکانی خەڵکی چارەسەر بکات نەك یاسایەك کەخودی مرۆڤ دایبنێت هەربۆیەئەو مرۆڤەسەرکەشەکاتێك کەتوانای نییەوێنەی ئەو قورئانەدابنێت سوکایەتی پێدەکات جا لەکۆتاییدا تەماشای ئەو دیمەنەسامناکەی ڕۆژی دوایی بکەکە چۆن خەڵکی لەشوێن نەکەوتن و بێ ئاگاییان لەقورئان دەستی پەشیمانی دەگەزن وەك خوای گەورەدەفەرموویت: **(وَيَوْمَ تَشَقَّقُ ٱلسَّمَآءُ بِٱلْغَمَٰمِ وَنُزِّلَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ تَنزِيلاً (٢٥)ٱلْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ ٱلْحَقُّ لِلرَّحْمَٰنِ ۚ وَكَانَ يَوْمًا عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ عَسِيرًا (٢٦)وَيَوْمَ يَعَضُّ ٱلظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَٰلَيْتَنِى ٱتَّخَذْتُ مَعَ ٱلرَّسُولِ سَبِيلاً (٢٧)يَٰوَيْلَتَىٰ لَيْتَنِى لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلاً (٢٨)لَّقَدْ أَضَلَّنِى عَنِ ٱلذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَآءَنِى ۗ وَكَانَ ٱلشَّيْطَٰنُ لِلْإِنسَٰنِ خَذُولاً (٢٩)وَقَالَ ٱلرَّسُولُ يَٰرَبِّ إِنَّ قَوْمِى ٱتَّخَذُواْ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانَ مَهْجُورًا (٣٠)وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِىٍّ عَدُوًّا مِّنَ ٱلْمُجْرِمِينَ ۗ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا (٣١)**بكات **وَقَالَ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ ٱلْقُرْءَانُ جُمْلَةً وَٰحِدَةً ۚ كَذَٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِۦ فُؤَادَكَ ۖ وَرَتَّلْنَٰهُ**

تَرۡتِيلاً (٣٢)وَلَا يَأۡتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئۡنَـٰكَ بِٱلۡحَقِّ وَأَحۡسَنَ تَفۡسِيرًا (٣٣)ٱلَّذِينَ يُحۡشَرُونَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمۡ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُوْلَـٰٓئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ سَبِيلاً (٣٤) (الفرقان/25 – 34) واتـە: ڕۆژێك دێت ئاسمان وەك هــەوری چڕوپــڕ دەنوێنێــت ،وەفریشــتەکانیش دادەبــەزن دەستەدەســتەو گرۆگــرۆ ئــەوڕۆژەئیترموڵك ودەســەڵات داری ڕاستەقینەبەدەســت خــوای میهرەبانــە،بێگومان ئەوڕۆژەڕۆژێکی زۆرسەخت ودژوار دەبێت بۆکافروخوانەناسان هەر ئەوڕۆژەستەم کار قەپ دەکات بەدەستی خۆیدا گاز لەهەردوو دەستی دەگرێت لەپەشیمانیداودەڵێت :خۆزگەلەگــەڵ پێغەمبــەردا ڕێبــازی ئیمــانم بگرتایەتەبــەر خۆزگــەفلان کەســم نەکردایەتەهاوەڵ ودۆستی خۆم چوونکەسەری لێشێواندم بەڕاستی ئەونالەبارەوێڵی کردم لەبەرنامەی خوا دوای ئەوەی کەپێم ڕاگەیەنرابوو،بێگومان شەیطان هەمیشەو بەردەوام بوی خەجاڵەت بوون و شەرمەزاری کردنی ئادەمیزادە ئەگەر ووریا نەبێت و ڕێبـازی ئیمـان نـەگرێت دوای دوورکەوتنـەوەی ئوممـەت لـەقورئان پێغەمبـەر(صلی اللەعلیەوسلم)سکاڵادەکات ودەفەرمووێت: پەروەردگارا بـە ڕاستی قەومەکەم وازیـان لەم قورئانەهێناوەو پشت گوێیان خستووەو گرنگی پێ نادەن، هەربەوشێوەیەی کەتۆ ئەی محمد دژایەتی دەکرێی بۆهەرپێغەمبەرێك دوژمنان و ملۆزممان لەتاوانباران فەراهەم هێناوە،بەڵام دڵنیابەکەپەروەردگارت بەسەکەڕێنموویت بکات و پشتیوانیت لێبکات، کافرەکان بیانوویەکی تریان گرت و ووتیان ئەوەبۆ قورئان بەیەك کەڕەت بۆی ڕەوانەناکرێت،بێگومان ئێمەهەربەو شێوەیە ڕەوانەی دەکەین ،تادڵی تۆزیاتر دڵنیا بکەین ،بەردەوام دایدەڕێژین و دەیگەیەنین خوانەناسان هەر ڕەخنەیەکی نابــەجێ بگــرن ئێمــەگوێی پێنــادەین و بــەردەوام حەقیقــەت و ڕاســتیت پــێ ڕادەگەیەنین،وەبەجوانی هەموو شتێکت بۆ ڕوون دەکەینەوەئەو تاوانبارانە،لەسەر ڕوخســاریان کــێش دەکــرێن بــۆدۆزەخ و تییایــدا کۆدەکرێنەوە،ئائەوانەناخۆشــترین جێیان هەیە،چونکەگومڕاترین ڕێبازیان کاتی خۆی گرتبووەبەر.

لەکۆتاییــدا داواکــارم لــەخوای گەورەلەوکەســانەم بژمێرێــت کــەوا دەســتمان گرتووەبەقورئانەوەو بەدوورمان بکات لەو کۆمەڵەی کەبەقورئانەوەدەخۆن.

بابەتی پانزەیەم(لێکۆڵینەوە)
زەنگێکی ووریاکەرەوە بۆ ئەو کە سانەی سەرۆکایەتی دەکەن!!؟

لای هەموان ئاشکرایە کە دەسە لأت و قودرەتی خوای پەروەردگار لە سەروی هەموو هێزو دەسەلأت و ڕادەی عەقڵی دروست کراوەکانییەوەیەتی بە ڕادەیەك کە بچوکترین دەسەلأتی خۆیمان بۆ دەربخات کاریگەری ڕاستەوخۆ دەکاتە سەر مرۆڤەکان و سەرسامییان دەکات بە تایبەتی ئەو مرۆڤانەی کە باوەڕیان بە بونی خوا نییە دەبینین لە ڕوداوی هەر کارە ساتێك دا کە ڕوو دە دات ببینە چۆن چۆکییان دەشکێت و دەسە وە سان هیچ بەرگرییە کیان پێناکرێت بە تایبەتی ئەو کەسانەی کە سەرۆکایەتی وولأتان دەکەن پێیان وایە کاتێك کە بوونە سەرۆك ئیتر ئەوان خاوەنی ئەو وڵاتەن و هەرگیزاو هەرگیز هیچییان بەسەردا نایەت لەم نوسینە کورتە دا ڕووی دەمم لەو کەسانەیە کە سەرۆکایەتی دەکەن و پەلە قاژەی بۆ دەکەن بە جوانی دیقەتی ئەو دوو وێنەیە بدە و وابزانە ئەوە کۆشکی سەرۆکایەتییەکەی تۆیە ئاوها دروستکاری دروستکەر تێکی داوە بەسەر یەکداو تۆی لاوازو داماویش چۆکت شکاوە لەبەردەمیدا جا ئەگەر ئێستاش چۆکت نە شکێنێت ئەوا دڵنیابە ڕۆژێك دێت کە چۆکت بشکێنێت وە ك خوای گەورە دەفەرموویت:(**يَوْمَ هُم بَـٰرِزُونَۖ لَا يَخۡفَىٰ عَلَى ٱللَّهِ مِنۡهُمۡ شَيۡءٞۚ لِّمَنِ ٱلۡمُلۡكُ ٱلۡيَوۡمَۖ لِلَّهِ ٱلۡوَٰحِدِ ٱلۡقَهَّارِ (*) ٱلۡيَوۡمَ تُجۡزَىٰ كُلُّ نَفۡسِۭ بِمَا كَسَبَتۡۚ لَا ظُلۡمَ ٱلۡيَوۡمَۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَرِيعُ ٱلۡحِسَابِ**) (غافر/١٦/١٧) واتە: ڕۆژێ کە هەموو ئاشکراٌن و بەدەرەون، ئەکەونە پێش چاوو، هیچ شتێك نیە بیانشارێتەوە چونکە لەدەشتێکی کاکی بەکاکیدان هیچ شتێکیان لەخوا ناشارێتەوە **لمن الملك اليوم** لەو ڕۆژەدا کە ئاسمانەکان پێچرانەوە جارچییەك جارِ ئەدات و ئەڵێت: موڵك و دەسەلأت و فەرمانڕەوایی و بڕیار ئەمڕۆ بۆ کێیە؟ "هەمووی بێ دەنگ و بێ وەلأمە، بۆیە خوای گەورە خۆی وەلأم ئەداتەوەو ئەفەرموێ : **لله الواحد القهار** هەر بۆ خوای تاك و تەنیای بەدەسەلأتە، ئیمامی (بوخاری) ئەم فەرموودەیە دەهێنێت، کەلەکاتی وەرگرتنەوەی ڕۆح و زەویی و ئاسمانەکاندا خوای گەورە ئەفەرموێ:

أنا الملك أين ملوك الارض ؟ (ئیمامی (موسلیم)یش ئەم فەرمودەیە دێنێ: **يطوي الله -عزوجل- السماوات يوم القيامة ثم يأخذهن بيده اليمنى، ثم يقول: أنا الملك أين الجبارون؟ أين المتكبرون؟ ثم يطوي الأرضين**
بشماله ثم يقول: أنا الملك أين الجبارون؟ أين المتكبرون ؟.لەو ڕۆژەدا هەرکەس هەرچی کردووە پاداشت و تۆڵەی کاری خۆی دەبینێ لەو ڕۆژەدا هیچ جۆرە ستەم و غەدرێك نییە ، بێ زیادو کەم هەموو کەسێك پاداشت و تۆڵە ئەدرێتەوە بەڕاستی خوا زوو و بەپەلە حیساب ولێکۆڵینەوە دەکات.
جا کەوابوو تا زەو درەنگ نە بووە کاکی سەرۆك زوو بە ئاگا بێرەوە تا کۆشکە کەت نە ڕوخاوە ئەی ئەو نەفسەی کە نە پارە نە حیمایە نە دەسەڵات نە چی و چی،،، هیچ سوودت پێناگەیەنێت بە ڕاستی ئەمانە هە مووی موعجیزەی خوداییین تا تۆی پێ هۆشیار بکاتەوە و چیتر خۆت لێ نە گۆڕێت و خۆت نەکەیتە خوا بەسەر خەڵکیەوە پە نابەخوا لە **کۆتاییدا دەڵێم** پێشینان فەرموویانە: ئەوکەسە کەسە ئەلفێکی بەسە!!؟
سەیری ئەم دوو وێنەیەی خوارەوە بکەن بزانە چۆن خوای گەورە ئەو کۆشکی سەرۆکایەتییەی تێك داوە بەسەر یەکدا

وێنەی کۆشکی سەرۆکایەتی هایتی پێش بومەلەرزەکە

وێنەی کۆشکی سەرۆکایەتی هایتی دوای بومەلەرزەکە

بابەتی شانزەیەم(فیقهی)
نوێژی خۆرگیران و مانگ گیران

لەم رۆژانەی پێشودا لەیەکێك لەماڵپەڕەکانی ئەنتەرنێت دا کەوتەبەرچاوم کەوا لە چەند ڕۆژێکی داهاتودا پێشبینی ئەوەدەکرێت کەمانگ و خۆر بگیرێت، هەرچەند ئێمەوەك ئەهلی سونەو جەماعة لەغەیری پێشبینیەکی فەلەکی کەلەڕوی زانستییەوەباسی لێوەکراوە کەلەڕاپۆرتەکەدا بەم شێوەیەهاتوە **(ناوەندیی گەردونناسی لەوەزارەتی زانست و تەکنەلۆجیای عێراق ڕایگەیاند: شەوی پێنج شەممەی داهاتوی ساڵی 2009 دیاردەی مانگگیران رودەدات بەشێوەی جوزئی)** لەم ڕوداوانەدا باوەڕی تەواومان تەنیا بەخوای پەروەدگارەبۆ رودانی گیرانی خۆرو مانگ، ئەوەی کەمن دەمەوێت لێرەدا بیری خۆم و خوێنەرانی بەڕێزی بخەمەوە ئەوەیەکاتێك یەکێك لەم ڕوداوانەرودەدات دەبینین خەڵکانێکی نەشارەزا لەئیسلام دەکەونەدەهۆڵ کوتین بەو هیوایەی مانگ جن چواردەوری گرتوە و بەدەهۆڵ کوتینەکەی ئەمان بەری مانگ بەر بدەن یان چەندین ووتەی بێ مانای وەك ئەوەی کەئەگەر کەسێک بمرێت لەو کاتەدا بڵێن ئەوەلەبەر مردن یان ژیانی فلانەکەس ئەم ڕوداوەرویداوە بۆیەلێرەدا دەمەوێت ئەوسونەتەی پێغەمبەری

خوا (صلی اللەعلیەوسلم) زیندو بکەمەوەبزانین لەکاتی ڕودانی کارەساتێکی لەو جۆرەدا ، پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم)و هاوەڵانی پەنایان بردۆتەبەرچی و خۆی و هاوەڵانی بەڕێزی(خوایان لێ ڕازی بێت) چیان کردوەلەو کاتەدا تاوەکو ئێمەش وەك شوێنکەوتەی ئەوان هەمان کردەوەدووبارەبکەینەوەو خۆمان بەدوور بگرین لە(**بیدعە**) و داهێنراو إن شاألله ئەویش ئەوەیەهەرکات کارەساتی مانگ گیران و خۆر گیران ڕویدا مسوڵمانان بەبانگکردنی(**إن الصلاة جامعة**) بچنەمزگەوت و پێشەوا لەپێشیانەوەبێت و دوورکات نوێژیان پێ بکات بەو شێوەی کەپێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم) ئەنجامی داوە کەلێرەدا چۆنییەتی نوێژکردنەکەڕون دەکەینەوەلەوبەشەدا:

1- نوێژی خۆر گیران و مانگ گیران فەرزی کیفایەیە.

فەرزی کیفایەئەو فەرزەیەکەئەگەر کۆمەڵێك لەمسوڵمانان لەناوچەیەکدا هەستان بەجێ کردنی ئەو فەرزەئەوا لەسەر باقی مسوڵمانان دەکەوێت ،بەڵام ئەگەر کەس نەبوو هەستێت بەجێ کردنی ئەو فەرزەئەوا هەموو مسوڵمانانی ئەو ناوچەیەی پێ تاوانبار دەبێت وەك بانگدان لەمزگەوت دا کەفەرزی کیفایەیەئەگەر کاتی بانگ کەسێك بانگ بدات ئەوەکافییەو فە رزەکەلەسەر ئەوانی تر دەکەوێت بەڵام ئەگەر کەس نەبوو ئەوا هەموو مسوڵمانانی ئەو ناوچەیەپێی تاوانبار دەبن، وە نوێژی خۆر گیران و مانگ گیرانیش بەو شێوەیەیەئەگەر کۆمەڵێك لە مسوڵمانان ئەو ئەرکەیان بەجێ گەیاند لەناو چەیەکدا ئەوا لەسەر باقی مسوڵمانان دەکەوێت بەڵام ئەگەر کەس نەیکات بەتایبەتی لەسەردەمی ئێستادا کەئەو هەموو بیدعەو داهێنراوەبڵاو بۆتەوەلەنێو مسوڵمانان و وازیان هێناوەلەئەسڵی شەرع ئەوا مسوڵمانانی ئەو ناوچەیەهەموویان تاوانبار دەبن کەوابوو لەڕودانی ئەو کارەساتەدا دەبێت ڕووبکەینەماڵەکانی خوای گەورە نوێژی خۆر گیران و مانگ گیران بکەین وەبەڵگەشمان بۆ ئەوەی کەئەم نوێژەفەرزی کیفایەیە ظاهری ئەو فەرمانەی پێغەمبەری خوایە(صلی اللەعلیەوسلم) کەلەفەرموودەکەی (**عائیشە**) ی دایکی ئیمانداران و (**أبو موسی**) یەخوا لێیان ڕازیبێت کەدەفەرمووێ :

(.... فأفزعوا....) [رواەالبخاري (1026/533/2) و مسلم (901/619/2) و غيرهما]
کەدەفەرموون لێرەدا ئەم ووتەیە بۆ واجب بوونە،لەبەر ئەوەدەبێتەفەڕزی کیفایەوەك (أبو عوانة) لەصەحیحەکەیدا لەبەشی (398/2) دا دەفەرمووێ: **(بيان وجوب صلاة الكسوف)** واتە: ڕاگەیاندنی فەرمانی نوێژی خۆر گیران و مانگ گیرانە. پاشان چەند فەرموودەیەك دەهێنێتەوەکەوا پێغەمبەری خوا(صلى اللەعلیەوسلم) فەرمان بەکردنی دەکات، وەهەروەها **(إبن خزيمة)** یش لەصەحیحەکەیدا دەفەرمووێ: **(باب الأمر با الصلاة عند كسوف الشمس والقمر..)** واتە: بابی فەرمان کردن بەنوێژەلەکاتی خۆرگیران و مانگ گیراندا .. ، وە**(الحافظ بن حجر)** لە(الفتح الباري) دا لە(527/2) دەفەرمووێ: (جەماوەری زانایان لەسەر ئەوەن کە**(سنة المؤكده)** یە، وە**(أبو عوانة)** لەصحیحەکەیدا بەراشکاوی دەڵێت **(واجب)**ە ، وەئیمامی**(مالك)** هەر وەکو نوێژی هەینی سەیری کردوە، وە**(الزين بن المنير)** لە**(أبو حنيفه)** وە گێڕاوییەتەوەکەواجبی کردوە، هەروەها هەندێك لە**(مصنف)**ەحەنەفییەکان گێڕاویانەتەوەکەواجبەبۆ زیاتر زانیاری لەم بارەیەوەدەتوانیت بگەڕێیتەوەبۆ(تمام المنة/ ل 261).

2- وەشێوازی کردنی ئەم نوێژەدوو ڕکاتە وەکو نوێژەکانی تر ، بەڵام لەهەر ڕکاتێکدا دوو(قيام) ڕاوەستان و دوو(ركوع)چەمینەوەی تێدایە.
وەك**(عائیشە)**ی دایکی ئیمانداران خوای لی ڕازیبێت بۆمانی دەگێرێتەوەلەم فەرموودەیەدا کەدەفەرمووێ **(خسفت الشمس في عهد رسول الله (صلى اللەعلیەوسلم) فصلى رسول الله(صلى اللەعلیەوسلم) بالناس فقام فأطال القيام ثم ركع فأطال الركوع ثم قام فأطال القيام وهو دون القيام الأول ثم ركع فأطال الركوع وهو دون الركوع الأول ثم سجد فأطا ل السجود ثم فعل في الركعة الثانية مثل ما فعل في الأولى ثم انصرف وقد انجلت الشمس فخطب الناس فحمد الله وأثنى عليه، ثم قال إن الشمس والقمر آيتان من آيات الله لا ينخسفان لموت أحد ولا لحياته فإذا رأيتم ذلك فادعوا الله وكبروا وصلوا وتصدقوا،**

ثم قال: يا أمة محمد والله ما من أحد أغير من الله أن يزني عبده أو تزني أمته يا أمة محمد والله لو تعلمون ما أعلم لضحكتم قليلا ولبكيتم كثيرا) [رواه البخاري (1044/129/2) وهذا لفظه ومسلم(907/626/2)] واتە: لەسەردەمی پێغەمبەری خوادا (صلى اللهعليهوسلم) خۆر گیرا ،جا پێغەمبەری خوایش(صلى اللهعليهوسلم) نوێژی بەخەڵکی کردو ڕاوەستاو ڕاوەستانەکەی درێژ کردەوە،پاشان ڕکوعی بردو ڕکوعەکەشی درێژ کردەوە،پاشان هەستایەوەو ڕاوەستاو درێژەی پێدا،بەڵام لەڕاوەستانی یەکەم کەمتر بوو، پاشان ڕکوعی بردەوەو درێژەی پێدایەوە، بەڵام لەڕکوعی یەکەم کەمتر بوو، پاشان سجودی بردو درێژەی پێدا ، جا لەڕکاتی دووەمیشداهەر بەو شێوەی کرد کەلەڕکاتی یەکەمدا کردی،پاشان کەکۆتاییان پێ هێنا خۆر دەرکەوتبوو،پاشان ووتارێکی بۆ خەڵکی داو سوپاس و ستایشی خوای گەورەی کردو فەرمووی: بەڕاستی خۆرو مانگ دوو بەڵگەو نیشانەن لەنیشانەکانی خوای گەورە ، بۆ مردن و ژیانی هیچ کەسێك ناگیرێن،جا کاتێك بینیتان گیران ، ئەوەداوا لەخوا بکەن، وەاللەاکبر بکەن، وەنوێژ بکەن، وەلەپێناوی خوادا ببەخشن، پاشان فەرمووی : ئەی ئوممەتی موحەممەد ، سوێند بەخوا لەخوا بەغیرەت تر نییەلەوەی کەوا بەندەیەکی زینا بکات ،یان کەنیزەیەکی زینا بکات،ئەی ئوممەتی موحەممەد ، ئەگەر ئەوەی من دەیزانم ئێوەدەتان زانی، ئەوەکەم پێ دەکەنین و زۆر دەگریان.

هەروەها (**إبن عباس**) و(**جابر بن عبد الله**) بەهەمان شیوەئەم فەرموودەیەیان گێڕاوەتەوە

تێبینی:

1- نوێژی خۆر گیران شێوەی تریشی هاتوەلەفەرموودەدا، بەوەی دوو ڕکاتەوەکو نوێژەکانی تر، هەر ڕکاتێك یەك ڕاوەستان و یەك ڕکوعی تێدایەوەك لەفەرموودەکەی (**عبد الرحمن بن سمرة**) دا هاتوەکەوا ئیمامی مسلم گێڕاویەتەوە.

2- بەسێ ڕاوەستان و سێ ڕکوعیش لەهەر ڕکاتێکدا هاتوە وەك لەفەرموودەکەی(**جابردا**) هاتوەخوای لێ ڕازیبێت کەوا ئیمامی مسلم گێڕاویەتییەوە.
3- بەچوار ڕاوەستان و چوار ڕکوعیش هاتووەك لەفەرموودەکەی (إبن عباس) دا هاتوەخوایان لێ ڕازیبێت کەوا ئیمامی مسلم دەیگێڕێتەوە.
4- هەروەها بەپێنج ڕاوەستان و پێنج ڕکوعیش هاتووەك لەفەرموودەکەی (**أبي بن كعب**)دا هاتوەخوای لێ ڕازیبێت. وەشێخی ئەلبانی ڕەحمەتی خوا ی لێبێت ئەم فەرموودەیەی بەزەعیف لەقەڵەم داوەلە(**الإرواء**) دا.

بەڵام ئەوەی کەراستەو زانایان کاری پێدەکەن تەنها دووڕکاتەکەیە کەلەسەرەتادا باسمان کرد لەهەر ڕکاتێك دا دوو ڕاوەستان و دوو ڕکوعی تێدابێت، چوونکەئەو فەرموودانەی لەتێبینییەکەدا باسمان کردوە(**ضعيف**) ن ، یان لەبەر ئەوەی (**علة**) لەسەنەدەکانیان دا هەیە، وەیان لەبەر ئەوەی (شاذ) ن ، هەروەکو (**إبن المنذر**) وادەفەرمووێ لە(سبل السلام (ل 511) و كذالك إرواء الغليل للألباني).
3- لەکاتی ڕودانی خۆر گیران و مانگ گیران دا سوونەتەبەخشین و زیکر کردن و داوای لێخۆش بوون و پاڕانەوە.
لەفەرمودەکەی عائیشەی دایکی ئیمانداران دا خوای لێ ڕازیبێت باسمان کرد کەوا کا تێك پێغەمبەری خوا(صلی اللەعلیەوسلم) نوێژەکەی تەواو کرد ووتارێکی دا بۆ هاوەڵان خوا لێیان ڕازیبێت کەتییایدا فەرمووی (**....لحياته فإذا رأيتم ذلك فادعوا الله وكبروا وصلوا وتصدقوا،،،**) واتە: ،،، ئەوەداوا لەخوا بکەن، وەاللەاکبر بکەن، وەنوێژ بکەن، وەلەپێناوی خوادا ببەخشن،،. وەلەفەر موودەیەکی تردا (**أ بو موسى الأ شعري**) خوای لێ ڕازیبێت دەفەرمووێ (**خسفت الشمس فقام النبي صلى الله عليه وسلم فزعا يخشى أن تكون الساعة فأتى المسجد فصلى بأطول قيام وركوع وسجود رأيته قط يفعله وقال هذه الآيات التي يرسل الله لا تكون لموت أحد ولا لحياته ولكن {يخوف الله بها عباده} فإذا رأيتم شيئا من ذلك فافزعوا إلى ذكره ودعائه واستغفاره**) [رواەالبخاري (1059/545/2) ومسلم(2/رقم/912)].

واتە: خۆر گیرا، جا پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم) بەراچڵەکانێکەوەهەڵسا، دەترسا کەوا قیامەت بێت، جا هات بۆ مزگەوت و نوێژی کرد بەدرێژترین راوەستان (**قیام**) و(**رکوع**)و (**سجودێك**) کەمن هەرگیز لەوەو پێش نەم بینی بوو، وەفەر مووی: ئەم بەڵگەو نیشانانەکەخوا دەینێرێت، لەبەر مردنی هیچ کەسێك یان لەبەر ژیانی هیچ کەسێك ڕوو نادات بەڵام خوای گەورەبەندەکانی پی دەترسێنێت، جا ئەگەر شتێکتان لەوەبینی ئەوەرابچڵەکێن بۆ زیکر کردنی خوا و پاڕانەوەو داوای لێبوردن کردن لێی. وەهۆی ئەم ووتارەی پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم) ئەوەبوو، ئەو ڕوداوەلەو ڕۆژەدا ڕوویدا کە(**ئیبراهیم**) ی کوڕی پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم) وەفاتی کرد بوو، جا خەلکی وایان دەزانی ئەو خۆر گیرانەلەبەر مردنی (**ئیبراهیم**) بووە، بۆیەپێغەمبەری خو(صلی اللەعلیەوسلم) وای فەرموو، وەك لەفەرمودەکەی جابردا خوای لێ رازیبێت بەڕونی هاتوەکەوا فەرمووی (**انكسفت الشمس في عهد رسول الله**(صلی اللەعلیەوسلم) **يوم مات إبراهيم إبن رسول الله**(صلی اللەعلیەوسلم) **فقال الناس إنماانكسفت لموت إبراهيم... فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الشمس والقمر آيتان من آيات الله لا ينكسفان لموت أحد من الناس...**) [**رواه مسلم(904/622/2)**] واتە: خۆر گیرا لەسەردەمی پێغەمبەری خوادا (صلی اللەعلیەوسلم) لەو ڕۆژەی کەئیبراهیمی کوڕی پێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم) وەفاتی کردخەڵکی ووتییان: ئەوەلەبەر مردنی ئیبراهیم خۆر گیراوە.. وەپێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیەوسلم) فەرمووی: ئەی خەڵکینە: بەڕاستی خۆرو مانگ دوو بەڵگەو نیشانەن لەنیشانەکانی خوای گەورە، بۆ مردنی هیچ کەسێك لەخەڵکی ناگیرێت ....

4- وەسوننەتیشەپێشەوا ووتارێك بدات لەپاش نوێژەکەو ئامۆژگاری خەڵکی تێدا بکات.

وەك لەفەرموو دەکەی (عائیشە)ی دایکی ئیمانداران ئاماژەمان پێکرد کەدەفەرمووێ (**.....فخطب الناس فحمد الله وأثنى عليه، ثم قال إن الشمس والقمر آيتان من آيات الله لا ينخسفان لموت أحد ولا لحياته فإذا رأيتم ذلك فادعوا الله وكبروا وصلوا وتصدقوا، ثم قال: يا أمة محمد والله ما من أحد أغير من الله أن يزني عبده أو تزني**

أمتـه يـا أمـة محمـد واللـه لـو تعلمـون مـا أعلـم لضـحكتم قلـيلا ولبكيـتم كثيـرا) [رواهالبخـاري (1044/129/2) وهـذا لفظـه ومسـلم(907/626/2)] واتــه:...پاشـان ووتارێکی بۆ خەڵکی داو سوپاس و ستایشی خـوای گـەورەی کـردو فـەرمووی: بـەڕاستی خـۆرو مـانگ دوو بـەڵگـەو نیشـانـەن لـەنیشـانـەکـانی خـوای گـەورە ، بـۆ مـردن و ژیـانی هیچ کەسێك ناگیرێن،جا کاتێك بینیتـان گیـران ، ئـەوەداوا لـەخوا بکـەن، وەاللـەاکبر بکەن، وەنوێژ بکـەن، وەلـەپێناوی خـوادا ببـەخشن، پاشـان فـەرمووی : ئـەی ئوممـەتی موحـەممـەد ، سـوێند بـەخوا لـەخوا بـەغیرەت تـر نییەلـەوەی کـەوا بـەندەیـەکی زینـا بکـات ،یـان کـەنیزەیـەکی زینا بکات،ئـەی ئوممـەتی موحـەممـەد ، ئـەگـەر ئـەوەی مـن دەیزانم ئێوەدەتان زانـی، ئـەوەکـەم پێ دەکـەنین و زۆر دەگریان.

5- بۆ ئـەم نوێژەدەبێت بانگی خەڵکی بۆ بکرێت بۆ مزگەوت بـە(الصلاة جامعة).

لـەفەرمودەیـەکدا کـە(**عبد اللـەبن عمر**) خوایان لـێ رازیبێـت دەفـەر مووێ (**لمـا کسـفت الشـمس علـى عهـد رسـول اللـه(صـلى اللـەعليـەوسـلم) نـودي : إن الصـلاة جامعـة**) [رواهالبخـاري(1045/523/2) و مسـلم(910/627/2) وغيرهمـا] واتـە: کاتێـك خـۆر گیـرا لـەسەردەمی پێغـەمبـەری خـوادا(صلى اللـەعليـەوسلم) بـانگ کرا : **إن الصلاة جامعة**.

6- وەپێشەوا دەنگی بـەرز بکاتـەوەلـەقورئـان خوێندنـی نوێژەکـەدا وەکـو نوێژی جـەژن.

وەك(عـائیشـە)ی دایکـی ئیمانداران دەفەرمووێ (**أن النبـي (صلـى اللـەعليـەوسلم) جهر فـي صلاة الخسـوف بقـراء تـه....**) [رواهالبخـاري(3/رقـم/1069) و مسـلم (2/رقـم/901) و هذا لـفظ مسلم و فـي روايـة لهمـا البخـاري(1/رقم/1066) و مسـلم(2/رقم/901)] واتـە: پێغەمبـەری خـوا (صـلى اللـەعليـەوسـلم) لـەنوێژی خـۆر گیـران دا دەنگـی بـەرز کردەوەلـەقورئـان خوێندنـەکـەیدا... لـەکۆتـاییدا داواکـارم لـەخوای گـەورەبـەردەوامیمان پـێ ببـەخشـێت لـەسـەر بنچینـەی ئیسـلامـەتی و شـارەزامان بکـات لـەئـاینـەکـەیـداو بـەدوورمان بکات لـەدروست کراوو داهێنراو(اللـهم آمین)

سبحـانك اللـهم وبحمدك أستغفروك و أتوب إليك

بابەتی حەڤدەیەم(ڕۆژی دوایی)
ئەو حەوت کۆمەڵەی کەدەچنەژێر سێبەری خواوە !!!؟

عَـــنْ أَبِـــي هُرَيْـــرَةَ عَـــنْ النَّبِـــيِّ صَـــلَّى اللَّهُ عَلَيْـــهِ وَسَـــلَّمَ قَـــالَ:

''سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لا ظِلَّ إِلا ظِلُّهُ : الإِمَامُ الْعَادِلُ ، وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ ، وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ ، وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ ، وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ ، وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ ، وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ '' [متفق عليه ، رواه البخاري (174-144/2) ومسلم برقم 1712 ، وغيرهما]واتە: لە ئەبوهورەیرە، گێڕاویانەتەوەکەپێغەمبەری خوا (صلی اللەعلیە وسلم)فەرموویەتی: حەوت جۆر کەسان خوا سێبەر داریان دەکات لەسێبەری خۆیدا لەڕۆژێکـــدا کـــەهیچ ســـێبەرێك نـــی یـــە! جگەلەســـێبەری ئەونـــەبێت:-

1- پێشەوایەکی دادپەروەر

کەمە بەست لەپێشەوایەکی باوەڕدارەکەحوکم بەبەرنامەی ئیسلام بکات ،وە لەڕێگەی قورئان و سوننەتەوەدادپەروەری بڵاو بکاتەوەلەسەرزەوی ، جیاوازی نەخاتەنێو ئەندامەکانی یەووەك ئەوەی بەدەم خزمان و کەسی خۆیەوەبچێت،

ئاگای لەعامی خەڵکی مسوڵمان نەمێنێت. وەك ئیمامی عومە ری کوڕی خەطاب(ڕەزای خوای لێبێت) کەدووەم خەلیفەی ئیمانداران بوو توانی لەسەردەمی خۆیدا دادپەروەری خوا بچەسپێنێت.

2- لاوێك لەبەندایەتی کردن بۆ خوا پێگەیشتووە.

کەمەبەستی گەنجێکەواز لەخۆشییەکانی دوونیا بهێنێت بەندایەتی بۆ خوا دەربڕێت و هاوتاو شەریکی بۆ بڕیار نەدات، لەوتەمەنەی کەتوانای زیناو دزی وحەرام خواردن وغەدرو....چەندینی تری هەیەکەچی ئەولەبەرخوای گەورەواز لەخۆشییەکانی دونیا دێنێت و خەریکی بەندایەتی کردنەبۆ خالقی مەخلوق.

3- پیاوێك کەدڵی پەیوەست بوو بێت بەمزگەوتەوەکەهەر لێی دەچێتەدەرەوەهەتا دەگەڕێتەوەبۆی.

لێرەدا مەبەستی ئەوەدەگەیەنێت کەئەوپیاوەئەوەندەهۆگری مزگەوتە بەردەوام دڵی پەیوەستەبەمزگەوتەوەو هۆشی لایەتی.

4- وەدووپیاو لەبەرخوایەکترییان خۆش ویستوەو وەلەسەر ئەوەش کۆبونەتەوەو جیابونەتەوە.

کەمەبەستی ئەوەدەگەیەنێت کەوا خۆشەویستی نێوانمان تەنیا لەبەرخاتری خوا بێت نەك لەبەرمەسڵەحەتی دوونیا وەجیابونەوەش مەبەستی ئەوەیەکەخۆشەویستییەکەئەوەندەزۆرەکەمردن لەیەکیان جیا بکاتەوە.

5- پیاوێك لەچۆڵی دا زیکرو یادی خوای کردووەفرمێسك لەدووچاوی هاتۆتەدەر.

که مەبەستی ئەوەیەئەوکاتانەی بەتەنیایت و خەڵکت لانییەبیر بکەیتەوە لەدروست کراوەکانی خوای گەورەولەترسی سزای خوای گەورە بگریت.

6- پیاوێکیش ئافرەتێکی خانەدان و جوان بانگی دەکات ئەویش دەڵێ:من لەخوای گەورەدەترسم.

مەبەست لەپیاوێکەکەتوانای زینا کردنی هەبێت و ئەوئافرەتەشی کەداوای لێدەکات جوان و خانەدان بێت وەپیاوەکەش هیچ شتێك نەبێت بیگێڕیتەوەتەنیا ترسی خوا نەبێت کەدووری بخاتەوەلەوکارە.

7- پیاوێکیش سەدەقەیەکی کردووە،وەشاردوویێتییەوەهەتا دەستی چەپی نەزانێت دەستی ڕاستی چی بەخشیوە.

مه بەست لێرەدا ئەوەیەئەوەندەبەنهێنی خێردەكات كەكەس پێی نەزانێت ولەبەر خاتری خوای گەورەش دەبەخشێت.
تێبینی:
هەندێك لەمسوڵمانان ئەم سێبەرەبەسێبەری عەرش لێك دەدەنەوەچونكەلەیەكێك لەفەرموودەكان دا سەبارەت بەم حەوت كۆمەڵەدەفەرموویێت (ظلەعرشە) ئاشكرایەكەمەبەست لە سێبەریكە ئیتر خەڵك وا تێ ئەگات كەوارۆژ كەوتۆتەسەر عەرشی خوا پەنا بەخوا بەڵكوو پێشەوا ئیبن باز دەفەرموویێت: هەروەكو لە چەند (ریوایەتێك) دا هاتوەبەشێوەی(في ضل عرشه)، واتا: سێبەری عەرش بەلام لەریوایەتی راست دا هاتوەكەئەفەرمویێت(في ظله)واته: لەژێرسێبەری (خوا) بەڵام ئەم سێبەرە چۆنەشێوەی ئەوەتەنها خوای گەورەئەزانێت.
ئەمەرای مەزهەبی ئەهلی سونەت وجەماعەتە خوای گەورەش باشتر ئەزانێت.

بابەتی هەژدەیەم(مێژووی)

دووركەوتنەوە ی پێغەمبەران ودەركردنییان لە لایەن بێباوە ڕان وناساندنی كوفر بە باوەڕداران!!؟

ئەم بابەتە بابەتێكی گرنگە بۆ نەوە ی نوێی ڕابونی ئیسلامی كە لەم سەردەمی زوڵم و ستەمە دا كە كۆمە ڵێك حاكمی زاڵم و بێبڕوا دەسەڵات دارێتی جیهان دەكەن لە نێو هە موو شیان جیهانی ئیسلامی! كە بە هۆی نە شارەزایی تاكی مسوڵمانەوە یاوە خود بڵێین ترساندنی خەڵكی لە باس نە كردنی كوفر كە هەندێك لەو بە ناو زاناو دانا ئاین فرۆشانە ی كە بازرگانی بە ئیسلامەوە دەكەن پاڵیان داوەتە پاڵ ئەم سەركردە لە خوا نەترسانەو حەقی خواو پێغەمبەری خوایان داوەتە پاڵ ئەم سەركردە زاڵمانەو بە ئەمیرو سەركردەی خۆیانیان دەزانن،خۆشیان و خەڵكیشیان پێوە گیرۆدە كردوە و بەرەو ڕێگەی گومرایی ملی ڕێیان گرتوە ،بێ ئاگا لە و هە مووحوكمە شەرعییە ی قورئان و سوننەت كە داوای دووركەوتنەوەمان لێدەكەن لە كەسانی كافرو زاڵم ،جا لێرەدا دە ڵێم ئەم جۆرە كەسانە یان لە ئەسڵی(لا إله إلاالله)

تێنەگەشتون یان خۆیان لە گێلی دەدەن پە نا بە خوا ئەوەی کە خۆیان پێیان خۆش بێت باسی لێوە دەکەن وە ئەوەشی زەرەری هە بێت بۆ سەرانی کوفر بێدەنگی لێ دەکەن وە هەر کەسیش باس لەم حوکمە بکات ئەگەر چی بە بە ڵگەی ئایە ت و فەرموودەش باسی لێوە بکات ئەوا لای ئەمان ئەو کەسە تەکفیرییە یان خەواریجە!لە کاتێکدا ئەگەر پرسیاری لێ بکەیت وبڵێیت ئەوسەرکردەی کە حوکم بەبەرنامەی خوا نە کات ئەوە کافرە کە دەیان جار ئیقامە حوججە شی لەسە رکراوە و پێشت دە ڵێت کە لە هە مو کەس مسوڵمان ترە و ئەوە ی تۆش ڕە ت دەکاتەوە کە پەیامی خوای گەورەیە! یەکسەر دە ڵێت کاکە تۆ تەکفیریت چۆن ئاوهادەڵێیت ئەمە لەکاتێکدا چەندین ئایەت و فەرموودەی لەسەرە ،بە ڵام هەر لەوکاتەدا بڵێ باشە ئەگەر مسوڵمانێك بەزانینەوە قسەیەك بڵێت بە سوننەتێکی پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) حوکمی چی یە یەکسەر دەڵێت کافرە! دواتر بڵێیتەوە پێی ئایا حوکمی ئەوەیان خەتەرتر نەبو کە بەرنامەی خوا وە لادەنێت و یاسای دەستکرد پەیڕەو دەکات!دەڵێت کاکە خۆ من موفتی نیم ! ڕاستەو خۆ پاساوێك دەهێنێتەوە بۆ خۆ نەجات دان لەم بوارەدا،یان ئەگەر باسی حوکم بکەیت کە تە نییا دە بێت خوا حوکم بکات یان باسی جیهاد کردن بکەیت لە ڕێی خوادا لەگەڵ ئەم سەرکردە بێ بڕوایانەدا کە حوکمی خوایان وەلاناوە، یەکسەر دەڵێت ئەوە تۆ خەواریجی!لە کاتێك دا پرسیاری لێ بکەیت ئایاخەواریج لە گە ڵ کێ دا شەڕیان کرد؟لەوە ڵام دا دە ڵێت لە گە ڵ ئیمامی علی کوڕی ئەبو طالیب(ڕەزای خوای لێبێت)،ئە وجا بڵێ ئەی ئیمامی علی حوکمی بە چی دەکرد؟ لەوەڵام دا دە ڵێت قورئان و سوننەت!ئە ها زۆر باشە لێرەدا خۆی دەکەوێتە ئەو هە ڵە گەورەیەی کە یان دەزانێت و خۆی لێ گێل دە کات یان پەی پێ نابات ئەو یش ئەوە یە دە ڵێین ئایا ئەو سەرکردانەی ئە مڕۆ وە ك ئیمامی علی وان؟ دەمی دێت بە یەکداو دە ڵێت نەخێر!ئەی حوکم بە قورئان دەکەن ؟دە ڵێت نەخێر ! ئەی چۆ ن دەمان کەیت بە خەواریج یان تە کفیری!لە وە ڵام دا !!؟ هیچ بەدەستەوە،

پاشان پرسیارێکی تری لێ دە کەیت سەبارەت بە وەی کە هەرکەس تەکفیری یان خەواریج یان هەر کۆمە ڵێکی گومڕا باسی لێوە بکەیت کەوا پێغەمبەری خوا دەفەرمووێت: (صلى الله عليه وسلم) هەموویان بۆ ئاگرن! وانی یە؟ دە ڵێت: بە ڵێ وایە!ئەو کات دەڵێین کەواتە تۆ بڕیارت دا من لە ناو ئاگرم !انا نا أستغفروالله کەی وام وتووە !ئەی ئەوە نییە پێم دە ڵێیت تۆ خەواریج یان تە کفیریت!مەگەر حوکمی ئەوان ئاگر نییە؟بە س ئەگەر باسی ئەحزابی عەلمانی و بێ دین بکەیت دەیان پاساوی بۆ دێننەوە کە لە کاتێکدا بە ڕون و ئاشکرا دژایەتی ئاینی پیرۆزی ئیسلام دەکات ئەوە ئەوکات ئەو بێدەنگی لێدەکات وە ك قسە ناکات پێشی ڕازی نییە کەسی تریش ئەو ئایەت و فەرموودانە ڕوون بکاتەوە ، لێرە بەدەواوە دە چینە سەر باس و ژیانی پێغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام)لە سەردەمی ئادەم(عليه السلام) تا خاتەم پێغەمبەری خوا محمد(صلى الله عليه وسلم)سەیرکە و بزانە چۆن کافرو طاغوتییان بە خە ڵکی ناساندووەو خۆشییان لێ دووره پەرێز گرتوە،کەوابوو لێرە بەدواوە دە بێت باش ئەو ڕاستییە بزانین کە دە بێت حوکمی کوفریش وە ك هە موو حوکمە کانی تری شە رع ڕوون بکرێتەوە بۆ خە ڵکی و خۆمانی لێ بێ ئاگا نەکەین وە با نەزانین مەسەلەی دینداری شتێکی سادەیەو ئەوی پێت خۆشە بیکەیت و ئەوی پێت ناخۆشە خۆت دوور ڕابگریت! ئە گەر تە ماشایە کی قورئان بکەین خوای پەروەردگارباسی ژیانی پێغەمبەران دە کات (عليهم الصلاة والسلام) هە ڵوێستی هە رهە موویان بەرامبەر بە کوفر یەکسەرباسی دەرکردن ولێدان و نارە حەت کردنیان دەکات لە لایەن بێبڕوایانەوە هەر لە یە کەم دووژمنایەتی کە شە یطان ئەنجامی دا بە رامبەر سیدنا ادم (عليه السلام) وە چیرۆکی سیدنا نوح (عليه السلام) لەگە ڵ قەومەکەی هەر لە گاڵتە پێکردن و قسە وتن ودەیان کاری نارەواو ناشرین بەرامبەری ، وەرە خوارتر چیرۆکی سیدنا ئیبراهیم(عليه السلام) کە چۆن فرێیان دایە ناو ئاگرەوە وەرە خوارتر چیرۆکی سیدنا لوط (عليه السلام) کە چۆن لە دوای بانگەواز خوای گەورە ئەمری پێکرد ناو چە کەی خۆی بە جێ بهێڵێت تاوە کو غەزە ب بڕژێنێت بەسەر قەومە کەیدا وەرە خوارترچیرۆکی زیندانی کردنی سیدنا یوسف (عليه السلام)،

ئەگەر وردبیتەوە لە ئایەتەکانی قورئان لەسەر زمانی ئەم پێغەمبەرە نازدارە خوای گەورە دە فەرموویێت: (**رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لاَّ يُؤْمِنُونَ بِاللّهِ وَهُم بِالآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ* وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَآئِي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَقَ وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَن نُّشْرِكَ بِاللّهِ مِن...**) {یوسف/37-38}واتە: چاك بزانن كە من ئاینی ئەوكەسانەم واز لێهێناوە كە نە بڕوایان بەخواهەیەو نە بە ڕۆژی دوایی،بۆخۆم كەوتومەتە شوێنی ئاینی باو باپیرانم(**ئیبراهیم**)و(**ئیسحاق**)و(**یەعقوب**)،هەركەسێكی دیكەش ئاوا بكات سەركەوتودەبێت وخوای گەورە دەرگای زانستی بۆ دەكاتەوە ،هەرگیز نابێ بۆ ئێمەی پێغەمبەران وشوێنكەوتوانیان هیچ شتێك بكەینە هاوبەش و هاوە ڵی خوا.

لێرەوە ئەگەر جوان تەماشا بكەین خوای گەورە بە مەسەلەی دەركردن ناوی ئەم پێغەمبەرە بە ڕێزانە دێنێت،دوای ئەوە وەرە خوارتر چیرۆكی سیدنا موسا (علیه السلام) كاتێك لە شار دە رچوو فیرعەون و دارودەستەكەی بە دوای كەوتن و ئەوە بوو خوای گەورە فیرعەون و دارودەستەكەی نقومی ئاوكردو خنكاندنی، وە هەروەها چیرۆكی عیسا(علیه السلام) پیلانی شە هید كردنییان بۆ داڕشت و پاشان ئەوە بو خوای گەورە بە ویستی خۆی هە ڵیكێشایەوە بۆ ئاسمان، وە ئەگەرسەیری ژیانی پێغەمبەری خۆشەویستمان محمد (صلی الله علیه وسلم) بكەین لە شێوازێكی ئاوا باسی دەكات لە شێوازی دەركردن، لێرەوە دەبێت بزانین كە ئە م ڕوداوانە یە كێكن لە زانیارییەكانی ئەم دینە كە دە بێت ئینسانی باوە ڕدار ئاگادار بێت كەوا مەسەلەی دەركردن شتێكی زۆر ئاساییە ئەگەر ئەم ڕوداوە بەسەر پێغەمبەرانی خوادا (علیهم الصلاة والسلام)هاتبێت ئەوا دە بێت بێگومان ئێمەش خۆمانی بۆ ئامادە بكەین كەوا ڕۆژێك لە ڕۆژان لەسەر ئەم ئاینە پاك و بێگەردە دەربەدەر بكرێین! وە خوای گەورە باسی یە ك پێغەمبەرمان بۆ دەكات لە قورئانی پیرۆزدا كە ئەویش سیدنا یونسە (علیه السلام) بەس ئەو بە بێ پرس كۆچی كرد لە ناو قەومەكەیدا بێ ئەوەی دەربكرێت خوای گەورە باسمان بۆ دەكات و دەفەرموویێت:(**إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ** {الصافات/140} واتە: كاتێك كە هە ڵهات و چووە ناو كەشتییە پڕەكەوە كە لێرەدا ووشەی(أبق) واتە : هە ڵهات

بۆیە خوای گەورە بە پێغەمبەری خوا (صلی اللە علیه وسلم) دە فە رموویێت: (**فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُن كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَى وَهُوَ مَكْظُومٌ** {القلم/48}واتە: جا تۆش ئەی پێغەمبەری خوا (صلی اللە علیه وسلم)بە ئارام و خۆڕاگربە بۆ بڕیاری پەروەردگارت وە وەك خاوەنی نە هەنگە کە واتە: یونس(علیه السلام) مەبە کە لە گە لە کەی تورە بوو ،ویستی لەدەریاوە دەرچێ ،وەبەویستی خوانەهەنگەکە قوتیدا،وە لە تەنگانەی ناو سکی نە هەنگەکەدا هاواری لەپەروەردگاری کردو لەسەرپێچی هۆزەکەی خەفەت باربوو.

لێرەدا خوای گەورە دەفەرموویێت بە پێغەمبەری خوا (صلی اللە علیه وسلم) کەوا لەم کردارەدا وە ك سیدنا یونس (علیه السلام) نەکات بە ڵکو شوێن پێغەمبەرانی تر بکەویێت وە ك دە فەرموویێت: (**أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللّهُ فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ**)(الأنعام: من الآیة 90) واتە: ئەو پێغەمبەرو شوێنکەوتوانەیان بوون،خوا بۆ خۆی شارەزاو ڕێگای پیشاندان و بە ڕاستی ڕێگایان گرت سا تۆیش ئەی محمد (صلی اللە علیه وسلم)هەر لە شووێن ئەوانەوە بچۆو چاو لە سیفەتەکانی ئەوان بکە کەواتە پێغەمبەرانی کە ش دەرکراون وە ك خوای گەورە دەفەرموویێت : (**وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُواْ لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُم مِّنْ أَرْضِنَآ أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ**) {إبراهیم/13}واتە: ئەوانەی کە کافرو بێ باوەڕ بوون بە پێغەمبەرەکانی خۆیانیان دەگووت سوێند بێت لەم وڵات وسەرزەوییە ماندا دەرتان دەکەین یان دەبێ واز لەو دینە بێنن و،بگەڕێنەوە بۆ دین و باوەڕی ئێمە،دیارە ئەم هە ڕەشەو گوشارە ،دابی هە موو خوانەناس و کافرێکە ،بۆیە هۆزەکەی سیدنا شوعەیب (علیه السلام) بە شوعەیبیان ووت:(**لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُواْ مَعَكَ مِن قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ**) {الأعراف/88} واتە: شوعەیب ! بێگومان بە ئێمە تۆش و ئەوانەش والەگەڵ تۆ بڕوایان هێناوە لە شارو وڵاتەکەمان دا دەردەکەین وەیان دەبێت بگەڕێنەوە سەردین و ئاینی ئێمە ،واتە:ئێوە تەنها هەر ئەم دووڕێگایەتان بۆهەیە: یان بە جێ هێشتنی زێدی خۆتان،

یان گە ڕانەوە بۆ نێو دین و ئاینی ئێمە سیدنا شوعەیب(علیه السلام) فەرمووی باشە!ئەگەر پێشمان ناخۆش بێت ،ئێوە هەر بە زۆر لەدین وەرمان دەگێڕن و،لە نیشتمان دەرمان دەپە ڕێنن.

وە یان هۆزەکەی سیدنا لوط(علیه السلام) دەیان ووت وە ك خوای گەورە لەسەر زمانیان دەفەرموویێت: (قَالُواْ أَخْرِجُوهُم مِّن قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ) {الأعراف/82}واتە: لوط و شوێن کەوتوەکانیان لە شارو گوندەکانتان دەربکەن چونکە ئەوانە کەسانێکن دەیانەوێت بە پاك و خاوێنی بژین !لەو کارانە ئێمە دەیان کەین ئەوان خۆیان بە پاك دەنوێنن ،دیارە بە لا قرتییەوە ئەم قسەیە دەکەن.

تە نانەت چیرۆکی هاوە ڵانی ئە شکەوت(أصحاب الكهف) کاتێك کە دە ڕوات پارەکە دەداتە دەستی وە ك خوای گەورە دە فە رموویێت: (**فَابْعَثُوا أَحَدَكُم بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُم بِرِزْقٍ مِّنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا* إِنَّهُمْ إِن يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَن تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا**) {الكهف/19-20}واتە: دەسا ئێستا یەکێکتان بەم دراو و نوقرەو زیوەوە بنێرنە نێو شار با تەماشا بکات کام خواردن و خۆراکی زۆر چاك و پاکە با بە ئەندازەی پێویست بۆتانی بهێنێ و با زۆر سەرنج و زیتی ببزوێتەوە،زۆر بە نهێنی بڕواتە ناو شارەوە وخواردنەکە بکڕێ و هیچ کەسێکیشتان لێ بە ئاگا نەکات،واتە: بە شێوەیەك کەس پێمان نەزانێ،چونکە بە ڕاستی ئەگەر ئاگادارتان بن و پێتان بزانن ،یان ئەوەتە بەردە بارانتان دەکەن وەیان دەتان گێڕنەوە بۆ ناو ئاینی بت پەرستیی خۆیان ئەوکاتە ئیتر لە دونیاو قیامەتدا هەرگیز بەختەوەرو ڕزگار نابن. بەڵێ ئابەو شێوەیە بۆسەرخستنتی کارەکەیان ئەو هەموو ئەسباب و هۆیانەیان بەکار هێنا و،هۆشیارییان بە یەکتردا هەربۆیە ئاشکرایە لە سەرەتای دوژمنایەتی کوفرەوە بەرامبەر پێغەمبەران و شوێن کەوتوانیان تا ئەمرۆکە بێباوە ڕان تەنیا دووڕێگە دادەنێن لەبەردەمی باوەڕداران دا یان گە ڕانەوە بۆ پەیڕەو کردنی یاساکانی ئەوان یان کوشتن و زیندانی کردنی باوە ڕدارانە لەم دوو ڕێگەیە زیاترو کەمتری نییە نە بە هاو پەیمانێتی و دەست تێکەڵ کردن لەگەڵ کوفردا سەرکەوتو بەدەست دێنیت نە کردنە براگەورەییان پەنا بەخوا !

لێرە بەدواوە هەندێك بەڵگەی تر ڕون دەکەینەوە بە پشتیوانی خوای گەورەسەرەتا دێینە سەر سەرەتای نیگا **(وەحی)** بۆ پێغەمبەری خۆشەویستمان محمد (صلی الله علیه وسلم) کە هەر لە سەرەتای بانگەوازی پێش ئەوەی دەست بە بە نگەواز بکات ئایەتی یەکەم کە **(إقرأ)** دابەزی گە ڕایەوە بۆ ماڵەوە و بەسەر هاتەکەی بۆخێزانی بە ڕێزی خەدیجەی کچی خوەیلد (ڕەزای خوای لێبێت) دایکی ئیمانداران گێڕایەوە،ئەو یش هەستا بردیە لای **(وەرەقەی کوڕی نەوفل)** ی ئامۆزایی کە پیاوێك بوو لەسەردەمی نە فای دا ببوە **(فە ڵە)** بە عیبریش دەینوسی ،چەندەی بویستایە ئینجیلی بە عیبری دە نوسییەوە ، پیاوێکی بە تەمەن بو چاوی لەدەست دابو،دایکی ئیمانداران پێی ووت: ئامۆزا گوێ لەبرازاکەت بگرە،وەرەقە ش پێی ووت: ئەرێ برازا چی دەڵێیت؟ پاشان پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) چی بینی بوو بۆی گێڕایەوە ،ئەوجا وەرەقە پێی ووت: ئەمە ئەو ناموسەیە کە خوا بۆ موسای ناردە خوارەوە،خۆزگە لەو ڕۆژگارەدا گەنج بوومایە،بریا ئەوکاتە زیندوو بومایە کاتێك گەلەکەت وەدەرت دەنێن،پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم)فەرمووی بەسەر سوڕمانەوە!ئایا بە ڕاستی شار بەدەرم دەکەن؟وەرەقە ووتی: بە ڵێ،هیچ پیاوێك پەیامی لەو شێوەیەی تۆی نەهێناوە کە دووژمنایەتی لەگەڵ دا نەکرابێت،ئەگەر فریای ئەو ڕۆژە کەوتم پشتیوانییە کی گەورەت لێ دەکەم پاشان وەرەقە زۆری نە خایاند کۆچی دوایی کرد ،ئەگەر ئینسانی باوە ڕدار کەمێك بە جوانی وورد بێتەوە دەزانێت ئە مرۆ کێ لەسەرحەقە وە کێ وە ك پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم)دەربەدەرو ماڵ وێران دەکرێت!هێشتا بانگەواز دەستی پێ نەکردوە هەواڵی دەرکردنی پی دەدرێت ئیتر چۆن دەبێت ئێمە پێمان وابێت خۆمان بە شوێنکەوتەی ئە و پێغەمبەرە پایە بەرزە بزانین دایك و باوکمان بە قوربانی بێت وابزانین دەبێت جادەمان پان بێت و هەرگیزاو هەرگیز کەس نە ڵێت بەری چاوتان کلی پێوەیە!کە سوێند بەخوا ئەوەی بە ڕاستی شوێنی بکەوێت دەبێت ئازار بچێژێت ئیتر یان شاربەدەر کردنییەتی یان گیران یان کوشتن ،وە زۆر سەیرە بە لامەوە جار جار لە خەڵکێک دەبیستم کە مامۆستای سەر مینبەرە دەڵێت گە نجێکی زۆریان بە کوشت داو منالێکی زۆریان هەتیو خست ئافرەتانێکی زۆریان بێوە ژن کرد !

نازانم ئەگەر کەسێك تەنیا دڵ بە دونیا خۆش بکات ئەم قسەیە بکات حەقی پێ دەدەم چونکە تە نیا دونیای هەیە ،بە لاَم کەسێك زانا بێت و خەڵکی هان بدات بۆ چاکە کردن بۆ دوارۆژ ئاوها قسەیەك بکات ئەگەر پێی وا بێت کابرای سەرکردەی خیانەتی لی کردوە دەتوانێت ئاوها بە ڕونی باسی لێوە بکات بەس نە ك کاری ئەو کەسەی کە نییەتەکەی بۆ بەرز کردنەوەی ووشەی(**لاإلە إلا اللە**) کە هەوڵ و کۆششی داوە لە پێناویدا بە کەم بزانرێت یان هەر قە ناعەتی پێی نە بێت پە نا بەخوا لە کاتێکدا دیارە کە خوای گەورە ئەوانەی کە پاکن و خۆیان بۆ خوای گەورە یەك لا کردۆتەوە خوای گەورە گوڵ بژێریان دەکات و دەیان باتەوە بۆ لای خۆی وە ئەوانەش دیارن کە بۆ کورسی و پلەوپایە هەوڵ دەدەن هەر ماوە یە ك بۆیان دە چێتە سەر دواتر دەبینین کە چۆن خوای گەورە فەزحییان دەکات، کەوابو دە بێت ئێمەی مسولمان زیاتر بەرچاو ڕۆشن بین بەوەی کە وا بە هیچ شێوازێك لە نێوانی کوفرو ئیمان دا ڕێکەوتن نییە،وە خالّی بە یەك گەشتن و هاوبەشی نییە،چوونکە دوو کۆمەڵ و دوو ڕێبازی دژ بەیەکن لە هیچ خالّێکدا یە ك ناگرنەوە کە وابوو ناگونجێ و ناشێ پێکەوە ژیانی ئە و دووکۆمەڵە پێکەوە ،وە ئەو کەسانە ش کە دە یانەوێت ئیسلام و کوفر لە خالّێکدا بگەیە ننە یەکتری ئەوانە یان بە تەواوی شارەزا نین لە ئیسلامەتی یان لە خە یالّدا دە ژین وە ئەو کە سانە شی کە تا ئێستاکە کوفر ناناسن بە شێوازێکی تر بلّێین یان نایانەوێت بە مسوڵمانانی بناسێنن یان بە نە زانینەوە بە خە ڵکی بناسێنن ئەوانە بۆ خۆیان هێشتا فێری خواناسی نە بوون ئیتر چۆن دەتوانن خەڵکی بناسن کوفرو ئیمان لێك جیا بکەنەوە هەر بۆیە دە بینین لەو باسانەدا زۆر بە خەتەری دەکەونە هە ڵەی گەورەوە پەنا بەخوا! هەر بۆیە وەرەقە بە پێغەمبەری خوای ووت: وە لاَهی هەر پێغەمبەرێك نمونەی تۆی هێنا بێت ئیللا دووژمنایەتی کراوە کەواتە مادەم ئێمە ش مسوڵمانین دە بێت هە موو ئەم شتانەمان لەبەر چاو بێت با پێکەوە سەیری قورئانی پیرۆز بکەین بزانین خوای گەورە چۆن باسی ئە وکەسانە دەکات کە تە نها پشت بەخوا دە بەستن و سڵ لە هیچ کەسێکی تر ناکەنەوە و وە هە ولّی سەرخستنی دینەکەی خوای گەورە دەدەن ،

وە خــەمــی ئیسـلامەکەی لــە پــێش خــەمی خــۆی مــاڵ و منداڵیەوەیــەتی وە ك دەفەرمووێت : (**إِلَّا تَنصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ ٱللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ثَانِىَ ٱثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِى ٱلْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَٰحِبِهِۦ لَا تَحْزَنْ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَنَا ۖ فَأَنزَلَ ٱللَّهُ سَكِينَتَهُۥ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُۥ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ٱلسُّفْلَىٰ ۗ وَكَلِمَةُ ٱللَّهِ هِىَ ٱلْعُلْيَا ۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ**) (التوبة/٤٠) **خوابۆخۆی پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم)** سەردەخات :**(إلا تنصروة فقد نصرة الله)** ئە گەر ئێوە یارمەتی پێغەمبەر نەدەن و، لەگەڵی نەچن بۆ جەنگی **(تەبووك)**، دڵنیابن خوا یارمەتی دەدا، هەر چۆن یارمەتیدا **(إذ أخرجه الذين كفروا)** ئەو دەمە کە بێ باوەڕەکان -لەمەککە- دەریان پەڕاندو، ناچاریان کرد کۆچ بکات بۆ مەدینە **(ثاني اثنين)** کە یەکێك بوو لە دوو کەسان، واتە: لەو دەمەدا کە تەنیا دوو کەسبوون، پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) و ئەبوو بەکر (خوا لێی ڕازی بێت)) جا خوا لەو کات و ساتە تەنگەدا ئەبووبەکری کردە پاڵپشت و پشتیوان بۆی**(إذ هما في الغار)** کە لە ئەشکەوتەکەی کێوی **(سەور)**دا بوون. کێوی سەور: شاخێکە دەکەوێتە نزیك شاری مەککەوە، پێغەمبەرو هاوەڵەکەی لەوێ سێ ڕۆژ مانەوە، پاشان (٨) ی مانگی ڕەبیعی یەکەمی، ساڵی یەکەمی کۆچی، بەرامبەربە (٢٣ /٩ /٦٤٤) ز گەیشتنە مەدینەو، پێشوازیەکی گەرم وگوڕیان لێکرا، بەو شێوەیە لەکتێبەکانی تەفسیرو ژیننامەدا باسکراوە **(إذ يقول لصاحبه لا تحزن إن الله معنا)** کە لەو دەمەدا پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) بە هاوڕێکەی خۆی **(ئەبوو بەکر)**ی دەفەرموو: خەمی منت نەبێ و، لەبەر من دڵ تەنگ مەبە، دڵنیابە خوا لەگەڵمانە، ئەمەش ئەو کاتەبوو کەبێ باوەڕەکان دوایان کەوتبوون و ئەوەندەش نزیکبووبوونەوە ئە گەر تەماشای بەرپێی خۆیانیان کردبا ئەمانیان دەدیت، بۆیە ئەبووبەکر لەگیانی پێغەمبەر ترساو بێ تاقەتبوو و، پێغەمبەریش (صلی الله علیه وسلم) فەرمووی: ترست نەبێ، چونکە خوا لەگەڵمانە **(فأنزل الله سكينته عليه)** ئینجا خوا ئارامیی و هێمنی و ئۆقرەی خۆی ناردە سەر ئەبووبەکر **(وأيده بجنود لم تروها)** و پێغەمبەریشی بە لەشکرێ -کە ئێوە نەتان دیت-

لە فریشتەکان پشتگیری کرد (وجعل كلمة الذين كفروا السفلى) وە وشەو شیرکی موشریك و بێ باوەڕەکانیشی بن خست و تێکشکان(**وكلمة الله هى العليا**) وە هەر وشەی خوا بەرزو بڵندە ، واتە: تەوحیدو یەکخواپەرستی، شیاوی ئامازە بۆ کردنیشە تەنها جەنگێك بۆخوایەو پەسەندەلای، کە لەبەر بەرز ڕاگرتنی بڕیارو ئەحکامەکانی خوا بێت، وەکو پێغەمبەری پێشەوامان دەفەرموێ: **((من قاتل لتكون كلمة الله هى العليا فهو فى سبيل الله))** (متفق عليه). **(والله عزيز حكيم)** و خواش بۆ خۆی زۆر بەدەسەڵات و کارزان وکاردروستە.

کەوابو دە بێت بزانین کەی خوای گەورە ئەم سەرکەوتنە بە مسوڵمانان دە بەخشێت؟ کاتی دانیشتن لە گە ڵ کوفردا؟کاتی هاوپەیمانی لە گە ڵ کوفردا ؟ کاتی تەنە زول کردن بۆ کوفرو زمان درێژی بەرامبەر ئەهلی تەوحید؟یان ڕێکەوتن و کردنە برا گەورەیی کوفر؟نابرای بەڕێزم هەرکەس ئاوها بیرکاتەوە هەڵەیەکی گەورەی کردووە لە ژیانی دا و شارەزای تەواوی نییە لە ژیانی پێغەمبەری خوادا(صلى الله عليهوسلم)هەربۆیە خوای گەورە کاتێك باسی سەرکەوتنی مسوڵمانان دەکات کەوا هەرکات لە لایەن بێباوە ڕانەوە دەربەدەر کران و ماڵ و حاڵیان لێ داگیر کردن وە ك دەفەرموویێت: **(إِذْ أَخْرَجَهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟..)**. ئەوکاتە خوای گەورە سەرکەوتنی خۆی دە نێرێت، لەو کاتە ناڕە حەتیدا بە لێن دەدات بە پێغە مبەرەکەی کەوا سەرکەوتنی خوایی نزیکە ئەمە لە کاتێکدا بوو کەوا بێباوەڕان جێ بە جێ بەدوای پێغەمبەری خوادا(صلى الله عليه وسلم)و ئە بو بەکری هاوە ڵیدا دە گەڕێن (100) ووشتر دیارییە بۆ ئەوکەسەی هەواڵێکیان بۆ بەرێتەوە ، کە لێرەدا ئەو پەڕی دەسە لاتی خوای گەورە مان بۆ دەردەکەوێت لەگەڵ ئەوەی خوای گەورە بەندەکانی تاقی دەکاتەوە بە ناڕە حەتی کە چی هەر لەو ناڕە حەتیەشدا دەرگای خێر دەکاتەوە لە بەندە خوا ویستەکانی خۆی ، لێرە دا با بەجوانی سەیرێکی ژیانی پێغە مبەری خوا(صلى الله عليه وسلم) بکەین کە چی نە خشەو پیلانێکی گەورەیان دارشتوە بەرامبەر خۆی و هاوە ڵانی بەڕێزی وە ك خوای گەورە دەفەرموویێت: **(وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ ۚ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ ٱللَّهُ ۖ وَٱللَّهُ خَيْرُ ٱلْمَـٰكِرِينَ)** (الأنفال/٣٠)

واتــــــــە: لــــــــەبیرت بـــــــێ چـــــــی پیلانێکیـــــــان بـــــــۆ دارشـــــــتیت! **(ئیبن عەبباس)** دەفەرموویێت: ئەنجوومەنی قورەیش لە**(دار الندوە)** کۆبوونەوە، بۆ ئەوە دەربارەی پێغەمبەر (صلى اللە علیە وسلم) نەخشەو پلانێکی ورد دابڕێژن ! جاپاش وتوو وێژێکی زۆرو، شەڕە قسەیەکی نێوانیان، بڕیاریاندا بیکوژن..! **(جبریل)**یش بە فەرمانی خوا خێرا هەواڵەکەی دابەزاند، ئیتر پێغەمبەر(صلى اللە علیە وسلم)، خۆی بۆ کۆچکردن ئامادەکرد، ئینجا پاش ئەوە کەگەیشتە (مەدینە) بەو جۆرە کە ژیاننامە دەیگێڕێتەوە خواپیلانەکەی قورەیشی بۆگێڕایەوەو فەرمووی: (**وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا**) ئەوکاتە وەبیر بێنە کەبێ باوەڕەکان دەیانویست فێڵت لێ بکەن **(لِيُثْبِتُوكَ)**کە: یا بتگرن و بەندت بکەن **(أَوْ يَقْتُلُوكَ)** یان بتکوژن **(أَوْ يُخْرِجُوكَ)**یان- هەر هیچ نەبێ - لە مەککە دەرت پەڕێنن(**وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ ٱللَّهُ**)بەڵێ.. فرت و فێڵی خۆیان دەکەن ، دیارە خوایش پلانی خۆی دادەڕێژێ بۆ پووچەڵکردنەوەی پیلانەکەیان(**وَٱللَّهُ خَيْرُ ٱلْمَـٰكِرِينَ**)دڵنیاشبن خوا لەهەموو پلاندانەرێك باشترە بۆ پووچەڵکردنەوەی فرت و فێڵی پیلانگێڕان. سەیری (ئیبن هیشام) و (أسباب النزول)ی سیووتی بکە.

سەیرکە خوێنەری بە ڕێز خوای گەورە بەم شێوەیە باسی پێغەمبەری خوا دەکات(صلى اللە علیە وسلم) کە چۆن بێ باوەڕان نەخشەو پیلان یان گێڕاوە ، خوای گەورە نافەرموویێت هات دانیشت لەگەڵی وە یان دەست بەسەر سەریان دا بهێنێت و کوفرو ئیمان بگە نە یەکتری بڵێ وەڵڵا تۆ نیشتمان پەروەری ،یان تۆ مسوڵمانی ، یان تۆ زۆر چاکی دەیان ووتەی تری ناشەرعی کە هەر کەس وا بڵێت بە بێباوە ران ئەوە بە ڵگەیە لەسەر ئەوەی کە هێشتا کاکی مسوڵمان ئیسلام ناناسێت و نابێتە مسوڵمانی ڕاستە قینە چونکە نە گونجاوە ئەو دوو تە یارو کۆمە ڵە بگە نە یەکتری ،یان ئەو دوو دینە دینی دەسکردو دینی خوای گەورەو جیهانییان پێکەوە ژیان بەرنە سەرو پێکەوە دەوڵەت دروست بکەن، هەر بۆیە خوای گەورە دەفەرموویێت: **(لِيُثْبِتُوكَ)** بەندت بکەن، کە زیندان قوتابخانەی پێغەمبەرانە(علیهم الصلاة والسلام)، **(أَوْ يَقْتُلُوكَ)** یان بتکوژن**(أَوْ يُخْرِجُوكَ)**

یان- هەر هیچ نەبێ - لە مەککە دەرت پەڕێنن، کە دیسان باسی دەرکردن دەکاتەوە کە بێباوەڕان بەردەوام خەریکی داڕشتنی نەخشەوپیلانن کە چی لە ولاوە کۆمەڵێك مسوڵمانی نە شارەزاوگێل پە یدا بوون هە تا ئێستاش شارەزا نین لە کوفر کە بە خە ڵکی بناسێنن، بۆیە ئەگەر بێین سەیرێکی قورئان بکەین دە بینین خوای پەروەردگار(**سبیل المؤمنین**) واتە: ڕێگای ئیمانداران، یا(**سبیل الکافرین**) واتە: ڕێگای بێباوەڕانی بە بێ شاراوە بە جێ هێشتوە بە جوانترین شێواز ڕونی کردۆتەوە وە زۆر بە ئاشکرایی و ڕاشکاوی باسی لێوەیان کردوە تاوەکو تاکی مسوڵمان لە کوفرو ئیمان بە تەواوی شارەزا بێت وە ك دەفەرموویێت: **(وَكَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ)** (الأنعام/55) واتە: ئێمە هەرئا بەو شێوەیە هەمیشە ئایەت و بەڵگەکانی خۆمان بۆمرۆڤەکان روون ئەکەینەوە بەڵکو شوێنی هەق بکەون دەشمانەوێ ڕێگەو ڕێبازی تاوانباران روون بێت وهەقیش ئاشکرا ببێ .

کەواتە ئەو کەسانە ی کە بێباوەڕان ناناسن یان عوزری نەزانین دەدە نە دەستیان هێشتا لە ڕێگای ئیمانداران تێنە گەشتون بۆیە لەم شوێنەدا تێدەکەون، چونکە ئەگەر کەسێك فێری خواناسین نە بێت زۆر دوورە بتوانێت کوفر بناسێت، بۆیە ئەگەر سەیرێکی ژیانی هاوە ڵە بە ڕێزەکان بکەین(خوایان لێ ڕازیبێت) دەبینین خوای گەورە کە ی ئیزنی دان کووشتار بکەن دژی بێباوەڕان ؟ وە ك لە قورئانی پیرۆزدا دە فەرموویێت: **(أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ)** (الحج/39) واتە: بڕیارو مۆڵەتی تۆڵەکردنەوە دراوە بەرامبەر بەو ئیماندارانەی شەڕیان بەسەردا سەپێنراوە و جەنگیان لەگەڵ کراوە - لەلایەن بێ بڕواکانەوە - چونکە ناهەقی و ستەمیان لێکراوە. (**ئیبن عەبباس**) ئەڵێت: ئەم ئایەتەی (**أذن..**) یەکەم ئایەتێك بوو لەڕێدان بەجیهاد، گەلێ جار یاران و هاوەڵان بەسەر شکاویی و دەست شکاوی ئەهاتنە لای پێغەمبەر (صلی الله علیه و سلم).. ئەویش ئەیفەرموو: خۆتان ڕابگرن، تا ئێستاش فەرمان بەجیهاد نەهاتووە، ئەوسا لەناچارییدا کۆچیان کرد ،پاشان ئەم ئایەتە هاتە خوارەوەو مۆڵەتی جەنگیان پێدراو دڵنیاشی کردن کە هەمیشە لەژێر حیمایەت و پارێزگاری خوادا دەبن بەڕاستی خواش بۆ کۆمەك و یارمەتیدانیان زۆر بەتواناو بەهێزە، چونکە ئەو بڕوادارانە سەرەڕای ئەوەی

ستەمی عەقیدەیان لێکراوە، لەوڵات و ناوچەو خاك و نیشتمانیشیان دەرکراون، بۆیە ئەفەرمویٚ: **الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ ۗ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا ۗ وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ**) (الحج/40) واتە: ئەوانەی هەر بەناهەقی لەزێدو ماڵ و شاری خۆیان دەر کران!! هیچ گوناهێکیان نەبوو، مەگەر هەر ئەمە کە ئەیان وت: پەروەردگاری ئێمە(اللە) خوایەکی تاك و تەنیایە! دیارە ئەمان وەك ئەوان هیچ کەسێکیان نەئەکردە هاوبەش و هاوەڵی خوا، بێگومانە هەموو کاتێ ملهوران لەو یەکلابوونەوەیە ترساون و ئەیشترسن سوننەتی خوا وایە کە: ئەگەر خوا خۆی هەندێ خەڵکی بە هەندێکی دی پاڵ پێوە نەناباو فەرمانی جیهادی نەدابا هەرچی دێرو پەرستگای گۆشەگیران (رهبان) و کڵێسەی جوولەکان و مزگەوتی موسڵمانان -کە ناوی خوایان زۆر تیا دەبرێ- وێران دەکران، واتە: بێ بڕوایان زاڵدەبوون بەسەر تەواوی ئایینە ئاسمانییەکانداو هەموو پەرستگاکانیشیان وێران دەکرد بێگومانە خوا یارمەتی ئەو کەسە دەدات، کە یارمەتی ئایینەکەی ئەو بداو، مەڵبەندەکانی خواپەرستیی بپارێزێ و، لە پێناویاندا جیهاد بکات، خۆ حیکمەتی خوای گەورەش وایە هەرگیز یارمەتی تەممەڵ و خۆ لاوازکەرو سستەکان نادات، بەڵکو تەنها یارمەتی ئەهلی گۆڕەپان و تێکۆشەران ئەدات بەڕاستی خوا زۆر بەهێزو دەستەڵاتە، هیچ کەسێك دەرەقەتی نایە. بەڵێ.. ئیسلام تەنها بە نوێژ و قورئان خوێندن و.. هتد سەرناکەوێ، بەڵکو"سەرەڕای ئەوانەش" هەوڵ و تێکۆشان و جیهادو هیجرەت و لێ بڕانیشی دەوێ.

کەوا بوو خوێنەری بە ڕێز مادەم ئێمە ڕامان گە یاندووە کەوا تە نیا بەندەی خوای تاك و تە نیایین کە(اللە) یە و وە هەرچی یاسای دەسکردی ئەوان بە درۆو سەرلێشێواوی بزانین دە بێت چاوە ڕوانی هە موو جۆرە ڕوو بە ڕوو بو نەوەیەك بکەین لە لایەن بێباوەڕان و مل هوڕانەوە ئەوانەی ئە مڕۆکە لە جیاتی کڕنوش بردن بۆ بتە کانی دوێنی! یاسای دەستکرد پە یرەو دە کەن و کڕنوش بۆ ئە و یاسایانە دە بەن و خە ڵکیش ناچار دەکەن کە ئەو ڕێچکەو ڕێبازە گومڕاییە بگرنە بەر پە نا بە خوای گەورە کەوابو ئێمە ش لێ دەدرێین ئێمە ش شار بەدەر دەکرێین ئێمە ش دەکوژرێین، لە شوێنێکی تردا خوای گەورە دەفەرموێت:

(لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ) (الحشر/8) واتە: ئەو فەیئو دەستکەوتەیە بۆ ئەو هەژارە دوورە وڵات و کۆچکردووانەیە لەخانووو سامانی خۆیان دەرکران، لەلایەن مەککەییەکانەوە، تا بەڵکو وردە وردە ژیانیان راست بکرێتەوەو بگاتەوە ئاستی ئاسایی خۆی، پاش ئەوەی کە بتپەرستەکانی مەککە هەڵیان فڕاندن و ناچاریان کردن بە هیجرەت داوای چاکەو ڕەزامەندیی لە خوا دەکەن، بۆیە نەیانتوانی لە مەککەدا بژین، ئەگینا لەگەڵیاندا خۆیان ئەسازاند و یارمەتی خواو پێغە مبەرەکەی دەدەن بۆیە کۆچیان کرد.. ئا ئەوانەن ڕاستگۆکان لەباوەڕو جیهادیاندا.

هەر بۆیە کاتێك کە پێغە مبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) کاتێك دەرکرا لە مە ککە فەرمووی یا مە ککە وە ڵاهی خۆشترین بیلادی خوای لە لای من بە ڵام چی بکەم قەومە کەم دەرم دەکەن کەوا بو نە پێغە مبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) نە هاوە ڵان بۆ خۆیان مە ککە یان بە جێ هێشت نە بە ویستی خۆشیان ڕۆشتن،بە ڵکو لە لایەن بێباوەڕانی قورە یشەوە ناچار کران کە خاك و ئاو ماڵ منداڵ وخێزان و کەس و کاریان بە جێ بهێڵن!!!؟ وە چەندین خاڵی کەی گرنگ سەبارەت بە دەربەدەر کردن وپیلانی کوشتنییان وداگیرکردنی سەرەوەت و سامانی مسوڵمانان و لێسەندنەوەی خێزان و منداڵ لە هەندێك لە هاوەڵانی بەڕێز و چەندین سوکایەتی ترکەلە لایەن سەرانی قورەیش وهەڵگرانی ئاڵای ڕە ش وبیروباوەڕی بت پەرستی یەوە، کە دەتوانین بڵێین زۆربە ڕاشکاوی کە ئەوەی کە تا ئێستا باسمان کردوە مشتێکە لەخەرمان ئەگینا ئەگەر بێین و خاڵ بەخاڵ باسی هەموو پیلان وئەو نارەحەتییانە بکەین کە بەسەر کۆمەڵی یەکتا پەرستان دا هاتوە و بەردەوامیش دەکرێت!! ئەوا هەرگیزاو هەرگیزهیچ قەڵەم بەدەستێك ناتوانێت حەقی تەواوی پێ بدات! وە بە پشتیوانی خوای گەورە لێرە بەدواوە بەرەو کۆتایی دەڕۆین هەڵبەت لە ڕوی قەڵەمی خۆمەوە ئەگینا ئەم دەربەدەر کردن و زیندانی کردن وکوشتن و داگیرکردنی سەروەت و سامانی مسوڵمانان تا ئەو ڕۆژەی طاغوت حوکم بکات بەردەوام دەبێت!!

ئەگەر چاوێك بخشێنینەوە بە چیرۆکی پێغەمبەرانی پێشودا(علیهم الصلاة والسلام) کەخوای گەورە دەربارەی وەڵامی باوکی ئیبراهیم(علیه السلام) لە کاتێکدا کە بانگەوازی باوکی دەکات بۆ ڕێگەی یەکتا پەرستی و وازهێنان لە پەرستنی بتێك کە خۆی بەدەستی خۆی دایدەتاشی! ئەی دەبێت ئازەری باوکی ئیبراهیم (علیه السلام) چی وە ڵامی کوڕەکەی بداتەوە؟ لە کاتێك دا کوڕەکەی هەر بە ئەی باوکی بەڕێزم بانگە شەی دەکات خوای گەورە دەفەرموویێت لەسەر زمانی ئازەر: (**لَئِن لَّمۡ تَنتَهِ لَأَرۡجُمَنَّكَۖ وَٱهۡجُرۡنِي مَلِيّٗا** (٤٦))(مریم – 46) واتە: ئەگەر تۆ دەست هەڵنەگریت لەباس کردنی خواکانی من بەخراپە ، لێت قبوڵ ناکەم و بەردە بارانت دەکەم، وە بۆ ماوەیەکی دوورو درێژ لێم دوورکەوە و نەتبینم.

ئەگەر ئێمەش ئەمڕۆکە لەو کەسانە وورد ببینەوە کە یاسای دەسکرد پەیڕەو دەکەن لە جیاتی یاسای خوای گەورە کاتێك کە بانگەوازییان دەکەیت بۆ ڕێی یەکتا پەرستی و وازهێنانییان لەشوێن کەوتنی ڕێبازو ڕێسای دەستکردو شەڕە پەڕۆی بێ سوود ئەگەر چی کەس و کارو نزیکیشت بن ئەوە هەمان ووتەی ئازەرمان پێدەڵێنەوە کە بە ئیبراهیم(علیه السلام) ی ووت ، یان دەبینین لەقورئانی پیرۆزدا خوای گەورە ئەم بە گژا چونەوەیە تەنییا بەرامبەر بە پێغەمبەری خۆمان(محمد) صلی الله علیه وسلم نە بووە بە ڵکو زۆرێك لە پێغەمبەرانی پێش ئیسلامیش توشی ئەم بە گژا چوونەوەیە هاتوون کاتێك کە بانگەشەیان کردوون بۆ یەکتاپەرستی و دوور کەوتنەوەیان لە هەموو ئیلاهێکی غەیری (الله) وە ك خوای گەورە دەفەرموویێت: (**أَلَمۡ يَأۡتِكُمۡ نَبَؤُاْ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ قَوۡمِ نُوحٖ وَعَادٖ وَثَمُودَ وَٱلَّذِينَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡ لَا يَعۡلَمُهُمۡ إِلَّا ٱللَّهُۚ جَآءَتۡهُمۡ رُسُلُهُم بِٱلۡبَيِّنَٰتِ فَرَدُّوٓاْ أَيۡدِيَهُمۡ فِيٓ أَفۡوَٰهِهِمۡ وَقَالُوٓاْ إِنَّا كَفَرۡنَا بِمَآ أُرۡسِلۡتُم بِهِۦ وَإِنَّا لَفِي شَكّٖ مِّمَّا تَدۡعُونَنَآ إِلَيۡهِ مُرِيبٖ** (٩)**قَالَتۡ رُسُلُهُمۡ أَفِي ٱللَّهِ شَكّٞ فَاطِرِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۖ يَدۡعُوكُمۡ لِيَغۡفِرَ لَكُم مِّن ذُنُوبِكُمۡ وَيُؤَخِّرَكُمۡ إِلَىٰٓ أَجَلٖ مُّسَمّٗىۚ قَالُوٓاْ إِنۡ أَنتُمۡ إِلَّا بَشَرٞ مِّثۡلُنَا تُرِيدُونَ أَن تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعۡبُدُ ءَابَآؤُنَا فَأۡتُونَا بِسُلۡطَٰنٖ مُّبِينٖ** (١٠) **قَالَتۡ لَهُمۡ رُسُلُهُمۡ إِن نَّحۡنُ إِلَّا بَشَرٞ مِّثۡلُكُمۡ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦۖ وَمَا كَانَ لَنَآ أَن نَّأۡتِيَكُم بِسُلۡطَٰنٍ إِلَّا بِإِذۡنِ ٱللَّهِۚ وَعَلَى ٱللَّهِ فَلۡيَتَوَكَّلِ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ** (١١))(إبراهيم /9 – 11)واتە: مەگەر ئێوە هەواڵ و بەسەرهاتی ئەوانەی بەرلەخۆتانتان نەبیستووە نەتەوەی (نووح)و، (هوود)ی پێغەمبەری عادو، (صالح)ی هۆزی سەمودو ئەوانەش کە لەدوای ئەوانەوە پەیدا بوون و هاتن و تێپەڕین،

کـەخوا نـەبێ کـەس بـە ژمـارەو ڕشـتـەیان نـازانێ و بەئاگانییـە لێیـان، دە ئـاخۆ ئەوانەهەموو چییان بەسەراهات؟ پەیامبەرەکانیان بەچەندین نیشانەو موعجیزەی زۆر ڕوونـەوە هاتنـەلایان کـەچی لەبـەر خـۆ بـەزل زانـین و، وە لـەبـەر کینـەو ڕکەبەرایـەتی، دەستیان بـەدەما گـرتن و قسـەکانیان پـێ بـڕیین و، بـە شـێوەیەکی نامەردانە چوون بەگژیاندا و گوتیان: ئێمە حاشا لەوە دەکەین ئێوەی پـێ نێردراوەو هێناوتانـە وە بەڕاسـتی ئـەوەی ئێمـەی بـۆ بانـگ دەکـەن بـڕوای پێبکـەین، زۆر لێـی بـەگومان و دوودڵـین، پێغـە مبـەر ەکانیـان لـەوەڵامی ئەوقسـە ناپەسـەند و نابەجێیانـەیان وتیـان: باشـە! ئێـوە لەخوایـەك بـەگومانن کەداهێنـەرو دروستکەری ئاسمانەکان و زەوییە؟ بانگێشـەتان دەکا هـەتا لەگوناحـەکانتان ببورێت لـەدنیاشدا تـا ئاکـامێکی دیارییکراوبۆتـان بتانهێڵێتـەوە و، بـەهۆی یاخیبوونتانـەوە بەپەلـە لـەناوتان نـەبا و، سزاتان نـەدات ئـەوانیش وتیـان: ئـەم قسـەو باسـەتان چییـە، خـۆ مەگـەر ئێـوەش هـەروەك ئێمـە مـرۆڤ نـین؟ دە تانـەوێ لـەو خوایانـەی کـە بـاوو باپیرانمان دەیانپەرستن وەرمان گێڕن ولامـان بـدەن؟ جا ئـەگـەر ڕاست ئـەکـەن ئێوە پێغەمبـەرن دەسا فـەرموون بەڵگەیـەکی ئاشـکرامان بـۆ بێـنن لەسـەر چەسـپاندن و سەرخستنی داواکـەتان، جا پێغەمبـەرەکانیان لەوەڵامدا پێیان وتن: بـەڵێ ئێمـەیش وەك خۆتان وتتان مرۆڤێکین وەکو ئێوە بەڵام ئەوەندە هەیە خوای گەورە حەز بەهەر بەندەیـەکی خـۆی بکـا، کەپلـەی پێغەمبـەرێتی پێببەخشـێ، ئـەوا دەیـداتێ و ئـەو خەڵاتـەی دەکـات و ئێمـەش بۆمـان نییـەو نـاتوانین هـیچ نیشـانەو بەڵگەیـەکتان بـۆ بهێنین لەوانەی داوامان لێدەکەن، بەفـەرمان و مۆڵـەتی خـوا نـەبێ و دەسا باهـەموو بڕوادارانیش وەکو ئێمە تەنها بەخوا پشت ببەستن.

کـەوابوو بـراو خوشـکی بـەڕێزو خۆشەویستم لێـرەدا بۆمـان ڕون بۆیـەوە کـەوا کـوفرو ئیمـان هـیچ خـاڵێکی هاوبـەش لـە نێوانیـان دا نییـە و وە هـیچ کـاتێکیش ئـەم دووانـە پێکەوە کۆنابنەوە لە جێگایەکدا وە بەردەوام دژایەتی کۆمەڵی حەق دەکرێت لـەسەر زەوی دا وە نابێت پێمان وا بێت کە ئازارو ئەزیەت نەدرێین لـەسەر ئـەم بانگـەوازەی کە هەڵمان گرتوە چونکە بەڕاستی ئەم ئیسلامە پیاو و ژنی خۆی دەوێت،

کــە وا دەســت گرتــو بێــت بــە قورئــان و ســوننەتەوە و ئــارامگر بــن لەســەر ئــەو نارەحەتیانــەی کــە لــە لایــەن کۆمــەڵی بێبــاوەڕان و دووڕوان وهەڵگــەڕاوان و چەنــدین دووژمنـی کەی سەرسەختـی ئەم ئاینە پیرۆزەوە توشمان دەبێت ئەوەی کە ماوە بیڵێم ئەوەیە کە هەرکەس ئەم ڕێ یە بگرێت بە ڕاستـی ئەوا دەبێت خۆی ئامادە بکات بۆ هەموو ئە و نارەحەتییانەی کە بەسەر پێغەمبەران و پیاو چاکانـی پێش ئێمـە ش دا هاتووە و وە جادەشمان بەردەوام پان و بەرین نابێت ئەگـەر بەڕاستـی شوێنـی خـواو پێغەمبەرەکەی بکەوین ئـەوا ڕۆژێکیش دێت کـە ئێمـەش نارەحـەت بکـرێین هەربۆیـە لێـرەوە ئامۆژگـاریم بـۆ بـانگخوازانی سـەر مینبـەر ئەوەیـە کـە مانـدوو نـە بـن لـە گەیانــدنی بانگــەوازی خــوایی و ناســاندنی خــوای تــاك و تــەنها بــە خــەڵکی و ئاگادارکردنەوەیان بـە دوور کەوتنـەوە لـە طاغوت وشوێنکەوتوانی طاغوت وە ڕاست کردنـەوەی یـەکتری بە ئایـەت و فـەرموودە بـەدوور لـە ناوزڕانـدنی یـەکترو دڵ خـۆش کردنـی طاغوتـان، وە ئامۆژگـاریم بـۆ تـاکی مسوڵمانیش ئـەوەیـە کـە یارمـەتی دەری بانگخوازان بن و پشت گیرییان بکـەن بـە مـادی و مـە عنـەوی تـاوەکو ئـەم بانگـەوازە کـەم و کوڕی تێنەکەوێت و پەکی نەکەوێت بە تایبـەتی ئالـەم سـەردەمی زوڵـم و زۆرو ستەمی کافران و زاڵمان کە بـە هـەموو شێوەیەك ڕاوەسـتاون بـەرامبـەر بـە ئوممـەتی ئیسـلام بــە هــەموو چــین و توێژێکییــەوە وە ئاگــاداری برایــەتی بــن ئامـمــان هــیچ دووژمنێك زاڵ نابێت بەسەر مسوڵمانان دا ئـیللا ئەگـەر خۆمـان بـە دووبـەرەکی و ڕا جییـای زاڵــی نـەکـەین بەسـەر خۆمـان دا وە دڵنیـاش بـن کـەخوای گـەورە پشـتیوانی بـاوەڕدارانـە چـی لـە دونیـاو چـی لـە دواڕۆژیشـی دا کـەوا بـوو بـا ئەسپەکانمان تـاو بدەین تاوەکو بەسەری بـەرزەوە بگـەڕێینـەوە خزمـەتی خـوای گـەورە، وە لـە کۆتاییدا داوام وایە لەخوای گەورە لە دواڕۆژدا شادمان بکـات بـە پێغەمبـەران و ڕاستگۆیان و پیاو چاکان و شە هیدانی ڕێگـای ئیسلام وە ئێمـەش بکاتـە پێویستـی بـۆ سەرخستنی دینەکەی(اللـهم آمین) وە داوام وایـە ئـەم بابەتـە ببێتـە توێشوییەك بـۆ دواڕۆژم و وە بابەتێکی وورییا کەرەوە بووبێت سەرەتا بۆ خۆم وە پاشان تۆی بـەرێزیش سودت لـێ ببینییێت.

سبحانك اللهم وبحمدك استغفروك واتوب اليك

بابەتی نۆزدەیەم(ووتار)

(ووتاربێژی)

چۆن دەبیتە ووتاربێژێکی سەرکەوتو؟

سە رەتای هەموو ووتارێکی پێغەمبەری خوا(صلى اللـه عليـه وسلم) بـە خطبة حاجـة دەستی پێکردوە وە دەبێت هەموو کەسێکی ووتاربێژ سەرەتای ووتـاری بـەم شێوەیەی خوارەوە دەست پێبکات:

إن الْحَمْدُ لِلَّهِ نحمده و نَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا ومن سيئات أعمالنا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَا هَادِيَ لَهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) (ال عمران **102**)

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا) (النساء **1**)

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعْ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا) (الأحزاب **70 – 71**)

أما بعد

فإن أصدق الحديث كتاب الله ،وخير الهدي هدي محمد(صلى الله عليه وسلم)و شر الأمورمحدثاتها وكل محدثة بدعة ،وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار.

واتـە: سوپاس کـردن شایستـەی خـوای گەورەیـە سـتایش کردنمـان و داواکـاری ویارمـەتیمان و لێخـۆش بوونیشـمان، پـەنا دەگـرین بـەخوالـە شـەڕی نەفسمان وە لـە کردەوەی خراپمان ئەوەی کەخوا هیدایـەتی بـدات گـومڕای ناکـات ئەوەشـی کـە گـومڕا بوو هیدایـەت نادرێت شایـەتی دەدەین کە بێجگە لـەخوای گـەورە هـیچ خوایـەك نییـە بـە راسـتی شـیاوی پەرستن بێـت وە شـایـەتی دەدەیـن کـە محمـد بـەنـدەو نێـردراوی خوایە.

ئـەی ئـەوانـەی باوەڕتـان هێنـاوە، لـەخوا بترسـن و پارێزکـاربن بـە شـێوەیەکی وا کـە شایسـتـەی خـوای گـەورەیـە وهـەمیشـە پابـەنـدو دامـەزراوبن لـەسـەر ئیسـلامەتی ،بـۆ ئەوەی هەرکاتێك مردن بە ئیمان و ئیسلامەتی نەبێت نەمرن.

ئـەی خەڵکینـە پـەروەردگاری خۆتـان بپەرسـتن و خـۆ بپـارێزن کـە ئێـوەی لـە تاکـە نەفسێك دروست کردوە،هەرلەونەفسەش هاوسەرەکەی بەدیهێناو لـەو دووانـە پیاوان و ژنـانـی زۆری خسـتـەوە و بڵاوکـردەوە ،هـەروەها لـەوخوایـە بترسـن کەلەیـەکتر داوادەکـەن بـەناوهێنـانی ئـەوەوە ،هـەوڵ بـدەن پەیوەنـدی خزمایـەتیش بپـارێزن و پتەوی بکەن چونکە بەڕاستی خوا هەمیشەو بەردەوام چاودێرە بەسەرتانەوە.

ئەی ئەوکەسانەی کە باوەڕتان هێناوە لـەخوا بترسن و پارێزکـاربن ،هەمیشـە قسـەی بـەجێ و بەسود بکـەن، ئـەوسا ئیتـر کردەوەکانتـان چاك و بـەجێ و پەسـەند دەکـات ،لـەگوناهەکانیشتان خۆش دەبێت ، جا ئـەوەی فـەرمان بـەرداری خـواو پێغـەمبەرەکـەی بێت ،ئـەوە بـەڕاستی سەرکـەوتن و سەرفرازیـەکی بـێ ئـەندازەو بـێ سنووری بـەدەست هێناوە.

لە پاشان دا:

بە دڵنیایی و بە بێ هیچ گومانێك دەڵێین ڕاستترین قسەو گوفتار فـەرمودەی خوایـە، وە باشترین ڕەو ت و ڕێباز هەڵگرتنی شوێن پێـی(محمـد)ە درودی خـوای لـەسـەر بێـت، وە خراپتـرین کـاریش کـاری داهێنـراوو هەڵبـەسـتراوە لـە ئایـنـدا،وە هـە مـوو تـازە داهێنـراوێکیش لـە ئایـنـدا بیدعـەیـە، وە هـەموو بیدعـە یـەکیش سـەرلێ شـێواوی و گومڕاییە وە هە موو گومڕاییە کیش بۆ ئاگرە.

سیفەتەکانی ووتاربێژ:

چەند سیفەت وتایبەتمەندیـەك هـەن کـە دەبێـت کـە سـی ووتـار بێـژ لـە خـۆی دا جـێ بـەجێی بکات لەوانە:

1- دەبێت کەسێك بێت کە جوانترین ئەدەب و ڕەوشتی تێدا بێت چی لـە گوفتـارو قسـە کـردن بێـت یـان هـەڵس و کـەوت و کردەوەیـدا بێـت و نمونـەی نـاو کۆمـەڵگای ئیسلامی و ناوچەکەی بێت.

2- دەبێت ئەوکەسە هەوڵ بدات لە هەموو بوارێکی شەرعیداکەم تازۆر شارەزا بێت ئەویش بەهۆی خوێندنەوەوپێداچونەوەی زۆری لەدەقە شەرعییەکانی قورئان و سوننەت لە رێگەی زانایانی سیقە پێکراوو بەرێزەوە و پشت بەستن بە بەڵگەی بەهێزو راستەوە بە تایبەتی لە بواری بیرو باوەڕ.

3- دەبێت کەسێکی لەسەرخۆو هێمن بێت وە هەمیشە سنگی فراوان بێت لە ئاستی هەر رەخنەیەك کە ئاراستەی دەکرێت.

4- دە بێت کەسێکی بەتواناو چاونەترس بێت و سڵ نەکاتەوە لە هیچ کەسێك کە دژایەتی بەرنامەو رێبازەکەی دەکات.

5- ئەبێ کەسێکی کۆڵنەدەرو تێکۆشەرو ماندوونەناس بێت، نابێ لەگەڕان بەدوای کۆکردنەوەی مەعریفەو زانیاری ماندوو بێت، چونکە بەردەوام چاوەڕێی باس وبابەت وبەرهەمی نوێی لێ دەکەن، ناکرێ پێی وابێت بەو زانیاریەی کۆی کردۆتەوە پێویستی بە زانستی تر نییە.

6- دەبێت کەسێك بێت کە هەوڵ بدات صە حابە ئاسا وەك شوێنکەوتەیەکی راستگۆی پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) ئەسپی خۆی تاودا رێ و شوێنی ئەوان بگرێتە بەر تاوەکو خۆی دروست بکات،ئەویش لە رێی خوێندنەوەی ژیان نامەی پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم)و هاوەڵانی بەرێزی و پیاو چاکان ،بە پێچەوانەوەنابێت تە نییا زانایەك یان چەند زانایەك کار بکاتە سەری و یان بیان کاتە سەرچاوەی هەموو ووتارێکی وە حەز بە لاسایی کردنەوەیان بکات لە راست و هەڵە شییان دا شوێنییان بکەوێت.

7- پێویستە لەو بابەتانەی کە جیاوازی رایان لەسەرە بە تایبەتی بابی(فیقهی)دەبێت بەدواداچونی زۆری لەسەر بکرێت تاوەکو بزانرێت کام زانا بەڵگەی بەهێزتری پێ یە کە سەرچاوەی گرت بێت لە قورئان و سوننەتەوە و بە بێ دەمارگیری کوێرانە فتواو دەقی زاناکە باس بکات ئەگەر چیش ئەوزانایە خۆشەویستی کەمتر بێت لە لای کەسی ووتار بێژ لە چاو ئەو زانایەی کە زیاتر خۆشی دەوێت بە لام لە چەند دەقێکدا نەیپێکابێت.

8- پێویستە ووتاربێژ ڕاستگۆ بێت و قسە نەگۆر بێت و ڕاستگۆی خۆی لەدەست نەدات وە ئەو سەرچاوانەی كە سودی لێ دەبینێت خاوەنە كانییان كۆمەڵی ڕاستگۆو متمانە پێكراو بن و ناسراوبن، بابەتەكانی دووربن لەسەرچاوەی ئیسرائیلییات و بێ هێزو دروستكراو،وەزانایانیش پشت گیری لە نوسەری كتێبە كە بكەن و بە كەسی متمانە پێكراوی لەقەڵەم بدەن.

9- كەسی ووتار بێژ لەگەڵ ئەوەی كە خەریكی خوێندنەوەو فێربونی لایەنی شەرعییە دەبێت ئاگاداری گۆڕانكاری و هەواڵ و كێشەكانی دونیاش بێت كەسێك نەبێت كە بێ ئاگا بێت لە ڕوداو گۆڕانكارییەكانی ژیانی دوونیابەتایبەت ڕەوشی مسوڵمانان.

10- دەبێت كەسی ووتاربێژ خۆی بەدووربگرێت لە گاڵتەكردن و قسەی بێ كەڵك و بێ سود كە لە كەسایەتی كەم بكاتەوە.

چۆنییەتی ووتاردان:

1- سەرەتای هەموو ووتارێك بە(خطبة الحاجة) ووتاری دەسپێك دەست پێ دەكات.

2- پاشان سەلام لە دانیشتوانی ناو كۆڕەكە یان مزگەوتەكە یان هەرشوێنێكی ... تر دەكات كە ئامادەی ووتارەكەن.

3- ناونیشانی ئەو باسەی كە ئامادەی كردوە بە ئامادە بووان ڕادەگەیەنێت.

4- دەبێت ووتاربێژ هەوڵ بدات زۆر لانەدات لەو بابەتەی كە ئامادەی كردوە و زانیاری تەواوی لەسەر بابەتەكە كۆكردبێتەوە.

5- ووتاربێژ نابێت سەری نزم كات یان شەرم بكات و تەنییا چاوی لەسەر شوێنێك بێت.

6- لە كاتی باس كردنی ڕوداوێك دا دەبێت سەرنجی ئامادەبووان بۆ لای خۆت ڕابكێشیت و چاو بگێڕێ بە نێو هەموو ئەندامانی دانیشتوداو بەدەستەكانی جوڵەو ئیشارەت بكات تاوەكو هەموو ئامادە بووان سود مەند بن لە ووتارەكەی.

7- ئەوزانیارییانەی كە باسی دەكەیت ناوی سەرچاوەكانیشی باس بكە تاوەكو زیاتر ئامادەبوان گوێگرت بن.

8- با ووتارەكەت كورت و پوخت بێت، زۆرو بۆر نەبێت كە ئامادە بوان بێزار كەیت و هیچت لێ حاڵی نەبن.

9- بەردەوام دەبێت زانیاری نوێ وئامۆژگاری و بیرخستنەوەی چاك پێش كەش بە ئامادە بووان بكەیت.
10- دەبێت بتوانیت نەخۆشیەكانی ناو كۆمەڵگا بدۆزیتەوە و شتێك باس بكەیت كە دەرمان بێت بۆ چارەسەری نەخۆشی كۆمەڵگاكە كە لەوكاتەدا تێی كەوتبن.
11- لەكاتی ووتاردان دا سەیری ناو ئامادە بوان بكە بزانە كەس باوێشك نادات یان ووتارەكەت ئامادەبوانی بێزار نەكردوە ،ئەگەر حاڵەتێكی وا ڕویدا هەوڵ بدە ڕەوشی ووتارەكەت بگۆڕیت یان زوو ووتارەكەت تەواو بكە.
12- كاتێك باسی ئارامگری دەكەیت دەبێت خۆشت زۆر بە ئارامی و لەسەر خۆیی باسی بكەیت،كاتێك باسی غەزایەك دەكەیت دەبێت سنگت دەرپەڕێنیت ئامادەبوان بەریتە نێوغەزاكە،كاتێك باسی مردن و قیامەت دەكەیت دەبێت ئەو ڕوداوانە خۆشت و ئامادەبوانیش بخاتە گریان، كاتێك باسی سوكایەتییەك دەكەیت دەبێت شێر ئاسا بنەڕێنیت و هەڵوێستی ئیمانیت تێدا دەركەوێت.
13- با ووتارەكانت ووشك نەبێت كە ئامادە بوان حەز بە گوێگرتنت نەكەن جار جار بزەش بخەرە سەر لێوی ئامادە بووان.
14- لەگەڵ باسكردنی هەر ئایەت و فەرمودەیەكدا هەوڵ بدە لایەنی زانستی سەردەمیشی لەگەڵ دا باس بكەیت.
15- لە كۆتایی هەمو ووتارێك دا داوای لێبوردن لەخوای گەورە بكە لەسەر هەر هەڵەیەك كە كرد بێتت لە ووتارەكە تداو وە سوپاسی خوا بكە لەسەر ڕاستییەكان كە لە خوای گەورەوەیە وە دوعای خێرت لە بیر نە چێت بە تایبەتی بۆ ئامادە بوان و مسوڵمانان بە گشتی و ڕێگەش بدە بە ئامادە بووان ڕەخنە یان پێشنییاریان پرسیارت ئاڕاستە بكەن سەبارەت بە ووتارەكە.
لە كۆتای هە موو ووتارێكدا دە ڵێین:

سُبۡحَـٰنَ رَبِّكَ رَبِّ ٱلۡعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ (١٨٠) وَسَلَـٰمٌ عَلَى ٱلۡمُرۡسَلِينَ (١٨١) وَٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَـٰلَمِينَ (١٨٢) (الصافات 180 – 182)

واتە: بەرزیی و بڵندیی، پاك و خاوێنی بۆ پەروەرد گاری تۆ، پەروەردگاری خاوەن دەسەڵات، لەو قسانە ئەوان پەستن و وەسفی ئەوی پێ ئەکەن، سڵاوو درودیش بۆ سەر گشت پێغەمبەران، وەسوپاس و ستایشیی نەبڕاوەو هەتا هەتاییش هەر بۆ خودایە کە پەروەردگارو راهێنەری جیهانەکانە.

تێبینی: هەرکات مرۆڤێك ویستی لە جێگایەك هەڵسێ و بچێت، سووننەتە ئەم زیکرە بخوێنێ: ((سبحان ربك رب العزة عما يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين)).

بابەتی بیستەم(فیقهی)
شۆردنی مردوو

1- مردوو شۆردن واجبە لە سەر زیندووان.

أم عطية الأنصاريه (ڕەزای خوای لێبێت) دە ڵێت پێغەمبەری خوا(صلى الله عليه وسلم) هاتە ژوورەوە بۆلامان کاتێك یەکێك لە کچە کانی وەفاتی کرد فەرمووی:**(إغسلنها ثلاثا أو خمسا أوأكثر من ذالك إ ن رأيتن ذالك ،بماء وسدر، واجعلن في الأخرة كافورا أوشيئا من كافور....)**

واتە: بیشۆرنەوە سێ جار یان پێنج جار یان زیاتر لە وە ئە گەر بە باشتان بینی، بە ئاو بە سیدر لە دواین جاردا کافوری تێکە ڵ بکە ن یان هە ندێك لە کافور.

تێبینی:(سدر) گە لای دارکنار (گوێژ)ە.

2- ئە گەر کە س و کاری خۆی بیکات ئەوە باشترە ،بە مە رجێك یە ك ڕە گە ز بن.

چوونکە ئە وانە ی پێغە مبە ری خوایان شۆردوە خزم و کە سە کانی خۆی بون، ئیمامی علی(ڕەزای خوای لێبێت) دە فە رموێ: **(غسلت رسول الله - صلى الله عليه وسلم- فجعلت أنظر ما يكون من الميت فلم أرى شيئا ،وكان طيبا حيا وميتا)**

واتە: پێغە مبە ری خوام (صلى الله عليه وسلم) شۆردوە، ئە وەی کە لە مردودا دیارە ،هیچم نەبینی و پێغە مبە ری خوا (صلى الله عليه وسلم)

بە زیندوویی و بە مردوویی هە ر بۆن خۆش و جوان بوو.
وە ئە وەی کە دەڵێن یە ك ڕەگە ز بن. واتە ئافرەت ئافرەت بشواتەوە، وە پیاویش پیاو بشواتەوە ،لە بە ر ئە وەیە بینینی عە ورەتی یە کتر حە رامە بە زیندوویی و بە مردوویش.

3- وە دروستە ئافرەت پیاوی خۆی بیشواتەوە، وە بە پێچە وانە یشە وە.

عائیشە (خوای لێ رازیبێت) دە گێڕێتەوە پێغە مبەری خوا لە بە قیع گە ڕایەوە بینی من سە رم دێشێت و دە ڵێم ئای سە رم،جا ئەویش فە رموی:(**بل أنا وارأساه،ماضرك لو مت قبلي فغسلتك وكفنتك ثم صليت عليك ودفنتك**)

واتە: بە ڵكوو من ئای سە رم ،ئە ی عائیشە، پاشان فە رمووی چی زیانێکت کردووە ئە ی عائیشە، ئە گە ر پێشی من بمریت ئەوا لە سەرت ڕادە وەستام و دەمشۆریت و کفنم دە کردیت و نوێژم لە سەر دەکردیت ودفنم دەکردیت.

4- وە سێ جار دەیشۆریت یان پێنج جار یان زیاتربە ئاو شتێك لاشە ی پاك بکاتەوە،وە دواین جاریش هە ندێك بۆنی خۆش تێکەڵ بە ئاوە کەدە کرێت.

لە بە ر فەرموودە کە ی أم عطية الأنصاريه(ڕەزای خوای لێبێت) لە خاڵی یە کەمدا باسمان کردووە.

بە ڵام ئە گەر کە سێك ئیحرامی حە جی بە ستبێت ئاوەکە ی بۆ نی خۆشی تێکەڵ ناکرێت .

5- وە لە لای ڕاستەوە ولە ئە ندامە کانی دە ست نوێژە وە دە ست بە شۆردنی دە کرێت.

لە بە ر فەرموودە کە ی أ م عطية الأنصاريه(ڕەزای خوای لێبێت) کە وا پێغە مبە ری خوا(صلى الله عليه وسلم) پێیانی فە رموو کاتێك کە(زە ینە ب)ی کچیان شۆرد فە رمووی: (**إبدأن بميانها ومواضع الوضوء منها**) واتە: لە لای ڕاستەوەو لە ئە ندامە کانی دە ست نوێژە وە دە ست بە شۆردنی بکە ن.

6- وە ئە و کەسە ی لە جیهاددا دە کوژرێت نا شۆرێتەوە،با لە ش گرانیش بو بێت.

جابری کوڕی عبدالله (خوایان لێ رازیبێت) دە گێڕیتەوە کە وا پێغە مبە ری خوا (صلى الله عليه وسلم) کوژراوەکانی (ئوحودی) دوو دوو لە پۆشاکێکدا کۆ دە کردەوە،

پاشان ده یفه رموو: (**أيهم أكثر أخذا للقرآن؟)** واته: کامیان زۆرتر قورئانی وەرگرتووە؟ ئه گه ر ئاماژه بۆ یه کێکیان بکرایه ئه وا له ناشتنه که یدا پێش ده خرا،وه ده یفه رموو : **(أنا شهيد على هؤلاء)** واته: من شایه تم له سەر ئه مانه،جا فه رمانی دا که وا به خوێنه کانیانه وه بنێژرێن ،وه نوێژیشی له سەر نه کرد ن و نه شی شۆردنه وه.خوا پێمان بگه یه نێت، أللهم أمين.

وه به نسبه تی له ش گرانیەوه زانایان ئه م فه رمووده یه به به لّگه دێننەوەکه عبد الله کوڕی زوبێر (خوایان لی ڕازیبێت)ده فه رمووێ بیستم پێغه مبه ری خوا(صلى الله عليه وسلم) کاتێك (**حنظلة بن أبي عامر**)کوژرا،پاش ئەوه ی به رامبەری ئه بوسوفیان وەستاوە،جا (شداد بن الأسود)بەرز بووەوه به شمشێر لێی داو کوشتی ، جا پێغه مبه ری خوا(صلى الله عليه وسلم) فه رمووی :**(إن صاحبكم تغسله الملائكة فاسألوا صاحبته)** واته:به ڕاستی هاوڕێکه تان فریشته ده یشواتەوه ،پرسیار له خێزانه که ی بکه ن؟ئه ویش ووتی : کاتێك (حنظلة) بانگی غه زای بیست ده رچوو، له شی گران بوو،جا پێغه مبه ری خوا(صلى الله عليه وسلم) فه رمووی:(**لذالك غسلته الملا ئكة**) واته: له به ر ئه وه فریشته کان شۆردیانه وه.

تێبینی: ئه و شه هیدانه ی که له جه نگداشه هید نه بوون وەك،خنكاو، ڕێبوارو،ئه وەی به نه خۆشی طاعون مردووه ،وه ئه وەی به ناو سك ئێشه مردوو بێت ،وه ئەوەی دیوارو خانوو بەسه ریدا ڕوخا بێت....ئه مانه ده شۆرینه وەو نوێژیشیان له سه ر ده کرێت ،به بی هیچ جیاوازیه ك .

7- وه سوننه تیشه بۆ ئەو کەسەی مردوو ده شۆرێتەوه خۆی بشوات له دوایدا.

أبو هورەیره(خوا لێی ڕازیبێت)ده فه رمووێت: پێغەمبەری خوا(صلى الله عليه وسلم) فه رموویەتی:

(**من غسل الميت فليغتسل ،ومن حمله فليتوضاء)** واته:هه ر کەسێك مردووی شۆردەوه ،با خۆی بشوات ،وه هەر کەسیش هه ڵی گرت باده ست نو یژ بگرێته وه.

بابەتی بیست و یەكەم(فیقهی)
داپۆشین(كفن)كردنی مردوو(تكفين الميت)

1- واجبە مردوو داپۆشرێت كفن بكرێت بە پۆشاكێك هەموو لاشە ی داپۆشێت.

ئەبو زوبیر دەڵێت گوێم لە(جابری كوڕی عبدالله)بوو - خوایان لی ڕازیبێت- كەوا باسی ئە وەی دەگێڕایەوە كە وا پێغەمبەری خوا(صلی الله علیه وسلم) ڕۆژێك ووتاری دەدا، جا باسی ئەوەی كرد كەوا یە كێك لە هاوە ڵە كانی گیانی كێشراوە، وە(كفن) كراوە بە ناتەواوی، وە بە شەویش خراوەتە ناو گۆڕ، جا پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) قەدەغەی كرد كەوا پیاوێك لە شە ودا بنرێتە گۆڕ تا نوێژی لە سە ر دەكرێت، مە گەر نەتوانرێت بمێنێتەوە تارۆژ دەبێتەوە، جا پێغەمبەری خوا(صلی الله علیه وسلم) فە رمووی :(**إذا كفن أحدكم أخاه فليحسن كفنه**) واتە: ئە گە ر یەكێكتان كفنی براكەی كرد با بە چاكی كفنی بكات.

2- وە سوونەتیشە لە ماڵ و پارەی خۆی(كفن)ی بۆ بكرێت، ئەگەرچی یەك جلیشی هەبێت.

خباب ی كوری ئەرەت (خوای لێ ڕازیبێت) دەگێڕێتەوە كەوا لە گەڵ پێغەمبە ری خوادا (صلی الله علیه وسلم) كۆچمان كرد مەبەستمان ڕەزامەندی خوا بوو، جا پاداشتمان كەوتە لای خوای گە ورە ، لێمان هە بوو مردوو هیچ لە پاداشتەكەی لە دونیا نە خوارد، لەوانە (مصعب ی كوری عومەیر) لە ڕۆژی ئوحوددا كوژرا، جا هیچمان نەبینیەوە پێی كفن بكە ین (**بردە**)یەك نە بێ، ئە گە ر سەریمان پێ داپۆشیایە هەردوو پێی دە ردە كەوت، وە ئەگەر هەردوو پێی مان داپۆشییایە سەری دەردەكەوت، جا پێغەمبەری خوا(صلی الله علیه وسلم) فە رمانی پێ كردین كەوا سە ری داپۆشین و(**ألاَ ذخر**) بە سەر هەردوو پێی دا بكە ین.

(**ألأذخر**): جۆرە ڕوەكێكی مەككەیە.

3- وە سوننەتیشە ئە گە ر هە یبێت لە سێ پۆشاكی سپیدا (كفن) بكرێت، كەوا كراس و كڵاوی تێدا نەبێت.

عائیشە ی دایكی ئیمانداران (ڕەزای خوای لێبێت) دە فەرمووێت چوومە ژوورەوە بۆ لای ئەبوبەكر (خوای لێ ڕازیبێت) جا فەرمووی: لە چە ند (**كفن**)دا پێغە مبە ری خواتان (صلی الله علیه وسلم)(**كفن**) كرد؟ ئەویش فەرمووی:

لە سێ پۆشاکی سپی (**سحولی**)دا کەوا نەکراسی تێدا بوو نە کڵاویش، وە پێی فە رموو: پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) لە چی ڕۆژێکدا وەفاتی کرد؟ وتی لە ڕۆژی دووشەممەدا، فەرمووی: ئەی ئە مڕۆ چی ڕۆژێکە ؟ وتی ڕۆژی دووشەممەیە.فەرمووی: هیوام وایە لە نێوان من و شەودا. جا تەماشای پۆشاکێکی کرد کە لە بەریدا بوو لە نە خۆشییە کەیدا، پاشان فەرمووی ئەم جلەی بەرم بشۆ ن و دوو پۆشاکی تری بۆزیاتر بکە ن و بیکە ن بە (**کفن**) بۆم ،جا منیش ووتم : بە ڕاستی ئە م جلە ی بەرت کۆن بووە، فەرمووی: بێگوومان زیندوو لە مردوو ماف دارترە بە پۆشاکە تازەکە، ئە مەش تەنها بۆ (**موهلە**) یە (**موهلە**): ئە و چڵکە شلەیە کە لە مرۆڤ دەردە چێت پاش مردن، جا وە فاتی نە کرد تا ئێوارەی سێ شەممە، جا پێش ئەوەی بە یانی بێتەوە (**دفن**) کرا.

4- وە بۆنی خۆشیشی پێوە بکرێت.

پێغە مبە ری خوا (صلى الله عليه وسلم) دەفە رموویێت: (**إذاجمرتم فأجرموه ثلاثا**) واتە: ئە گەر بۆن خۆشتان کرد، ئە وە سێ جار بۆ نی خۆشی پێوە بکەن.هە ندێك لە هاوەڵان وەسێتیان کردووە کفنە کانیان بۆن خۆش بکرێت.

5- شە هیدی جە نگ هە ر بە پۆشاکی خۆیەوە ژێر خاك دەخرێت.

پێغە مبە ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فە رمووی: بۆ کوژراوە کانی (**ئوحود**) (**زملوهم في ثيابهم**)واتە: هە ر بە جل و بەرگەکانی خۆیانەوە بیان پێچنەوە.

6- ئە گەر کەسێك (إحرام)ی حە جی بە ستووبێت هەر بە پۆشاکی خۆیەوە ژێر خاك دە کرێت، بەڵام سەری دانا پۆشر ێت وبۆنی پێوە نا کرێت.

ئیبن عباس (خوای لێ ڕازیبێت) دەفەرمووێ: پیاوێك وشترەکەی ملی شکاند و ئێمەش لە گەڵ پێغەمبەری خو دا بووین (صلى الله عليه وسلم) جا ئەویش ئیحرامی بە ستبو، جا پێغە مبە ری خوا (صلى الله عليه وسلم) فەرمووی : (**إغسلوه بماء وسدر،وكفنوه في ثوبين ،ولا تحنطوه ،ولا تخمروا رأسه ،فإ ن الله يبعثه يوم القيامة ملبيا**) واتە: بیشۆرنە وە بە ئاو بە (**سدر**)، وە کفنی بکەن لە دوو پۆشاکدا، وە بۆنی خۆشی لێ مە دەن و سەری دا مەپۆشن، چونکە خوای گەورە لە ڕۆژی قییامەتدا بە(**ملبيا**) زیندووی دەکاتەوە.

(**ملبيا**) واتە: بە ئیحرامەوە بە دە م وتنی: (**لبيك أللهم لبيك لا شريك لك........**)

بابەتی بیست و دووەم(فیقهی)

ئامۆژگارییەکەی ئیمامی عومەر(خوای لێ ڕازیبێت)بۆ لێپرسراوو سەربازانی ئیسلام

هەرکاتێك مسولْمانان بە رەو جەنگێك ڕۆشتبێتن ئەوا لەلایەن پێشەواو خەلیفەی ئیماندارانەوەچەند ووتەو ئامۆژگارییەکی لێپرسراوو سەربازەکانی ئەو سوپایەکراوەتاوەکو مسولْمانانی ئەو سوپایەتوشی هەڵەو سەرپێچی خواو پێغەمبەرەکەی و پاشان ئەمیرەکەیان نەبن لەو ئامۆژگارییانەش ئەم ئامۆژگارییەجوانەی ئیمامی عومەر(خوای لێ ڕازیبێت) مان هەڵبژارد کەنوسی بۆ(سەعدی کوری ئەبی وەقاص)وئەو سەربازانەی کەلەگەڵیدا بوون کەئەمەدەقەکەیەتی: لەپاش سوپاس و ستایشی خوای گەورە،،،،تا کۆتایی

پاش ئەوە:

فەرمان بەخۆت و سەربازەکانت ئەکەم کەلەخوا بترسن لەهەمووکات و شێوەیەکدا،چونکەلەخوا ترسان چاکترین چەکەدژی دووژمن،وەبەهێزترین فێڵ و پیلانەلەجەنگدا،وەفەرمانتان پێ دەکەم کەئەبێ خۆتان زۆر بپارێزن لەتاوان زیاتر لەوەی خۆتان لەدووژمن زیاتر ئەپارێزن.

چونکەتاوانی سوپا لەدوژمنەکەیان ترسناك ترەبۆیان،وەمسولْمانان بەتاوانکاری دوژمنانیان سەرکەوتوون،وەئەگەر وەها نەبوایەئێمەتوانای ئەوانمان نەبوو،چونکەژمارەمان ئەوەندەی ژمارەیان نیەو چەکمان ئەوەندەی چەکیان نیە،جا ئەگەر لەتاوان و گوناهدا یەکسان بین،ئەوان هێزیان لەئێمەزیاترە،وەئەگەربەفەزڵ و چاکەمان سەرنەکەوین بەسەریانا بەهێزمان سەرناکەوین بەسەریانا.

بزانن کاتێك ئەڕۆن بۆجەنگ،فریشتەکانی خوا بەسەرتانەوەن ئەزانن چی ئەکەن،جا ئێوەش شەرمیان لی بکەن،وەتاوان و سەرپێچی خوا مەکەن لەکاتێکدا ئێوەلەڕێگەی خوادا دەجەنگن، وەمەڵێن دوژمنەکەمان لەئێمەخراپترە،وەزاڵ نابن بەسەرمان دا،

چونکەچەندەها نەتەوەهەیەلەخۆیان خراپتر زاڵکراوەبەسەریان دا،وەك چۆن بەنی ئیسرائیل مەجوسەکان زاڵ بو بون بەسەریان دا کاتێك کەتاوانیان ئەکرد،جا بەشوێن ئەواندا بۆ کوشتنیان ماڵ بەماڵیان دەکرد تابیان گرن،ئەوەش پەیمانێك بوو لەخواوەکەئەبوبەدی بێت بۆیان.

داوای یارمەتی لەخوا بکەن بەسەر نەفسی خۆتانا،وەك چۆن داوای سەرکەوتنی لی دەکەن بەسەر دوژمنتانا،منیش داوای ئەوەئەکەم لەخوا بۆ خۆم وبۆ ئێوە.

وەدڵ نەرم بەبەرامبەر بەمسولْمانان لەڕۆشتنیاندا،پەلەیان لێ مەکەو ماندوویان مەکە،تەممەڵی یان پێ مەکەلەشوێنێکداو پاڵ بدەنەوەبۆ ئەوەی زووبگەن بەدوژمنیان،و سەفەرتوانایان کەم نەکاتەوە،چونکەئەمان بەرەودوژمنێك دەڕۆن کەجێگیرەو خۆیان و ئەسپەکانیان پەنا داوە،وەهەمو هەفتەیەك شەو و ڕۆژێك لەشوێنێکدا بوەستن بۆ ئەوەی بەتەواوی بحەوێنەوە،وچەکەکانیان لەو شەو ڕۆژەدا لەخۆ بکەنەوە،وەبا شوێنەکەیان نزیك

نەبێت لەدانیشتوانی ئەو دێ یانەوەكەئەهلی سولْح و زیممەن،وەكەس لەسەربازەكانت نەچێتەناویان ئەوانەنەبن كەباوەڕت بەئاینیان هەیە،وەكەس هیچیان لێ نەسێنێ چونكەئەوان حورمەت و زیممەیان هەیە، كەئێوەبەوەتاقی دەكرێنەوە،وەك چۆن ئەوان تاقی ئەكرێنەوەبەئارام گرتن لەسەری.

وەهەرچی ئەوانەئارامیان گرت لەسەری بۆتان ئێوەش بەجوانی پاداشتیان بدە نەوە،هەوڵ مەدەن بەهۆی ستەم كردن لەوانەی كەئەهلی سولْح و ڕێككەوتنن سەركەوتن بەدەست بێنن بەسەر شەڕ كەرەكاندا.

وەئەگەر پێت نایەخاكی دوژمنەوە،جاسوس لەنێوان خۆتان و ئەوان دا دابنێ،وكاروباری دوژمنت لێ نەشارێتەوە،با عەرەب لەدەوروپشتت بێت،یان كەسانێك لەخەڵكی ئەو سەر زەویە یەكەدڵنیا ی لەئامۆژگاری و ڕاستگۆییان،چونكەدرۆزن هەواڵەكەی بێ كەڵكەبا لەهەندێكی قسەكانیدا ڕاست بكات،وەپیاوی ناپاك و خائین جاسوسەبەسەرتەوە،نەك جاسوس بێت بۆت.

وەئەبێ كاتی نزیك بونەوەت لەخاكی دوژمن پێشڕەو زۆر بنێریت و پەل و لق لەجەنگاوەرەكان بنێریتەنێوان خۆت و دوژمن،وەئەبێ پێشڕەوەكان كەم و كوڕی دوژمن دەربخەن.

وەئەو پێشڕەوانەش باكەسانێكی خاوەن ڕاو بەهێز لەهاوەڵەكانت بن،وەتیژترین ئەسپیان بۆ ئامادەبكە.

تا ئەگەر گەشتن بەدوژمن،یەكەم شت كەپێ یان بگات هیزێك بێت لەڕای خۆت،سەركردەی لقەكان با لەموجاهیدەكان بن،وەلەو كەسانەبن كەئارام گرن لەجەنگدا،وەهیچ كەس لەبەرئارەزووی خۆت مەكەبەسەركردە!بەوەڕاو فەرمانت لەدەست دەچێت لەجیاتی ئەوەی خۆشەویستی نزیكانی خۆت بۆ خۆت ڕابكێشی.

نەپێشڕەو نەپەل بەلایەكدا مەنێرەكەترسی شكاند ن و ترسی ئەوەت هەبێت كەشتێكیان پێ بكەن.

جا ئەگەر گەشتیت بەدوژمن دوورەكان و پێشڕەوەكان و پەلەكان لەخۆت كۆبكەرەوەوهەموو فێڵ هێزی خۆت ئامادەبكە،لەپاشاندادەست پێشخەری مەكەلەجەنگ دا،تاوەكو ناچار نەبیت،وەتاوەكو بەباشی هەموونهێنییەكانی دوژمن و سەر كردەكانیان نەزانی، وەباش شارەزای ئەو خاكەببەوەك شا رەزایی خەڵكی سەر ئەو خاكە،بۆ ئەوەی دوژمن چی بەتۆ دەكات تۆش بەدوژمنەكەتی بكەی.

لەپاشاندا چاو لەسەر سوپاكەت دابنێ و تواناو هێزی شاراوەت دەربخە،وەبەسەر هیچ دیلێكدا تێ مەپەڕەكەعەقدی فەرمان ڕەوایی هەبێت هەتا لەملی نەدەی،بۆ ئەوەی دوژمنانی خواو لەپاشان خۆت چاوترسێن بكەی.

وەخوا سەرو کاری فەرمانی تۆو سوپاکەتە،وەسەروکاری سەرکەوتنەبەسەر دوژمن دا ئیتر خوا یارمەتی دەر بێت.تەواو

بەڵێ خوێنەری خۆ شەویست ئەم ئیسلامەپیرۆزەخاڵ بەندی بۆ هەمو کارێکی شوێن کەوتوانی کردوەلەهەموو بوارێکدا تا ببێتەبەر چاو ڕۆشنی بۆ شوێن کەو تەکانی و،هەر کەس بۆ خۆی کار نەکات بەڵکو هەمووکارەکانمان بگەڕێنینەوەبۆ لای خواو پێغەمبەرەکەی کەبەدڵنییا بییەوەئەگەر وامان کرد ئەوەسەر کەوتو دەبین چی لەدونیا چی لەدواڕۆژدا بەڵام ئەگەر ئەقڵمان پێش نەقڵ خست ئەوا خەسارەت مەندی دونیاو ئاخیرەتیش دەبین خوا پەنامان بدات کەواتەئەی نەفس با کارەکانمان لەگەڵ پەیامی خوادا بگونجێت چونکەئێمەکار بۆ ئاخیرەت دەکەین چیت ئەنجام داوەکەئەمرۆ دونیایەو سبەینێ قیامەت!!!

لەکۆتاییدا داواکارین لەخوای گەورە ئەمناملیکەیە بخاتە سەر تویێشوی چاکەکانمان وە بێبەشمان نەکات لەپاداشتی دواڕۆژ وە خوای گەورە پاداشتی خێری ئەو مامۆستاوبانگخوازە بە ڕێزانە بداتەوە کە سودم وەرگرت لە پەرتوك وناملیکەو ماڵپەرەکانییان

بە پشتیوانی خوای گەورە تەواو بوو........

ناوەڕۆك

بەسود وەرگرتن لەم سەرچاوانەی خوارەوە

سەرچاوەکان

پوختەی پایەکانی باوەڕ ـــــــ کاوان کوردی
پوختەی فیقهی شەریعەت ـــــــ ماموستاطارق حسن هەمەوەندی
فقه السنة ـــــــ زانای پایەبەرز سەیدسابق
رحیق المختوم ـــــــ صفی عبدالرحمن مبارك فوری
تەفسیری ڕامان ـــــــ ماموستااحمدکاکە محمود
تەفسیری ئاسان ـــــــ ماموستابورهان محمد امین
فەرموودەقودسییەکانی جامع الصغیر ـــــــ ماموستاهاوڕێ محمد امین
نیشانەکانی قیامەت ـــــــ ماموستاهاوڕێ محمد امین

لەگەڵ کۆمەڵێك ووتاری ماموستایانی بەڕێزو ماڵپەڕی ئیسلامی کوردی و عەرەبی
داواکارم لە خوای گەورە بمان کاتە پێویستی بۆ سەرخستنی دینەکەی

www.bawkeasmaa.com